

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU

Lokalnej Grupy Działania

„Trygon – Rozwój i Innowacja”

(projekt)

Fundusze Europejskie
dla Podkarpacia

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Świlcza, maj 2023r.

ROZDZIAŁ I – Charakterystyka partnerstwa lokalnego	str. 3
1. Nazwa LGD i forma prawna	
2. Opis procesu tworzenia partnerstwa	
3. Ogólny opis struktury LGD zawierający w szczególności krótką charakterystykę jej członków	
4. Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego	
5. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym	
6. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD	
ROZDZIAŁ II – Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR	str. 7
1. Opis obszaru zawierający liczbę i nazwy gmin, ich powierzchnię i liczbę mieszkańców	
2. Mapa obszaru objętego LSR	
3. Wyjaśnienie, dlaczego dany obszar jest odpowiedni dla strategii	
ROZDZIAŁ III – Partycypacyjny charakter LSR	str. 10
1. Opis partycypacyjnych metod tworzenia LSR i jej realizacji	
2. Wdrażanie LSR i rozwijanie lokalnego partnerstwa	
3. Planowane działania związane z animacją społeczności na rzecz wdrażania projektów .	
4. Komunikacja podczas budowy i wdrażania LSR	
ROZDZIAŁ IV – Analiza potrzeb i potencjału LSR	str. 14
1. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR	
2. Określenie grup docelowych, w tym grup w niekorzystnej sytuacji	
3. Analiza, w jaki sposób LGD może wesprzeć zarówno lokalne, jak i ponadlokalne inicjatywy ...	
ROZDZIAŁ V – Spójność, komplementarność i synergia	str. 54
1. Opis zgodności i komplementarności z innymi dokumentami planistycznymi/ strategiami	
2. Opis sposobu integrowania sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej	
3. Działania na rzecz osiągnięcia wspólnych i komplementarnych celów w LSR	
ROZDZIAŁ VI – Cele i wskaźniki	str. 72
1. Specyfikacja i opis celów, przypisanych im przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania	
2. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania	
3. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS	
4. Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć	
ROZDZIAŁ VII – Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	str. 82
1. Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD	
2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru	
3. Innowacyjność i inkluzywność	
4. Projekty grantowe, operacje własne, operacji realizowanych w partnerstwie	
ROZDZIAŁ VIII – Plan działania	str. 83
1. Charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników.	
2. Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR.	
ROZDZIAŁ IX – Plan finansowy LSR	str. 86
1. Opis źródeł finansowania działalności LGD	
2. Opis powiązań poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR	
ROZDZIAŁ X – Monitoring i ewaluacja	str. 89
1. Charakterystyka zasad i procedur dokonywania ewaluacji oraz monitorowania	
2. Monitoring	
3. Ewaluacja	
WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY	str. 92
ZAŁĄCZNIKI DO LSR	str. 93

Rozdział I

Charakterystyka partnerstwa lokalnego

1. Nazwa LGD i forma prawna.

Nazwa stowarzyszenia: **Lokalna Grupa Działania „Trygon- Rozwój i Innowacja”**

Siedziba: **36-072 Świlcza 168**

Forma organizacyjno-prawna: **stowarzyszenie specjalne posiadające osobowość prawną**

Data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego: **28.04.2008 r.**

Numer KSR: **0000304777**

REGON: **180338529**

NIP: **5170268879**

Numer w ewidencji ARiMR: **062752973**

2. Opis procesu tworzenia partnerstwa uwzględniający dotychczasowe doświadczenia grupy/jej członków we wdrażaniu podejścia RLKS/Leader bądź w przypadku nowej LGD podejmowane przez nią/podmioty ją tworzące działania pozytywnie oddziałujące na dany obszar, w szczególności dotyczące realizacji projektów o zakresie podobnym do realizacji LSR.

Inicjatywa powołania stowarzyszenia, które działałoby na rzecz szeroko rozumianego zrównoważonego rozwoju lokalnego obejmującego swym zasięgiem kilka gmin pojawiała się wśród działaczy społecznych i pracowników administracji samorządowej wielokrotnie. Główną przeszkodą w powołaniu takiego podmiotu był brak środków finansowych na funkcjonowanie i realizację działań. Wraz z perspektywą finansową 2007-2013 pojawiła się możliwość w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich założenie stowarzyszenia specjalnego - lokalnej grupy działania, której głównym celem było opracowanie lokalnej strategii rozwoju.

Stowarzyszenie LGD Trygon zostało powołane z inicjatywy lokalnych liderów, działaczy społecznych, przedsiębiorców i przedstawicieli samorządów trzech sąsiadujących gmin: Boguchwały, Lubeni i Świlczy na zebraniu założycielskim w dniu 29 lutego 2008 r., zgodnie z uchwałą nr 1 Zebrania Założycielskiego. Wpis do Krajowego Rejestru Sądowego Stowarzyszenie uzyskało 28 kwietnia 2008 r.

W okresie do 30 czerwca 2015 r. LGD Trygon wdrażała Lokalną Strategię Rozwoju (LSR) na lata 2007 – 2013 na podstawie umowy ramowej nr 6933-UM0900003/09 z dnia 21 maja 2009 r.

Łączny zrealizowany budżet LGD Trygon na realizację LSR w ramach PROW 2007-2013 wyniósł 10 012 676,00 PLN.

W kolejnych latach LGD Trygon wdrażała kolejną Strategię Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność wdrażaną w latach 2014-2020 na podstawie umowy ramowej 00015-6933-UM0910010/15 z dnia 26 maja 2016 r.

W ramach wsparcia przygotowawczego LGD otrzymała wsparcie finansowe na podstawie umowy nr 00045-6934-UM0900049/22 z dnia 10 czerwca 2022

Łączny zrealizowany budżet LGD Trygon na realizację LSR w ramach PROW 2014-2020 wyniósł 2 336 430,00 Euro co stanowiło 9 345 720,00 PLN

W perspektywie finansowej 2014-2020 działania ukierunkowane były na realizację następujących celów: „Podniesienie standardu życia mieszkańców poprzez tworzenie i rozwój lokalnych podmiotów gospodarczych z wykorzystaniem unikalnych zasobów obszaru”, „Rozwój aktywności społecznej poprzez wykorzystanie lokalnych walorów rekreacyjnych, kulturowych, środowiskowych”, „Poprawa dostępności infrastruktury społecznej, drogowej, turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LGD”, „Wzmacnianie potencjału lokalnych liderów na arenie krajowej i międzynarodowej”.

Sukces, jakim niewątpliwie była realizacja LSR na lata 2007-2013, oraz na lata 2014-2020 przyczynił się do podjęcia decyzji o kontynuowaniu współpracy w dotychczasowych granicach terytorialnych obejmujących

gminy Boguchwała, Lubenia i Świlcza i przystąpieniu do opracowania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (w dalszej części niniejszej Strategii LSR) opartej na zasadach RLKS (Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność) w ramach PROW na lata 2023-2027. We wrześniu 2022 r. przystąpiono do pracy nad tworzeniem nowej LSR. W skład zespołu weszli przedstawiciele sektorów: publicznego, społecznego, gospodarczego oraz mieszkańcy, pracownicy biura oraz przedstawiciele Zarządu, aby zapewnić jak największą reprezentację wszystkich podmiotów i ugrupowań z obszaru LGD. W pracach nad LSR uczestniczyli przedstawiciele samorządów, JST, osoby prawne, uczniowie szkół i placówek systemu oświaty, organizacje pozarządowych, grupy nieformalne. Umowa w ramach działania 19 Wsparcie dla Rozwoju Lokalnego w Ramach Inicjatywy Leader, poddziałanie 19.1 Wsparcie przygotowawcze z Samorządem Województwa Podkarpackiego nr 00006 – 6934 – UM0900005/15 została zawarta w dniu 26.08.2015r. Kolejna umowa dotycząca warunków i sposobu realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez Społeczność o numerze 00015-6933-UM0910010/15 została podpisana 23 maja 2016 roku, sukcesem realizowana przez kolejne lata. Wykorzystując dotychczasowy potencjał LGD wyznacza kolejne cele do realizacji. W dużej mierze działania na terenie LGD będą kontynuacją do tej pory realizowanych działań, jak również działań związanych z rozwojem gospodarczym na obszarze LSR, poprawą jakości życia i rozwoju mieszkańców, aktywizacją społeczności lokalnej poprzez wzmocnienie lokalnego potencjału oraz infrastruktury. W nowej perspektywie finansowej planujemy dofinansowania dla osób fizycznych, grup biernych zawodowo, grup objętych wykluczeniem społecznym, jednostek sektora finansów publicznych, stowarzyszeń, fundacji, szkół podstawowych, przedszkoli, uczniów, ośrodków pomocy społecznej, osób niepełnosprawnych, organizacji społecznych (OSP, KGW), zespołów artystycznych.

Opólny opis struktury LGD zawierający w szczególności krótką charakterystykę jej członków

LGD „Trygon Rozwój i Innowacja” jest partnerstwem trójsektorowym, którego członkami są przedstawiciele trzech sektorów: publicznego, gospodarczego oraz społecznego oraz mieszkańcy. Obecnie LGD „Trygon Rozwój i Innowacja” zrzesza 79 członków. Sektor publiczny stanowi 13 członków (16,46%), w tym samorządy reprezentowane przez Burmistrza Boguchwały i Wójtów Lubeni i Świlczy, ponadto przedstawiciele Gminnych Bibliotek Publicznych, Szkół, Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, oraz Gminnych Centrów Kultury. Sektor gospodarczy reprezentuje 16 członków (20,25%). Są to przede wszystkim przedstawiciele małych i średnich przedsiębiorstw prowadzących głównie działalność usługową i handlową.

Piętnastu członków reprezentuje mieszkańców (18,99%) . Najliczniejszy i najszerzej reprezentowany jest sektor społeczny, który liczy 35 członków (44,30 %). Są to przedstawiciele sołectw, Ochotniczych Straży Pożarnych, stowarzyszeń, klubów sportowych i Kół Gospodyń Wiejskich oraz liczną grupę stanowią grupy nieformalne. Kobiety stanowią 37,97 %, mężczyźni 62,03 % członków i osób reprezentujących członków.

Z 23 miejscowości objętych Lokalną Strategią Rozwoju, 19 jest bezpośrednio reprezentowanych w LGD, pozostałe w sposób pośredni poprzez stowarzyszenia i organizacje.

Skład LGD jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności, bez dominacji jakiegokolwiek grupy interesu i uwzględniania przedstawicieli każdego z sektorów. Sposób zmiany i aktualizacji składu członków lokalnej grupy działania określa Statut Stowarzyszenia. Nabycie i utrata członkostwa Stowarzyszenia następuje w drodze uchwały Zarządu Stowarzyszenia po złożeniu deklaracji o przystąpieniu do LGD, a w przypadku osób prawnych uchwały organu stanowiącego. LGD wciąż jest otwarta na nowych członków, chętnych do włączenia się w realizację Lokalnej Strategii Rozwoju.

Strukturę Stowarzyszenia LGD „Trygon Rozwój i Innowacja” tworzą: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada, Komisja Rewizyjna oraz Biuro Stowarzyszenia.

- **Walne Zebranie Członków:** stanowi najwyższą władzę Stowarzyszenia. Odpowiedzialne jest przede wszystkim za uchwalanie kierunków i programów działania Stowarzyszenia, wybór i odwoływanie członków Rady, Zarządu i Komisji Rewizyjnej, rozpatrywanie i przyjmowanie rocznych sprawozdań Zarządu z działalności Stowarzyszenia, dokonywanie zmian Statutu, wyrażanie zgody na przystąpienie Stowarzyszenia

do innych organizacji, rozpatrywanie odwołań od uchwał Zarządu wniesionych - za jego pośrednictwem - przez członków Stowarzyszenia, uchwalanie regulaminu obrad Walnego Zebrania Członków, Regulaminu Pracy Rady i Regulaminu Zarządu, uchwalanie Strategii i zmian do Strategii, ustalanie wysokości składek członkowskich oraz zasad zwalniania z opłacania składek, podejmowanie uchwał w sprawach: zmiany Statutu, odwołania członków Rady, Zarządu, Komisji Rewizyjnej, absolutorium dla Zarządu wymaga bezwzględnej większości głosów członków obecnych na Walnym Zebraniu Członków.

- **Zarząd Stowarzyszenia:** składa się z Prezesa, dwóch Wiceprezesów i od 3 do 6 członków, wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie członków. Kadencja trwa 4 lata. Zarząd kieruje bieżącą działalnością Stowarzyszenia w okresie między Walnymi Zebraniem Członków. Realizuje cele statutowe, kieruje całokształtem działalności Stowarzyszenia, reprezentuje Stowarzyszenia, a także kieruje jego bieżącą działalnością.

- **Rada:** wybierana przez Walne Zebranie Członków spośród członków Stowarzyszenia, składająca się z od 9 do 12 członków. Jest organem decyzyjnym Stowarzyszenia, do którego kompetencji należy przede wszystkim dokonywanie oceny projektów oraz wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR. Kadencja Rady trwa 4 lata.

- **Komisja Rewizyjna:** jest kolegialnym, odrębnym od Zarządu i nie podlegającym mu w zakresie wykonywania kontroli wewnętrznej organem kontroli Stowarzyszenia. Składa się z Przewodniczącego, Wiceprzewodniczącego i od 1 do 4 członków wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków. Kadencja trwa 4 lata. Do jej kompetencji należy kontrolowanie działalności Stowarzyszenia, ze szczególnym uwzględnieniem działalności finansowej, przeprowadzanie innych działań kontrolno – sprawdzających, a także występowanie, w uzasadnionych przypadkach, z wnioskami do Zarządu o zwołanie Walnego Zebrania Członków.

- **Biuro LGD:** jest jednostką administracyjną Stowarzyszenia, która kieruje pracami organizacyjnymi i przygotowawczymi. Prowadzi sprawy LGD, między innymi poprzez inspirowanie i podejmowanie działań na rzecz Stowarzyszenia oraz pełną obsługę w zakresie spraw administracyjnych, finansowych oraz organizacyjnych.

LGD umożliwi podnoszenie kompetencji członków LGD w zakresie zarządzania Stowarzyszeniem oraz wiedzy ekonomicznej i administracyjnej, niezbędnej do gospodarowania środkami publicznymi.

LGD „Trygon - Rozwój i Innowacja” buduje partnerstwo z dużą dbałością o zapewnienie wszystkich grup społecznych wśród członków LGD, a także wśród jej statutowych organów. Właściwa struktura organów LGD zapewnia reprezentację różnych grup interesów, a co za tym idzie zrównoważony rozwój obszaru LGD.

3. Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym LGD „Trygon” jest Rada. W skład Rady wchodzi 12 osób (zgodnie ze Statutem Rada składa się z 9 do 12 członków wybieranych przez Walne Zebranie Członków spośród członków stowarzyszenia). Rada Stowarzyszenia wybierana jest na 4 letnią kadencję. Zasady powoływania i odwoływania członków Rady określa Statut Stowarzyszenia, który mówi, że Walne Zebranie Członków wybiera członków rady, natomiast Rada wybiera spośród swoich członków Przewodniczącego, Zastępcę Przewodniczącego i Sekretarza.

W skład Rady wchodzi obowiązkowo przedstawiciele publicznego, przy czym nie może stanowić on więcej niż 30% jej składu oraz przedstawiciele sektorów społecznego, gospodarczego, a także innych grup oraz mieszkańców.

Do sektora publicznego zaliczamy: przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, osoby pełniące funkcje związane z ich reprezentowaniem, w tym radnych; uczelni publicznych; jednostek badawczo – rozwojowych; samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej; państwowe lub samorządowe instytucje kultury oraz państwowe lub samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych przepisów w celu wykonywania zadań publicznych.

Do kompetencji Rady należy ocena i wybór operacji, które mają być realizowane i finansowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju. Rada ma prawo wnioskować do Zarządu o uruchomienie procedury zmiany kryteriów wyboru operacji oraz kryteriów wyboru grantobiorców.

Rada LGD stosuje parytet, który nie stawia w uprzywilejowanych sytuacji danej grupy interesu.

Żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji - ma to zapobiec dominacji jednego z sektorów podczas wyboru wniosków finansowania. Członkowie Rady są zobowiązani zachować bezstronność w wyborze operacji. Członek Rady lub jego reprezentant, który jest wnioskodawcą wybieranej przez Radę operacji, reprezentuje wnioskodawcę, zachodzi pomiędzy nim a wnioskodawcą stosunek bezpośredniej podległości służbowej, jest z nim spokrewniony, jest osobą fizyczną reprezentującą przedsiębiorstwo powiązane z przedsiębiorstwem reprezentowanym przez wnioskodawcę lub zgłosi inne powiązanie z daną operacją lub co do którego zachodzi podejrzenie stronniczości przy wyborze dane operacji, zostaje wykluczony z tego wyboru. Na podstawie deklaracji, Przewodniczący Rady wraz z sekretarzami posiedzenia kontroluje czy skład rady obecny na posiedzeniu pozwala na zachowanie parytetów. Tym samym ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji przez organ decyzyjny.

Członkowie Rady Stowarzyszenia są zobowiązani do udziału w szkoleniach podnoszących ich wiedzę i kompetencje. Procedura opracowywania planu szkoleń określana jest w załączniku nr 2 do Regulaminu Pracy Rady.

Rada reprezentowana jest w 25% przez sektor publiczny (3 osoby), co stanowi mniej niż 30% składu organu decyzyjnego, sektor społeczny stanowi 8,34% (1 osoba), sektor gospodarczy 33,33% (4 osoby) reprezentowany głównie przez przedsiębiorców, oraz sektor mieszkańcy reprezentowany przez 33,33% członków (4 osoby). Sektor gospodarczy reprezentują średnie i małe firmy. Członkowie Rady pochodzą z różnych miejscowości.

Zgodnie ze Statutem żaden z członków Rady nie jest członkiem innego organu Stowarzyszenia ani pracownikiem Biura Stowarzyszenia.

Rolę i zadania ciała decyzyjnego – Rady określa § 23 Statutu Stowarzyszenia stanowiący załącznik do wniosku o wybór LSR

4. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Dokumentem regulującym funkcjonowanie organu decyzyjnego jest Regulamin Rady, którego celem jest zapewnienie przejrzystości, demokratyczności, jawności i bezstronności w procesie podejmowania decyzji. Zasady w nim określone są kluczowe dla prawidłowego funkcjonowania organu. Precyzyjnie opisane zostały: sposób powoływania i odwoływania członków, zasady zwoływania posiedzeń oraz uczestniczenia w nich, terminy, kompetencje, zakresy odpowiedzialności, zasady publikowania na stronie Internetowej protokołów z posiedzeń. Przejrzystość podejmowania decyzji została zagwarantowana przez jasno i czytelny podział kompetencji i obowiązków pomiędzy Radą, Zarządem oraz Biurem Stowarzyszenia. Demokratyczność zapewnia Statut Stowarzyszenia, Regulamin Rady, Procedura wyboru operacji. Zgodnie z tymi dokumentami decyzje w sprawie wyboru operacji zapadają zwykłą większością głosów i każdy z członków Rady ma tylko jeden głos. Jawność podejmowania decyzji gwarantują zapisy ww. dokumentów, zgodnie z którymi w posiedzeniach Rady mogą wziąć udział osoby zaproszone przez przewodniczącego Rady oraz sami wnioskodawcy. Decyzje podejmowane są w formie uchwały i podlegają podaniu do publicznej wiadomości poprzez umieszczenie na stronie internetowej LGD. Ponadto listy wybranych / niewybranych do finansowania projektów zostaną umieszczane będą na stronie Internetowej Stowarzyszenia. W posiedzeniach Rady uczestniczy Biuro LGD.

Zgodnie z Procedurą wyboru operacji każdy z członków Rady, przed przystąpieniem do oceny, składa deklarację poufności i bezstronności, w którym wymienione są wnioski, wobec których pozostaje bezstronny.

Od decyzji Rady wnioskodawcy przysługuje prawo wniesienia protestu. Szczegółowe informacje zawiera Regulamin Rady i stosowane procedury dotyczące wyboru operacji.

5. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD

Funkcjonowanie Stowarzyszenia regulowane jest dokumentami zewnętrznymi oraz wewnętrznymi. Do najważniejszych dokumentów wewnętrznych Stowarzyszenia należą:

- Statut Stowarzyszenia przyjmowany i zmieniany uchwałą Walnego Zebrania Członków. Dokument ten reguluje zakres i obszar działalności stowarzyszenia; sposób przyjmowania nowych członków oraz ich prawa i obowiązki; podział kompetencji pomiędzy Walnym Zebraniem, Zarządem, Radą, Komisją Rewizyjną; sposób reprezentacji Stowarzyszenia oraz zarządzania jego majątkiem;
- Regulamin Zarządu przyjmowany i zmieniany uchwałą Walnego Zebrania Członków. Regulamin zawiera przede wszystkim: szczegółowe kompetencje Zarządu; zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Zarządu, szczegółowe informacje dotyczące kadencyjności Zarządu oraz powoływania i odwoływania członków, zasady podejmowania decyzji dotyczących funkcjonowania Stowarzyszenia, zasady dysponowania środkami finansowymi;
- Regulamin Rady przyjmowany i zmieniany uchwałą Walnego Zebrania Członków. Regulamin zawiera przede wszystkim: szczegółowe kompetencje Rady; zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego; szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji; zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji; zasady protokołowania posiedzeń Rady;
- Regulamin Organizacyjny Biura LGD określa zasady funkcjonowania Biura stowarzyszenia, w tym: uprawnienia Dyrektora biura oraz pracowników, strukturę organizacyjną biura, procedurę naborów pracowników, procedurę podnoszenia kompetencji pracowników, plan szkoleń, procedurę określającą doradztwo, animację lokalną.

Do najważniejszych dokumentów zewnętrznych należą:

- Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności
- Rozporządzenie 2021/1060- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwalatury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej.

Rozdział II

Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

1. Opis obszaru w szczególności zawierający liczbę i nazwy gmin, ich powierzchnię i liczbę mieszkańców

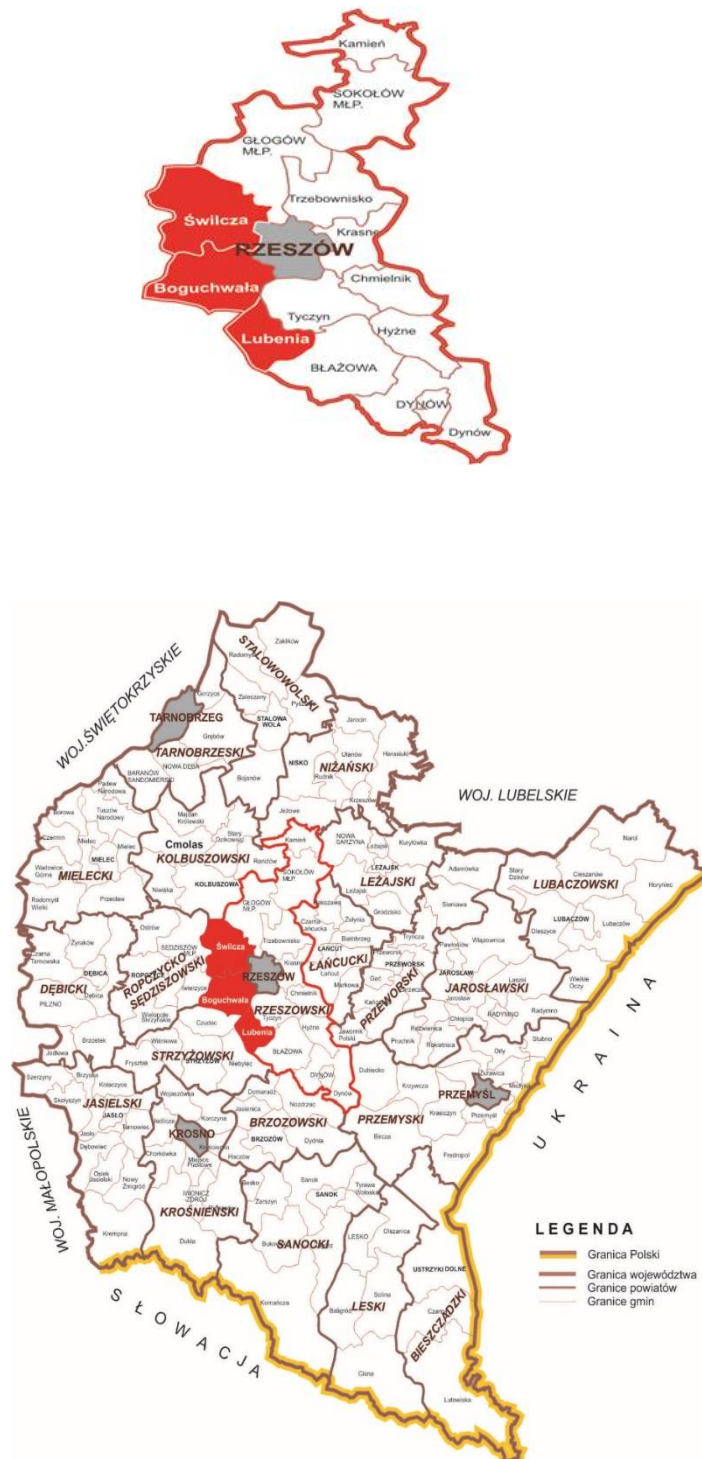
Lokalną Grupę Działania „Trygon –Rozwój i Innowacja” (w dalszej części niniejszej Strategii LGD Trygon) tworzą trzy sąsiadujące ze sobą gminy:

- Gmina Boguchwała – składająca się z miasta Boguchwała i dziewięciu sołectw: Lutoryż, Mogielnica, Zarzecze, Raclawówka, Kielanówka, Nosówka, Niechobrz, Zgłobień i Wola Zgłobieńska, zajmująca obszar 8 900 ha i zamieszkała przez 21 762 osób (w tym w mieście Boguchwała: 6 174 osób), średnia gęstość zaludnienia wynosi 245 osoby/km²
- Gmina Lubenia – składająca się z czterech sołectw: Lubenia, Straszydło, Siedliska i Solonka, zajmująca obszar 5 500 ha, zamieszkała przez 6 587 osób, średnia gęstość zaludnienia wynosi 120 osoby/km².

- Gmina Świlcza – składająca się z 8 sołectw: Świlcza, Błędowa Zgłobieńska, Bratkowice, Dąbrowa, Mrowla, Rudna Wielka, Trzciana i Woliczka, zajmująca powierzchnię 10 800 ha i zamieszkała przez 14 406 osób, średnia gęstość zaludnienia wynosi 152 osoby/km².

2. Mapa obszaru objętego LSR

Całkowity obszar LGD wynosi 25.200 ha co stanowi 1,41 % powierzchni województwa podkarpackiego i 22 % powiatu rzeszowskiego. Wszystkie gminy tworzą spójny terytorialnie obszar. Obszar LGD „Trygon - Rozwój i Innowacja” jest zamieszkały przez 42 755 mieszkańców, co stanowi 2,40 % mieszkańców województwa, a 37,37 % mieszkańców powiatu rzeszowskiego.

3. Wyjaśnienie, dlaczego dany obszar jest odpowiedni dla strategii

Obszar tworzący Lokalną Grupę Działania leży w centralnej części województwa podkarpackiego. Jest spójny pod względem społecznym, gospodarczym oraz środowiskowym. Ze względu na spójność obszaru każda z gmin posiada cechy odróżniające ją od pozostałych, jednak na całym obszarze można zaobserwować podobne problemy społeczne, gospodarcze oraz podobne zasoby, które mogą zostać wykorzystane na rzecz poprawy sytuacji na obszarze całego LGD.

Spójność społeczna

Obszar tworzący Lokalną Grupę Działania leży w centralnej części województwa podkarpackiego w powiecie rzeszowskim. Sąsiaduje z powiatami: Łańcuckim, przeworskim, przemyskim, brzozowskim, strzyżowskim, ropczycko-sędziszowskim, kolbuszowskim, niżańskim oraz leżajskim. Stowarzyszenie obejmuje swym obszarem granice administracyjne gmin: Boguchwała, Lubenia oraz Świlcza. Wszystkie gminy objęte LSR nie są członkami innych LGD. O spójności LGD stanowi analiza uwarunkowań demograficznych obszaru LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”, który wyróżnia się na terenach wiejskich jednolitą strukturą demograficzną. Cechy wspólne mieszkańców obszaru to dbałość o rozwój swoich gmin, ich estetykę, zrównoważony rozwój. Podstawą spójności społecznej jest wspólnota kulturowa łącząca mieszkańców, dbałość o rodzinę, dobre relacje sąsiedzkie i w miejscu zamieszkania.

Cały obszar objęty wdrażaniem Lokalnej Strategii Rozwoju obszarów wiejskich kładzie nacisk na zespoły ludowe które ciągle się rozwijają i tworzą tradycyjną dla obszaru kulturę bogatą w tradycje i zwyczaje. Organizacje pozarządowe na obszarze oraz ich działalność wzbogaca życie kulturalne obszaru LGD „Trygon - Rozwój i Innowacja”. Życiem kulturalnym zajmują się nie tylko gminne ośrodki kultury ale również organizacje pozarządowe. Ich główna działalność skupia się przede wszystkim na kultywowaniu lokalnych tradycji oraz aktywnie włączają się w prace o charakterze inwestycyjnym. Działania te realizowane są z ich własnych środków jak i wspomaganych przez urzędy gminy/miasta oraz pozyskanych środków zewnętrznych. Cechą charakterystyczną tego obszaru jest religijność, a także szereg tradycyjnych zwyczajów i obrzędów związanych ze świętami kościelnymi. Wszystkie powyżej wskazane zwyczaje, obrzędy, dobra kultury powodują, iż obszar objęty wdrażaniem LSR jest spójny i zintegrowany w tradycje.

Spójność gospodarcza

Podmioty gospodarcze działające na obszarze LGD w zdecydowanej większości zajmują się działalnością handlową, usługową oraz budowlaną. W każdej z gmin można zauważyć prężnie działające branże, jednak w żadnej z gmin nie można uznać, dominacji którejs z branż. Analiza zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wskazuje na wiodącą rolę podmiotów mikro i małych które działają pod różną klasyfikacją kodów PKD. Wszystkie gminy cechuje rozdrobnienie rolnictwa. Turystyka szczególnie aktywności krótkookresowej, weekendowej jest niedostateczna do potencjału gmin. Do uwarunkowań rozwoju gospodarczego decydujących o podobieństwie gmin należy przede wszystkim zaliczyć cechy kapitału ludzkiego. Ludność obszaru cechuje podobna aktywność zawodowa i przedsiębiorcza. Wszystkie gminy należące do obszaru LGD można uznać za obszary rozwoju wielofunkcyjnego.

Spójność środowiskowa

Spójność środowiskowa obszaru LGD „Trygon Rozwój i Innowacja” polega na tym, że prawie na całym obszarze występują różnego rodzaju formy prawne ochrony przyrody: rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody. Stanowią one układ przestrzenny połączony korytarzami ekologicznymi. Tereny LGD „Trygon Rozwój i Innowacja” są zalesione o walorach przyrodniczo – krajobrazowych, stanowiąc potencjał dla turystyki rekreacyjnej, weekendowej. Na obszarze LGD - znajduje się rezerwat przyrody faunistyczno – florystyczny. Należy podkreślić, że na terenach należących do każdej z gmin obszaru LGD znajdują się obszary chronionego krajobrazu.

Potencjał wynikający z występowaniem bogatych w zasoby obszarów leśnych w tym rezerwatów i pomników przyrody oraz rzek i mniejszych cieków wodnych (Wisłok, Lubcza, Lubenka, Czarna, Osina, Mrowla) oraz zbiorników wodnych (Trzciana - Olszyny, stawy rybne w Trzcianie – zbiorniki retencyjne, zbiornik retencyjny w Bratkowicach miejsce wykorzystywane do kąpielii), także bogatych źródeł siarczanowo – jodowych w przysiółku Horodna, źródeł solankowych w miejscowości Sołonka, źródeł wody pitnej w przysiółku Przylasek. Bogactwa naturalnych złóż w szczególności: gipsu we wsi Siedlika Broniakówka, złoża łupków i piaskowców menilitowych we wsiach Straszędzie, Lubenia i Siedliska oraz złoża kruszywa naturalnego w Siedliskach; pokłady wapienia, glinki, ropy naftowej i gazu ziemnego (Nosówka), żwiru i piasku. Również na tym terenie zlokalizowana jest ścieżka dydaktyczno - leśna w Bratkowicach, ścieżka ekologiczna Trzciana „Olszyny”, Szlak turystyczny pieszy - Nizinny szlak żółty „Dookoła Rzeszowa”, ścieżka dydaktyczna w rezerwacie „Wielki Las” w Woli Zgłobieńskiej. Obszar Gminy Lubenia oraz Świlcza objęty jest obszarem „Natura 2000”.

Mieszkańcy tworzący LGD to ludzie o silnym poczuciu tożsamości regionalnej, mocno identyfikując się z miejscem swojego zamieszkania. Poczucie odrębności istnieje tu poprzez kultywowaną tradycję oraz obszar, który dzięki swoim odrębnym cechom jest identyfikowalny geograficznie i daje poczucie łączności grupie społecznej. Mieszkańcy potrafią zidentyfikować problemy, które istnieją w ich społeczności, a które hamują rozwój. Mają również świadomość bogactwa otaczającej ich przyrody, która może stać się ich wielką szansą na rozwój osobisty i rozwój obszaru LGD. Cały obszar objęty działaniem LGD jest spójny terytorialnie pod względem geograficznym. Z uwagi na fakt, że gminy wchodzą w skład LGD sąsiadują ze sobą i położone są w jednym historycznie ukształtowanym obszarze, ich rozwój społeczny i gospodarczy przebiega w podobny sposób.

Rozdział III

Partycypacyjny charakter LSR

1. Opis partycypacyjnych metod tworzenia LSR i jej realizacji, ze szczególnym uwzględnieniem partycypacji grup istotnych z punktu widzenia realizacji LSR .

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Trygon-Rozwój i Innowacja” została opracowana przy współudziale lokalnej społeczności. Kluczowym elementem opracowania LSR jest partycypacyjny charakter - czyli oddolny udział społeczności lokalnej. Poprzez zastosowanie metody partycypacji uspołeczniono procesy decyzyjne zwiększając zaangażowanie i rolę obywateli.

Jednym z głównych celów LGD było przygotowanie planu działania dla prac nad budową LSR z udziałem i zaangażowaniem lokalnej społeczności na wszystkich kluczowych etapach z udziałem wszystkich strategicznych grup społecznych.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Trygon-Rozwój i Innowacja” została opracowana z transparentnym udziałem lokalnej społeczności. Włączenie mieszkańców w prace nad LSR jest niezbędne w zakresie określenia celów i działań. Prace nad LSR zostały podzielone na trzy etapy:

- I. Etap definiowania potrzeb i problemów został wypracowany w oparciu o następujące metody:
  1. Analizę danych zastanych w oparciu o dane z GUS, PUP, MOPS i GOPS, zawierających informacje o zasobach obszaru, kierunkach rozwoju przedsiębiorczości, strukturze społeczności lokalnej, problemach na rynku pracy.
  2. Spotkania informacyjno-konsultacyjne- ogólnodostępne dla wszystkich mieszkańców obszaru, po jednym w każdej z Gmin wchodzących w skład LGD. Podczas spotkań zostanie wypracowana analiza SWOT- słabych i mocnych stron obszaru oraz szans i zagrożeń.
  3. Spotkania zespołu roboczego ds. opracowania LSR
  4. Konsultacje indywidualne w Biurze LGD od poniedziałku do piątku w godzinach pracy biura.

II. Etap określenia celów i formułowania wskaźników oraz identyfikacji grup docelowych- został wypracowany poprzez udział lokalnej społeczności w formie:

1. Badanie ankietowe - zostało przeprowadzone elektronicznie (poprzez zamieszczenia ankiet na stronie internetowej LGD oraz na stronach Gmin jak również papierowego poprzez wypełnienia ankiet podczas spotkań z mieszkańcami jak również udostępnianie ich w Gminnych punktach użyteczności publicznej tj. Urzędy Gmin, w Gminnych Bibliotekach Publicznych oraz jej filiach, Ośrodkach Pomocy Społecznej oraz Ośrodkach Kultury. Badanie ankietowe zawierało pytania zamknięte jak również pytanie otwarte. Ankietowani będą mieli możliwość wypowiedzenie się w zakresie propozycji na wydatkowanie środków.

2. Spotkania zespołu roboczego ds. opracowania LSR.

3. Konsultacje indywidualne w Biurze LGD od poniedziałku do piątku w godzinach pracy biura.

4. Fiszki projektowe - zbieranie kart połyłu na projekty od grup zainteresowanych składaniem wniosku.

III. Etap akceptacji ostatecznej wersji LSR odbył się w formie:

1. Konsultacji społecznych poprzez zamieszczenie gotowego projektu LSR na stronie www.lgd-trygon.pl oraz stronach Gmin wchodzących w skład LGD oraz udostępnienie specjalnego formularza zgłaszania uwag. Konsultacje będą również miały formę konsultacji indywidualnych w biurze LGD.

2. Spotkania zespołu roboczego w celu uwzględnienia uwag mieszkańców.

3. Spotkanie podsumowujące w Gminie Boguchwała- gdzie mieszkańcy będą mogli zapoznać się z ostateczną wersją dokumentu.

4. Akceptacja dokumentu przez Walne Zebranie Członków-głosowanie członków

Takie oddolne i partnerskie podejście doprowadziło do integracji członków społeczności reprezentujących różne grupy interesu. Aktywizacja wspólnoty lokalnej do udziału w życiu społecznym, poczucia sprawczości, podejmowania własnych inicjatyw zaspokoiły szanse do wytyczenia wspólnych działań.

Prace nad strategią rozpoczęto od podania do publicznej wiadomości „Planu włączenia społeczności lokalnej w proces budowy LSR. Na stronie internetowej LGD utworzono zakładkę „Wsparcie przygotowawcze”, gdzie zamieszczono harmonogram spotkań ze społecznością lokalną. Działania te zostały podjęte aby umożliwić udział wszystkich grup społecznych reprezentujących sektory: publiczny, gospodarczy i społeczny w konsultacjach dotyczących opracowania LSR.

Poniżej zostały przedstawione metody, jakie użyto dla zapewniania oddolnego charakteru opracowania LSR., zapewniając aktywny udział społeczności lokalnej podczas konsultacji od września 2022r. do maja 2023r.

1. Spotkanie informacyjno-konsultacyjne

Termin spotkania	Miejsce	Liczba uczestników
8 września 2022r.	Sala Gminnego Ośrodka Kultury w Lubeni	24 osoby
13 września 2022r.	Sala Szkoleniowo-Konferencyjna w Starym Spichlerzu w Boguchwale	24 osoby
14 września 2022r.	Sala Gminnego Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji w Świlczy z/s w Trzcianie	16 osób
23 maja 2023r.	Sala widowiskowa Miejskiego Centrum Kultury w Boguchwale	19 osób

Przeprowadzono kampanię informacyjną na stronie internetowej LGD oraz stronach internetowych Gmin Boguchwała, Lubenia i Świlcza. Zamieszczono na stronie internetowej LGD harmonogramem spotkań z lokalną społecznością zawierający termin, miejsce, program i cel spotkania. Informacja o spotkaniach została

również zamieszczona w gazetach lokalnych tj. Wiadomości Boguchwalskie, Wiadomościach z Gminy Lubenia i Trzcionce. Ponadto zostały wysłane zaproszenia listowne oraz e-maile.

Spotkania przeprowadził Dyrektor Biura wraz z pracownikami. Omówił przygotowaną prezentację nt. stanu wdrażania w obecnej perspektywy finansowej, główne założenia podejścia LEADER w szczególności zagadnienia związane z innowacyjnością, cyfryzacją, środowiskiem i klimatem, zmianami demograficznymi. Podczas spotkań przedstawiono wstępną diagnozę opracowaną przez zespół roboczy, rozdawano ankiety mające na celu zbadanie opinii mieszkańców biorących udział w spotkaniach, z których wyciągnięto wnioski. Zapoznano się z potrzebami i problemami lokalnej społeczności oraz propozycjami ich rozwiązania. Spotkania miały charakter otwarty. Wzięły w nich udział osoby z sektora społecznego, gospodarczego i publicznego m.in. przedstawiciele organizacji pozarządowych, OSP, KGW, sołtysi, radni, przedsiębiorcy, rolnicy i osoby zaangażowane społecznie w swoich miejscowościach. Dzięki spotkaniom udało się wyznaczyć cele i priorytety rozwoju obszaru, dokonano analizy słabych i mocnych stron oraz wypracowano cele.

2. Badanie ankietowe- formularz ankiety został zamieszczony na stronie internetowej LGD i na stronach internetowych Gmin Boguchwała, Lubenia i Świlecza. Badanie ankietowe miało na celu identyfikację potrzeb mieszkańców, potencjalnych beneficjentów, gmin członkowskich oraz rozwoju obszaru LGD. Zebrane dane w trakcie spotkań oraz za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej pomogły w opracowaniu diagnozy obszaru, analizie mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń oraz celów ogólnych, szczegółowych, przedsięwzięć oraz wskaźników produktu i rezultatu, co w efekcie przyczyni się do wypracowania głównych kierunków działań i założeń Lokalnej Strategii Rozwoju, identyfikacji grup docelowych oraz defaworyzowanych. W komunikacji z lokalną społecznością w szczególności z osobami starszymi przewiduje się w sytuacjach tego wymagających zastosowanie również tradycyjnych metod komunikacji jak np. kontakt telefoniczny czy korespondencja e-mail (na podstawie bazy adresowej LGD „Trygon Rozwój i Innowacja) czy też rozmów indywidualnych prowadzonych zarówno bezpośrednio jak i telefonicznie.
3. Karta pomysłu na projekt – zwrócono się do potencjalnych wnioskodawców z prośbą o zgłaszanie pomysłów jakie projekty, chcieliby realizować w przyszłości. Metoda ta pozwoliła na zebranie ważnych danych wskazujących jakie działania w ramach LSR będą chętnie podejmowane przez beneficjentów. Arkusz pomysłu został rozesłany do osób fizycznych, osób prawnych, przedstawicieli jednostek sektora finansów publicznych i organizacji pozarządowych gmin członkowskich LGD. Łącznie wpłynęło 35 Formularzy „Kart Pomysłu na projekt”
4. Prace zespołu roboczego ds. tworzenia LSR. Grupa robocza została powołana 2 czerwca 2022r. W skład grupy roboczej weszli pracownicy biura oraz członkowie Zarządu Członkowie zespołu roboczego uczestniczyli we wszystkich etapach prac nad Lokalną Strategią Rozwoju poczynając od analizy danych statystycznych z GUS, MOPS, GOPS, UP poprzez analizę ankiet, wniosków ze spotkań, wypracowaniu ostatecznej diagnozy, rozdziałów LSR oraz pozostałych jej elementów i poddanie ich ostatecznym konsultacjom społecznym.
5. Konsultacje projektu LSR w biurze LGD oraz on-line. Konsultacje w biurze LGD odbywały się od poniedziałku do piątku w godzinach pracy biura LGD tj. od 8.00 do 16.00. Mieszkańcy po zapoznaniu się z dokumentem strategii dostępnym na stronie internetowej LGD oraz na stronach Gmin, wyrażali uwagi i opinie na specjalnym formularzu.

Podczas wszystkich realizowanych działań w związku z opracowaniem LSR została zamieszczona informacja o otrzymanej pomocy z EFROW w ramach PROW 2014-2020, zgodnie z warunkami określonymi w księdze wizualizacji znaku PROW 2014-2020.

2. Wdrażanie LSR i rozwijanie lokalnego partnerstwa.

Etap wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju również będzie podlegał komunikacji ze społecznością lokalną. Wszelkie wprowadzane zmiany w zakresie aktualizacji strategii będą podlegać pod procedurę aktualizacji LSR. Natomiast zmiana celów szczegółowych i lokalnych kryteriów wyboru poprzedzona będzie

konsultacjami ze społecznością lokalną za pośrednictwem strony internetowej. Współuczestnictwo społeczności lokalnej w procesie aktualizacji strategii oraz w opracowaniu i zmianie lokalnych kryteriów wyboru, będzie zagwarantowane poprzez opracowanie przejrzystej procedury aktualizacji LSR. Każda zmiana LSR w tym kryteriów wyboru, będzie zagwarantowana poprzez opracowanie przejrzystej procedury aktualizacji LSR. Każda zmiana LSR w tym kryteriów oceny, wymagać będzie uzasadnienia i zatwierdzenia przez podmiot wdrażający.

3. Planowane działania związane z animacją społeczności na rzecz wdrażania projektów.

Aby zwiększyć zaangażowanie społeczności lokalnej we wdrażanie LSR, mając na celu animację społeczności lokalnej planuje się wdrożyć następujące metody komunikacji.

- Będzie przeprowadzana Kampania Informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2023-2027. W ramach tej kampanii poinformujemy mieszkańców o strategii, jej założeniach, możliwości aplikowania o środki oraz zasadach przyznawania dofinansowania i typach projektów. W tym celu zostaną wykorzystane następujące środki przekazu: artykuły w prasie lokalnej oraz na stronach internetowych Gmin i LGD, jak również planuje się udział LGD w imprezach charakterystycznych dla środowiska lokalnego.
- Kolejną metodą komunikacji będą spotkania/szkolenia organizowane przed planowanymi naborami w celu przygotowania potencjalnych Beneficjentów do aplikowania o środki. Podczas tych spotkań/szkoleń osoby zainteresowane pozyskaniem środków zdobędą wiedzę jak prawidłowo wypełnić wniosek i załączniki oraz zapoznają się z poszczególnymi kryteriami oceny używanymi przez organ decyzyjny (Radę). W biurze LGD prowadzone również będą indywidualne konsultacje i doradztwo, w formie telefonicznej i osobistej. Działania te w sposób szczególny będą wspierać podmioty bez doświadczenia, które po raz pierwszy starają się o dofinansowanie.
- W celu usprawnienia komunikacji ze społecznością lokalną będą przeprowadzane badania ankietowe służące zbadaniu satysfakcji Wnioskodawców LGD dotyczących jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy oraz na dalszych etapach ich realizacji. Ankiety rozsyłane będą na adresy e-mail wnioskodawców zakończonych konkursów. Analiza wniosków z oceny jakości pomocy świadczonej podczas przeprowadzanych konkursów przyczyni się do wprowadzenia ewentualnych korekt pod tym kątem.
- Kampania informacyjna nt. stanu wdrażania strategii, osiągniętych celach i wskaźnikach, stan realizacji budżetu. Mając na celu dotarcie z informacją do ogółu mieszkańców obszaru LGD, będą wydawane artykuły w prasie lokalnej oraz na stronach internetowych gmin i LGD oraz materiały promocyjne w formie plakatów, ulotek oraz publikacji.

Powyżej przedstawione kanały komunikacji, będą motywować i umożliwiać udział społeczności lokalnej we wdrażaniu LSR. Zastosowano różne metody komunikacji, aby nie wykluczyć żadnych grup społecznych, tj. młodzieży i osób starszych, którzy mogą mieć problemy z komunikacją.

4. Komunikacja podczas budowy i wdrażania LSR.

Rola społeczności w opracowywaniu LSR to początek wspólnej pracy nad wcielaniem w życie założonych celów i przedsięwzięć. Dzięki zastosowaniu partycypacyjnych metod tworzenia strategii oraz wykorzystaniu różnych technik komunikacji, informacje dotyczące prac na LSR dotarły do szerokiego kręgu mieszkańców, osób zainteresowanych realizacją LSR. Udział szerszej grupy mieszkańców w procesie tworzenia LSR przyczynił się do szerszego spojrzenia na problemy mieszkańców i wynikające z nich potrzeby, które zostały zakomunikowane. Dzięki tej wiedzy zespół roboczy wypracował najtrafniejsze cele które będą odpowiadać potrzebom społeczności lokalnej. LGD założyła partycypację mieszkańców na każdym etapie jej wdrażania. Udział społeczności lokalnej w procesie wyboru projektów będzie zapewniony poprzez obecność sektora społecznego w organie decyzyjnym. Będą to osoby fizyczne czy też przedstawiciele organizacji pozarządowych. Rola społeczności będzie polegać na składaniu wniosków odpowiadającym założeniom LSR.,

będących odpowiedzią na wskazane potrzeby. LSR daje również możliwość społeczności lokalnej udział w monitorowaniu i ocenie realizacji strategii. Będzie się to odbywać poprzez udostępnianie za pośrednictwem strony internetowej oraz innych dostępnych środków komunikacji informacji nt. raportu ze stanu wdrażania strategii.

Rozdział IV

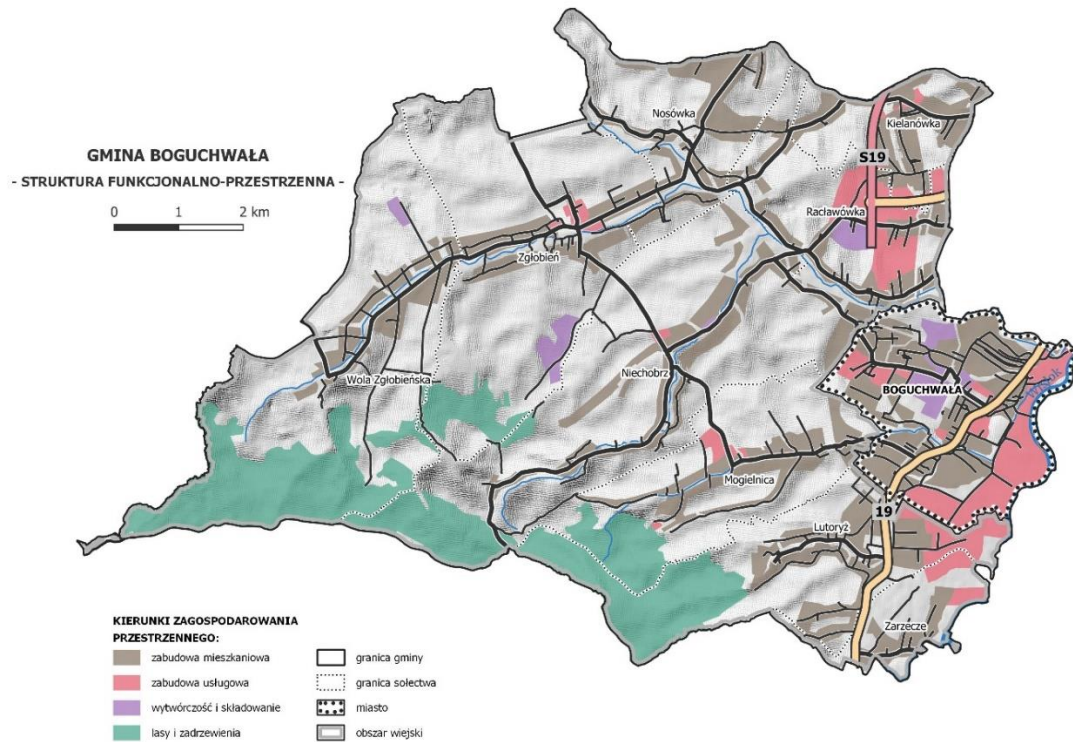
Analiza potrzeb i potencjału LSR

1. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR

1.1. Zagospodarowanie przestrzenne/układ osadniczy z uwzględnieniem planów odnowy miejscowości

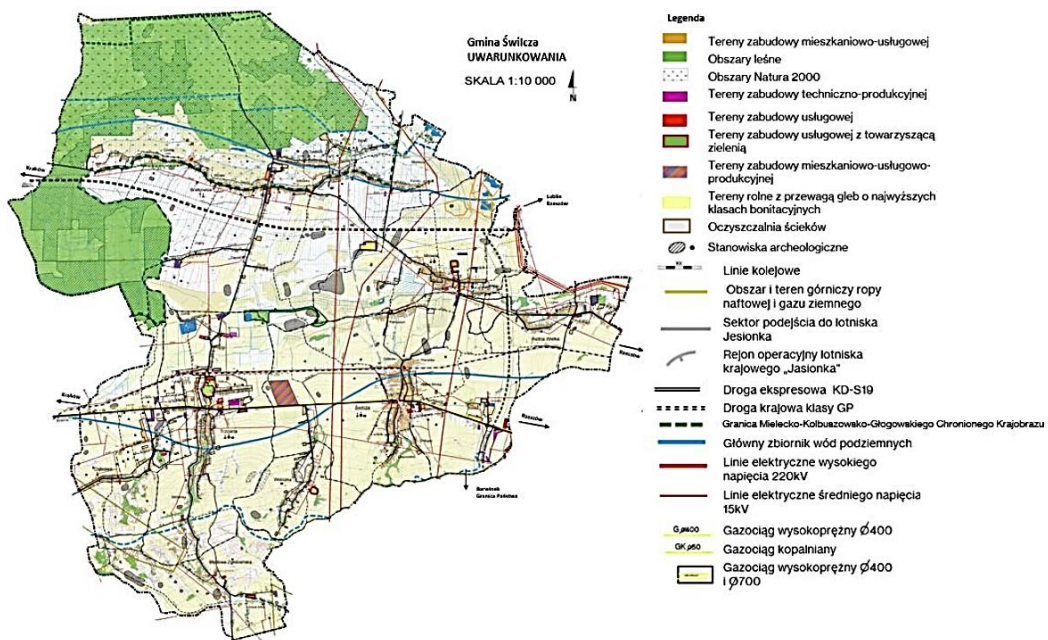
Sieć osadniczą na obszarze, na którym działa LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” tworzy jedno miasto i sołectwa. Wśród trzech gmin tworzących obszar LGD jest jedna gmina miejsko-wiejska oraz dwie gminy wiejskie. Na terenie JST tworzących LGD „Trygon - Rozwój i Innowacja” nadrzędnymi dokumentami planistycznymi są Studia Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gmin: Boguchwała, Lubenia i Świlcza. Ponadto na obszarze objętym LSR obowiązuje 106 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które obejmują powierzchnię 1002ha, co stanowi niespełna 4% całej powierzchni objętej LSR. Dotyczą one głównie przeznaczenia terenów pod budownictwo mieszkaniowe i usługowe oraz infrastrukturę elektroenergetyczną. Aktualnie na terenie Gmin: Boguchwała, Lubenia i Świlcza istnieje możliwość zabudowy terenu na podstawie decyzji o warunkach zabudowy lub ustaleniu lokalizacji celu publicznego (o ile są one zgodne z przepisami odrębnymi) taka sytuacja sprawia, że niewielkie jest zainteresowanie opracowaniem planów miejscowych dla pozostałego obszaru objętego LSR. Na obszarze tym, podobnie jak w gminach całej Polski decyzje w/w stały się podstawowym instrumentem planowania przestrzennego, głównie ze względu na znaczne koszty opracowania map zasadniczych w skali 1:1000, a także koniecznością zmian Studium dostosowujących ten dokument do wymogów przepisów prawnych, w przypadku podjęcia prac nad nowymi planami miejscowymi, co znacznie podnosi koszty ich opracowania. Strukturę funkcjonalno-przestrzenną poszczególnych gmin tworzących obszar działania LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” prezentują poniżej zamieszczone rysunki.

Rysunek 1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy Boguchwała

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Boguchwała na lata 2022-2030

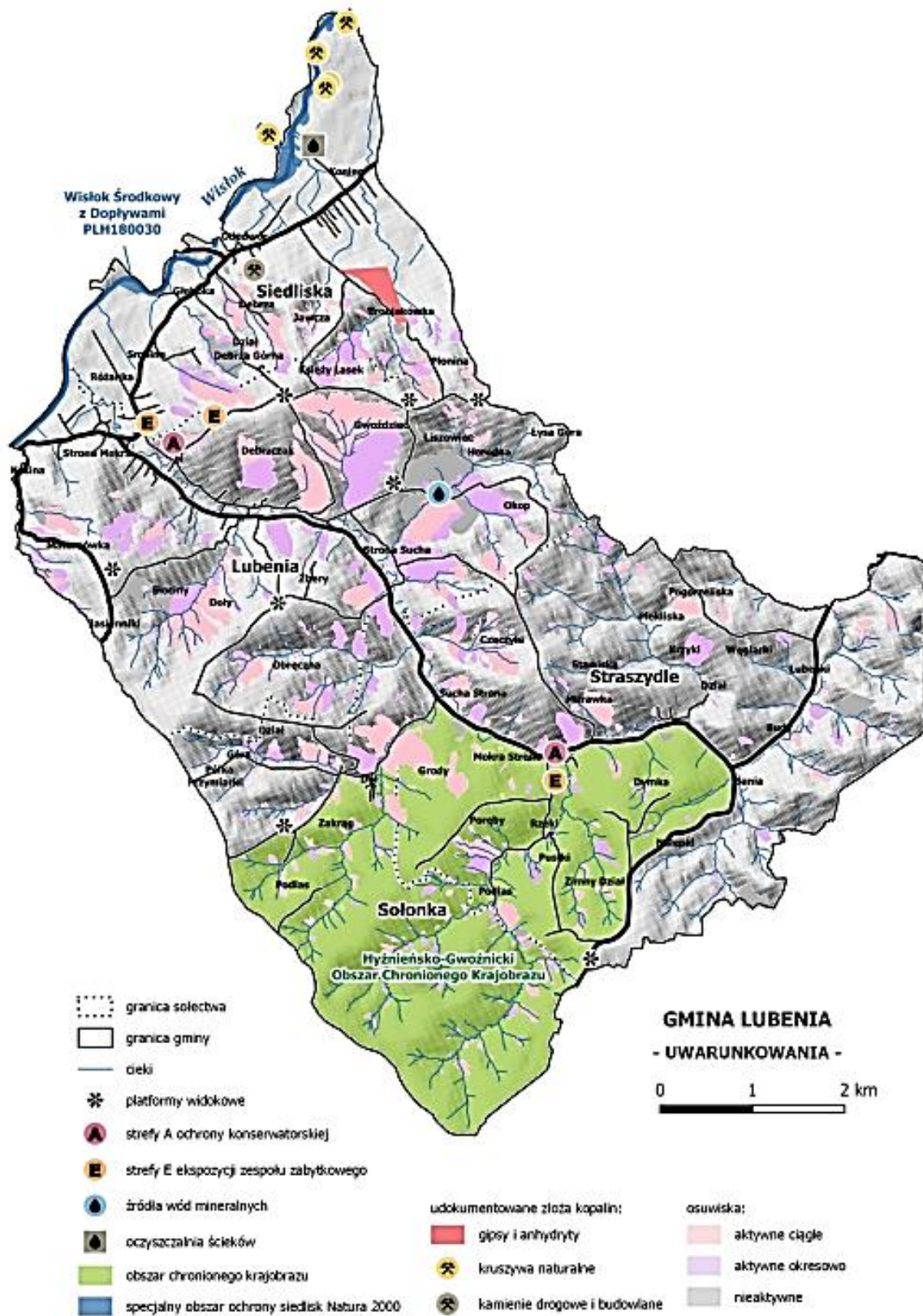
Rysunek 2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy Świlcza

Źródło: Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Świlcza na lata 2022-2030

Rysunek 3. Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy Lubenia

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Lubenia do roku 2030. Aktualizacja

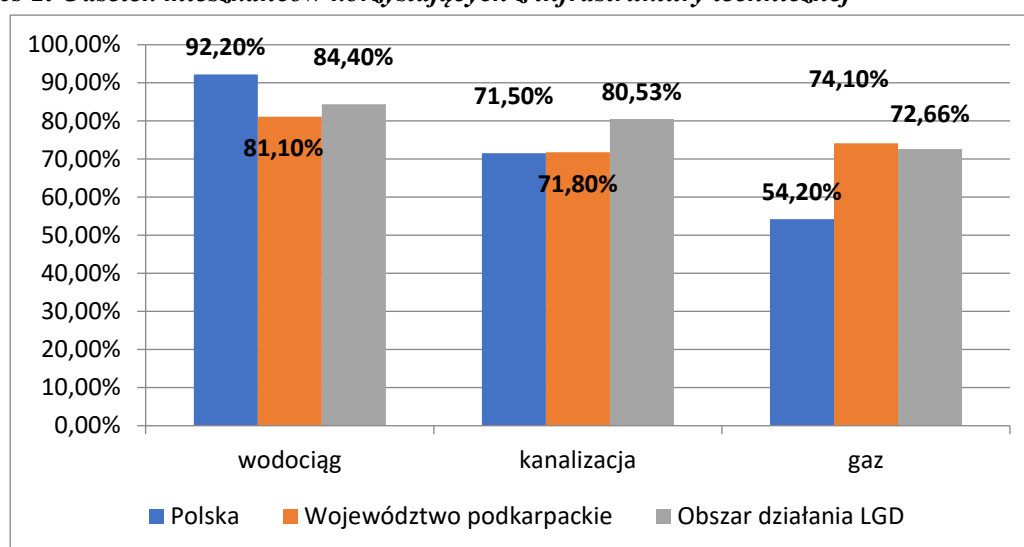
1.2. Stan infrastruktury w kontekście potrzeb rewitalizacji jako kompleksowego procesu społecznego, gospodarczego, środowiskowego, przestrzenno-infrastrukturalnego

Infrastruktura techniczna determinuje w znacznym stopniu jakość życia mieszkającej na danym terenie ludności. Wyposażenie obszaru działania LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” w infrastrukturę techniczną w sensie jej struktury, lokalizacji, jakości i dostępności ma silny wpływ na rozwój tego obszaru oraz stanowi jeden z podstawowych czynników kształtujących jego atrakcyjność i konkurencyjność. Przesądza również o kosztach inwestycyjnych danego obszaru. Im wyższy jest stopień rozwoju infrastruktury technicznej, tym lepsze są warunki do przeprowadzenia zaplanowanych zadań.

Infrastruktura sieciowa

Stan wyposażenia obszaru działania LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” w sieć wodociągową i kanalizacji sanitarnej oraz sieć gazową, czyli urządzenia techniczne zorganizowane w komunalnych systemach sieciowych, określa odsetek mieszkańców korzystających z instalacji w odniesieniu do ogółu ludności gminy.

Wykres 1. Odsetek mieszkańców korzystających z infrastruktury technicznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Analizując wyżej zamieszczony wykres widać, że wyposażenie obszaru objętego działaniem LGD „Trygon Rozwój i Innowacja” w infrastrukturę kanalizacyjną znacznie przewyższa porównywane wskaźniki dla Polski i Województwa podkarpackiego. W zakresie wyposażenia w wodociąg analizowany obszar ma wprawdzie wskaźnik wyższy niż notowany w województwie, ale niższy niż średnia w kraju. Z kolei w zakresie wyposażenia w gaz sieciowy widać braki w wyposażeniu obszaru objętego działaniem LGD Trygon w porównaniu do poziomu jaki jest notowany w województwie podkarpackim, aczkolwiek osiągnięta wartość jest znacząco wyższa niż w kraju.

Szczegółowy stan infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” prezentuje poniżej zamieszczona tabela:

Tabela 1. Infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna w granicach obszaru działania LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”

Wyszczególnienie		Jednostka miary	Gmina Boguchwała	Gmina Lubenia	Gmina Świlcza
Infrastruktura wodociągowa					
Stacje uzdatniania wody		szt.	3	1	1
Sieć wodociągowa		km	243,90	163	166,9
Ilość umów na	obszar wiejski	szt.	4349	1558	108

dostawę wody	obszar miejski		1 342	nd	nd
Infrastruktura kanalizacyjna					
Zbiornicza sieć kanalizacji sanitarnej		km	360,94	100	164,5
Ilość umów na odbiór ścieków	obszar wiejski	szt.	3 946	1444	108
	obszar miejski		1 214	nd	nd
Infrastruktura gazowa					
Sieć gazowa		km	262,09	74,45	231,13
Liczba przyłączy do budynków		szt.	5 118	1 181	4 465

Źródło: dane GUS, BDL oraz dane JST tworzących obszar działania LGD „Trygon - Rozwój i Innowacja”

Infrastruktura drogowa

Wszystkie gminy zlokalizowane w obszarze działania Stowarzyszenia LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” mają zapewnioną dostępność komunikacyjną. Ponadto w pobliżu gmin funkcjonuje prężnie rozwijające się międzynarodowe lotnisko Rzeszów – Jasionka, regularnie obsługujące ruch pasażerski i towarowy. Ponadto na terenie objętym LSR przebiegają szlaki komunikacyjne o kluczowym znaczeniu dla ruchu tranzytowego:

- autostrada A4, będąca częścią III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego (trasa Via Regia),
- droga ekspresowa S19, która jest częścią trasy Via Carpatia,
- droga krajowa nr 94 Zgorzelec – Korczowa,
- odcinek magistrali kolejowej nr E30 Niemcy – Polska – Ukraina (linia nr 91), z funkcjonującą na odcinku Rzeszów Główny – Dębica Podkarpacką Koleją Aglomeracyjną (PKA) oraz spółką POLREGIO, mających duże znaczenie dla rozwoju kolejowego transportu pasażerskiego w aglomeracji rzeszowskiej.

Charakterystykę dróg publicznych obszaru objętego LSR prezentuje poniżej zamieszczona tabela.

Tabela 2. Charakterystyka dróg publicznych w granicach obszaru działania LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”

Kategoria dróg publicznych	Długość ogólna [km]	Wskaźnik zagęszczenia dróg [km/100 km ²]
Gmina Boguchwała		
Drogi krajowe	6,3	420km
Drogi ekspresowe	2,47	
Drogi wojewódzkie	1,18	
Drogi powiatowe	59,53	
Drogi gminne	304,29	
Ogółem drogi publiczne	373,77	
Gmina Lubenia		
Drogi powiatowe	26,11	131km
Drogi gminne	46,04	
Ogółem drogi publiczne	72,15	
Gmina Świlcza		
Drogi krajowe	26,9	195km
Drogi powiatowe	50,9	
Drogi gminne	132,6	
Ogółem drogi publiczne	210,4	

Źródło: dane GUS, BDL oraz dane JST tworzących obszar działania LGD „Trygon - Rozwój i Innowacja”

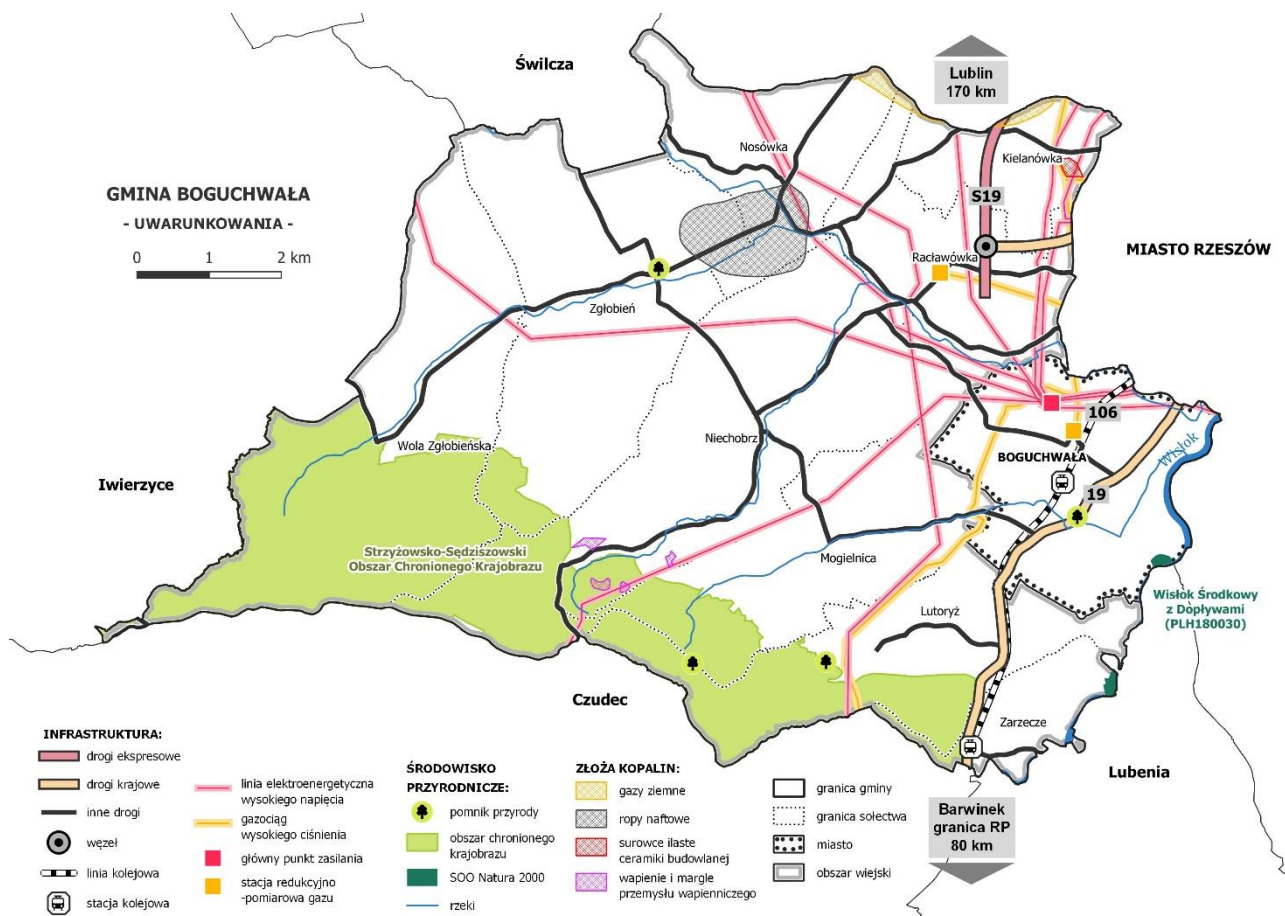
Najwyższym wskaźnikiem zagęszczenia dróg charakteryzuje się Gmina Boguchwała, natomiast najniższym Gmina Lubenia.

W obszarze działania LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” przebiega także linia kolejowa nr 91 Kraków - Tarnów - Rzeszów – Przemyśl – Medyka (przez Gminę Świlcza), będąca jednocześnie szlakiem

paneuropejskim E30. Na terenie gminy są zlokalizowane trzy przystanki osobowe: Trzciana, Świlcza i Rudna Wielka. Bezpośrednie pociągi odjeżdżają kilka razy dziennie do Tarnowa, Krakowa, Przemyśla i Rzeszowa. Brak jest natomiast infrastruktury kolejowej, związanej ruchem towarowym - co jest znaczącym utrudnieniem dla rozwoju branży TSL w kontekście ogólnoeuropejskiej polityki transportu, intermodalności transportu a zwłaszcza postulowanej interoperacyjności kolei. Brak jest obecnie terminalu kontenerowego, brak go także w najbliższym otoczeniu, a nawet w całej aglomeracji rzeszowskiej.

Poniżej zamieszczone rysunki prezentują istniejący układ komunikacyjny na terenie poszczególnych gmin tworzących LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”.

Rysunek 4. Układ komunikacyjny na terenie Gminy Boguchwała

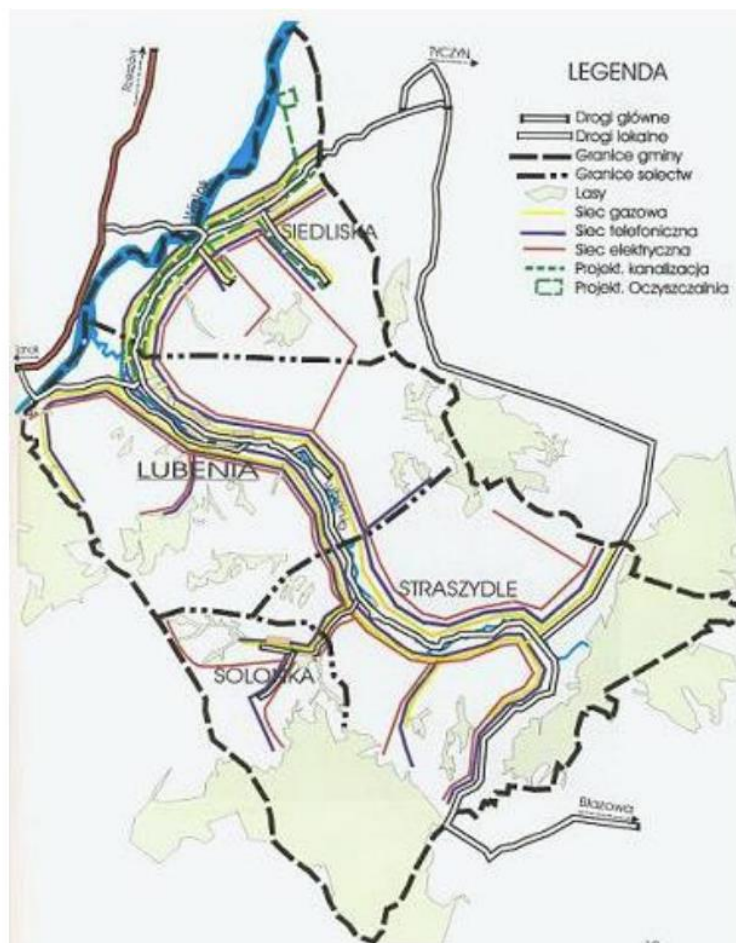
Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Boguchwała na lata 2022-2030

Rysunek 5. Układ komunikacyjny na terenie Gminy Świlcza

Źródło: Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Świlcza na lata 2022-2030

Rysunek 6. Układ komunikacyjny na terenie Gminy Lubenia

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Lubenia do roku 2030. Aktualizacja

Sieć oświetlenia drogowego na terenie Gminy Boguchwała liczy 2 510 punktów świetlnych, na terenie Gminy Lubenia 300 punktów świetlnych, zaś na terenie Gminy Świlcza 1 293 punkty świetlne. Stan techniczny sieci oświetleniowej, należy uznać za dobry w związku z sukcesywną wymianą opraw ze źródłem wyładowczym na oprawy typu led przez PGE Dystrybucja S.A. w Rzeszowie oraz jednostki organizacyjne poszczególnych gmin.

Infrastruktura mieszkaniowa

W 2020 roku na terenie gmin należących do LGD „Trygon - Rozwój i Innowacja” oddano do użytku 183 mieszkania (w tym najwięcej, bo 133 w Gminie Boguchwała). Na każdych 1000 mieszkańców oddano więc do użytku 5,56 nowych lokali. Jest to wartość znacznie większa od wartości dla województwa podkarpackiego (4,69) oraz nieco niższa od średniej dla całej Polski (6,16).

Całkowite zasoby mieszkaniowe obszaru to 13 109 nieruchomości (w tym 48% stanowią zasoby Gminy Boguchwała). Na każdych 1000 mieszkańców przypada zatem 308 mieszkań. Jest to wartość mniejsza od wartości dla województwa podkarpackiego (324) oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski (392).

93,5% mieszkań zostało przeznaczonych na cele indywidualne, 6,4% na sprzedaż lub wynajem.

Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach na terenie obszaru objętego LSR wynosi 5,52 i jest znacznie większa od przeciętnej liczby izb dla województwa podkarpackiego (4,60) oraz znacznie większa od przeciętnej liczby pokoi w całej Polsce (3,90). Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości oddanej do użytkowania w 2020 roku na terenie gmin należących do LGD Trygon „Rozwój i Innowacja” wynosi 145,03m² i jest znacznie większa od przeciętnej powierzchni użytkowej dla województwa podkarpackiego (110,50m²) oraz znacznie większa od przeciętnej powierzchni nieruchomości w całej Polsce (92,90m²).

Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne 89,97% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 87,70% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 83,75% mieszkań posiada łazienkę, 74,12% korzysta z centralnego ogrzewania, a 72,39% z gazu sieciowego.

1.3. Potencjał ekologiczny

Omawiany obszar działania rozpościera się na pograniczu dwóch makroregionów Pogórza Karpackiego i Doliny Sandomierskiej. Takie położenie stanowi o bogatych walorach krajobrazowych. Decyduje o nich zróżnicowana i bogata rzeźba terenu, budowa geomorfologiczna, szata roślinna i struktura użytków rolnych. Wyraźnie czytelne jest zróżnicowanie morfologiczne obszaru. W części północnej występują płaskie, mało urozmaicone piaszczyste w dużej części zalesione tereny płaskowyżu kolbuszowskiego. W środkowej części wyraźna jest, wierzchowina plejstocenska o pagórkowatej powierzchni porozcinana przez doliny dopływów bocznych Wisłoka oraz liczne doliny nieckowate o wyraźnych zboczach przechodzących w płaskie dna. Doliny boczne rozcinające wierzchowinę, to doliny potoków Czarna, Mrowła, Przyrwa, Paryja, Lubcza i Mogielnica. Południowa część należąca do Pogórza Rzeszowskiego i Dynowskiego charakteryzuje się wyraźnie pagórkowatym krajobrazem. Ten typ krajobrazu tworzą płaskie garby o wysokościach dochodzących do 400 – 450 m n.p.m., porozcinane przez wspomniane wyżej doliny dopływów bocznych Wisłoka oraz doliny nieckowate¹. Około 18% obszaru zajmują lasy. Na terenie obszaru można wyróżnić dwa duże kompleksy leśne. W północnej części kompleks – o powierzchni ok. 137 km² zajmując ok. 25% powierzchni Gminy Lubenia. Dominuje tu buk, sosna, występuje świerk, brzoza, jodła (buczyna karpacka). Drugi duży kompleks leśny o powierzchni ok. 232 km² znajduje się północnej części obszaru LGD. Dominuje tu drzewostan sosnowy z domieszką dębu szypułkowego, sporadycznie występuje brzoza, świerk i jodła pospolita. Trzeci kompleks leśny – buczyny karpackiej, którego jedynie część znajduje się na terenie LGD występuje na granicy wsi Wola Zgłobieńska, Niechobrz, Lutoryż i Gminy Czudec. Najbardziej atrakcyjnym krajobrazowo są tereny leżące w obrębie stref chronionych: Hyżniańsko–Gwoźnicki Obszar Chronionego Krajobrazu, będący częścią Pogórza Dynowskiego, zajmuje powierzchnię 24 620 ha. Lasy zajmują zaledwie 32% jego powierzchni.

---

¹ <http://lgd-trygon.pl/informacje-o-stowarzyszeniu/>

Znajdują się tu rezerwy: "Mójka" z lasem bukowo-jodłowym i stanowiskiem bobra europejskiego oraz "Wilcze" z kompleksem jedliny podgórskiej. W obszarze chronionym leży część wsi Straszyle i Sołonka, Strzyżowsko-Sędziszowski Obszar Chronionego Krajobrazu, który zajmuje 14207 ha powierzchni. Znaczną część obszaru stanowią użytki rolne, lasy zajmują ok. 28% powierzchni. W leśnictwie Wola Zgłobieńska znajduje się 70,75 ha (inne źródła podają 88,34) rezerwat Wielki Las. Obejmuje on ochroną jeden z cenniejszych pod względem przyrodniczym fragmentów żyznej buczyny karpackiej. Przez teren rezerwatu przebiega leśna ścieżka dydaktyczna. W obszarze LGD znajduje się tylko niewielka część obszaru chronionego. Mielecko-Głogowsko-Kolbuszowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, który zajmuje fragment Płaskowyżu Kolbuszowskiego o krajobrazie rolniczo-leśnym. Jego ogólna powierzchnia wynosi 50 512 ha. Na obszarze tym występuje duża różnorodność środowiska: od piaszczystych wydmy poprzez bagna i torfowiska po wody powierzchniowe. Dużą część obszaru zajmują użytki rolne, które ukształtowały jego krajobraz kulturowy jako rolniczy, z charakterystyczną dla niego mozaiką upraw rolnych, łąk, pastwisk i śródpolnych zadrzewień.

1.4. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości, branż z potencjałem rozwojowym

Lokalny rynek dóbr i usług jest kształtowany głównie przez lokalne firmy. Zasadne jest zatem zwrócenie uwagi na kilka zasadniczych elementów populacji firm funkcjonujących w obszarze działania LGD Trygon.

Istotnym wskaźnikiem dostarczającym danych do analizy zagadnienia przedsiębiorczości mieszkańców gmin jest kwestia liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym. Badając okres 2016-2020 daje się zauważyć trend wzrostowy, wskaźnik wyraźnie rośnie w każdej gminie. Najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych odnotowała w roku 2020 Gmina Boguchwała notując wynik na poziomie 1 447,7 podmiotów na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym. Największy jednak wzrost liczby podmiotów odnotowała Gmina Świlcza (wzrost o 238 podmiotów na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym). Gmina ta zbliżyła się do wartości zmian, jakie można obserwować w skali kraju (wzrost o 264). Szczegóły widoczne są w poniższej tabeli.

Tabela 3 Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym – ogółem.

Nazwa	Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym - ogółem				
	2016	2017	2018	2019	2020
Boguchwała (3)	1 272,8	1 313,7	1 360,2	1 422,5	1 447,7
Lubenia (2)	774,0	846,7	879,6	904,3	969,9
Świlcza (2)	1 052,6	1 095,7	1 145,9	1 185,8	1 290,1
POLSKA	1 783,0	1 832,6	1 876,0	1 958,6	2 047,9
PODKARPACKIE	1 254,0	1 287,2	1 325,1	1 385,5	1 453,9

Źródło: dane GUS, BDL

Warto przyrzeć się także podmiotom zarejestrowanym w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w poszczególnych klasach wielkości. Analiza pokazuje przede wszystkim, że w każdej gminie, najwięcej podmiotów, to podmioty zatrudniające do 9 osób. To właśnie liczba tych podmiotów wzrasta najszybciej w ujęciu procentowym (średnio o 20% dla badanego obszaru).

Tabela 4 Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym 0 – 9os.

Nazwa	Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym 0 - 9				
	2016	2017	2018	2019	2020
Boguchwała (3)	1 229,8	1 274,9	1 321,6	1 382,3	1 410,8
Lubenia (2)	736,6	806,6	836,9	861,5	926,8
Świlcza (2)	1 008,2	1 048,5	1 098,7	1 138,9	1 242,2
POLSKA	1 706,5	1 755,5	1 801,8	1 885,4	1 974,9
PODKARPACKIE	1 198,7	1 231,8	1 269,3	1 330,9	1 399,8

Źródło: dane GUS, BDL

Zupełnie inna sytuacja dotyczy firm zatrudniających od 10 do 49 pracowników. Tutaj jedynie w przypadku Gminy Lubenia oraz Świlcza odnotować można trend – choć niewielki – wzrostowy (odpowiednio o 15,7%; 5,3%).

Tabela 5. Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym - 10 - 49

Nazwa	Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym - 10 - 49				
	2016	2017	2018	2019	2020
Boguchwała (3)	39,1	34,8	34,7	36,3	33,0
Lubenia (2)	35,0	37,6	40,2	40,3	40,5
Świlcza (2)	39,6	41,2	40,1	41,0	41,7
POLSKA	62,3	62,8	60,2	59,3	59,1
PODKARPACKIE	44,5	44,4	44,6	43,7	43,1

Źródło: dane GUS, BDL

Co ciekawe, wśród podmiotów zatrudniających od 50 do 249 osób, w gminach, gdzie takie podmioty istnieją widać pozytywny trend na przestrzeni lat. W przypadku Gminy Świlcza trend jest wzrostowy, a w przypadku jednej gminy wartość wskaźnika utrzymuje się na niezmiennym poziomie na przestrzeni lat. W Gminie Boguchwała notowany jest spadek.

Tabela 6. Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym - 50 - 249

Nazwa	Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. miesz. w wieku produkcyjnym - 50 - 249				
	2016	2017	2018	2019	2020
Boguchwała (3)	2,4	2,4	2,4	2,4	2,3
Lubenia (2)	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Świlcza (2)	4,8	6,0	7,0	6,0	6,1
POLSKA	12,3	12,4	12,1	12,0	12,0
PODKARPACKIE	9,4	9,6	9,8	9,6	9,6

Źródło: dane GUS, BDL

W przypadku największych firm, zatrudniających 250 osób i więcej, zmienność wartości wskaźnika można odczytywać raczej negatywnie.

Tabela 7. Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym - 250 i więcej

Nazwa	Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym - 250 i więcej				
	2016	2017	2018	2019	2020
Boguchwała (3)	1,6	1,6	1,6	1,6	1,5
POLSKA	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
PODKARPACKIE	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4

Źródło: dane GUS, BDL

Odrębny wskaźnik prowadzony jest dla osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, z uwagi na inną formę prawną tego typu działalności. Metodologicznie wskaźnik bazuje na odniesieniu do 10 tys. mieszkańców. W badanych gminach również w zakresie tego wskaźnika daje się zidentyfikować wyraźny trend wzrostowy. W tym zakresie gmina Świlcza może pochwalić się najwyższym wynikiem – 633 osób prowadzących działalność na 10 tys. mieszkańców i jednocześnie największym wzrostem o 101 i jednocześnie największą dynamiką wzrostu (o 18%).

Tabela 8. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

Nazwa	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą				
	2016	2017	2018	2019	2020
Boguchwała (3)	1 319	1 379	1 446	1 512	1 589

Lubenia (2)	249	269	280	283	306
Świlcza (2)	876	888	932	965	1039
POLSKA	2 968 786	3 001 353	3 111 733	3 213 641	3 326 791
PODKARPACKE	123 175	125 533	129 853	134 752	140 707

Źródło: dane GUS, BDL

W ramach prowadzonych analiz zwrócono także uwagę na zróżnicowanie podmiotów gospodarczych działających w poszczególnych gminach obszaru LGD wg sekcji. W 2020 roku, sekcjami w których zarejestrowanych było najwięcej podmiotów były sekcja F (budownictwo) – 554 podmioty, sekcja C (przetwórstwo przemysłowe) – 336 podmiotów oraz sekcja H (Transport i gospodarka magazynowa) – 290 podmiotów.

Tabela 9. Liczba podmiotów gospodarczych wg sekcji

Nazwa	Liczba podmiotów gospodarczych wg sekcji											
	A	C	D	E	F	H	I	J	P	Q	R	SiT
Boguchwała (3)	15	167	6	6	292	146	28	108	72	125	32	120
Lubenia (2)	5	33	2	0	91	28	10	15	14	17	6	24
Świlcza (2)	15	136	4	1	171	116	21	48	57	61	27	81
POLSKA	703 91	3880 72	120 35	143 34	6258 14	2817 24	1494 03	1995 34	1575 94	2708 77	856 33	3161 86
PODKARPA CKIE	3142	1772 8	544	517	2899 2	1274 5	5261	6549	6878	1130 8	411 0	1415 7

Źródło: dane GUS, BDL

*SEKCJE:

- Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
- Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe
- Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
- Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
- Sekcja F - Budownictwo
- Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa
- Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
- Sekcja J - Informacja i komunikacja
- Sekcja P - Edukacja
- Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
- Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
- Sekcje S i T - Pozostała działalność usługowa; Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

Analizując podmioty gospodarcze działające na obszarze działania LGD warto przyjrzeć się także zachodzącym zmianom w strukturze. Pomimo zmniejszenia się liczby podmiotów w niektórych sekcjach w wybranych gminach, w każdej z analizowanych sekcji w odniesieniu do całego badanego obszaru, podmiotów przybyło. Największy wzrost przypisać można do sekcji F (budownictwo) – o 128 podmioty, sekcji SiT (Pozostała działalność usługowa; Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby) – o 22 oraz sekcji C (przetwórstwo przemysłowe) – o 33 podmiotów. Warto zauważyć, że najbardziej dynamicznie rozwijającą się sekcją jest sekcja J – informacja i komunikacja (36,8% wzrostu liczby podmiotów w tej sekcji w latach 2016-2020). W dalszej kolejności uplasowały się najprężniejsze sekcje, czyli F oraz SiT. Tempo rozwoju sekcji C – przetwórstwo przemysłowe.

Tabela 10. Liczba podmiotów gospodarczych wg sekcji – różnica w latach 2016-2020

Liczba podmiotów gospodarczych wg sekcji – różnica w latach 2016-2020												
Wyszczególnienie	A	C	D	E	F	H	I	J	P	Q	R	SiT
Boguchwała (3)	2	8	1	-3	49	18	1	26	14	29	5	16
Lubenia (2)	1	7	1	-1	27	4	1	8	3	2	1	2
Świlcza (2)	0	18	2	0	52	18	-6	12	5	16	1	4
SUMA LGD	3	33	4	-4	128	40	-4	46	22	47	7	22
POLSKA	-4685	1090	281	-141	13109	2156	1847	5697	776	3685	915	3929
		5	2		0	8	6	3	0	2	3	5
PODKARPAK KIE	11	1626	116	27	7675	1489	631	1992	- 110	1434	357	1514

Źródło: dane GUS, BDL

Na analizowanym obszarze brak jest firm, które realizują przedsięwzięcia innowacyjne. Zagrożeniem dla dużej grupy firm tu działających jest ekspansja dużych sieci handlowych na obszarze dużych miast, wokół których funkcjonuje LGD. Grozi to wypieraniem, a co za tym idzie zanikaniem sektora małych firm handlowych. Z analiz ekonomicznych wynika również efekt spowolnienia w postaci braku lub bardzo ograniczonego kapitału na rozwój i inwestowanie w nowe dziedziny czy przedsięwzięcia, niski poziom dostępności funduszy pomocowych dla właścicieli małych firm oraz brak wsparcia merytorycznego dla osób chętnych na tworzenie mikroprzedsiębiorstw. Dość dużym zagrożeniem dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw w regionie jest wzrost cen energii i paliw, wysoka inflacja oraz obciążenia fiskalne, wpływające na kondycję finansową firm a skutkujące m.in. zmniejszeniem możliwości finansowania inwestycji czy ograniczonymi możliwościami wykorzystania funduszy unijnych. Efektem takiej sytuacji może być proces zaprzestawania działalności lub wchodzenia w szarą strefę”. To z kolei niesie za sobą spadek liczby oficjalnych miejsc pracy i ograniczenie prowadzenia działalności gospodarczej.

Tereny inwestycyjne na obszarze działania LGD Trygon:

Gmina Boguchwała

- Strefa aktywności gospodarczej Boguchwała „Wisłoczysko” jest niemal w całości zapełniona.
- kilkanaście hektarów terenów inwestycyjnych, które można skomercjalizować i wykorzystać na rzecz rozwoju gospodarki lokalnej.

Gmina Świlcza

- tereny inwestycyjne położone w bezpośrednim sąsiedztwie strefy ekonomicznej Rzeszów – Dworzysko.

Ekonomia społeczna

Wśród pomiotów ekonomii społecznej wyróżniamy podmioty reintegracyjne: KIS, CIS, ZAZ, WTZ. Podmioty reintegracyjne służą reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Nie posiadają statusu przedsiębiorstw społecznych, ale mogą przygotowywać do pracy w przedsiębiorstwie społecznym lub prowadzenia takiego przedsiębiorstwa (np. spółdzielni socjalnej). Działalność reintegracyjna może być prowadzona, jako usługa na rzecz społeczności lokalnej przez przedsiębiorstwa społeczne. W 2020 r. na analizowanym obszarze aktywnie działało 11 placówek integracji społeczno-zawodowej. Na terenie Gminy Boguchwała działało 9 podmiotów ekonomii społecznej, w tym 3 spółdzielnie socjalne, natomiast w Gminie Świlcza funkcjonowały 2 podmioty. Na terenie Gminy Lubenia nie odnotowano podmiotów ekonomii społecznej.

Na obszarze LGD podmioty ekonomii społecznej działają w zakresach:

- ✓ na rzecz integracji oraz reintegracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem, catering, usługi sprzątnia, szkolenia,

- ✓ na rzecz osób wykluczonych społecznie; usługi opiekuna, asystenta osobistego, prowadzą stacjonarne zajęcia z zooterapii i mobilnych z alpakterapii,
- ✓ działalność fizjoterapeutyczna, alpakterapia mobilna i stacjonarna, działalność na rzecz osób niepełnosprawnych.

Rolnictwo

Na obszarze objętym działaniem LGD Trygon zlokalizowano łącznie 2369 gospodarstw rolnych. Najwięcej jest gospodarstw o powierzchni między 1 a 5 ha. Mimo, że rolnictwo mogło być ważnym źródłem utrzymania mieszkańców, to liczba gospodarstw domowych utrzymująca się tylko z rolnictwa jest niewielka.

Tabela 11. Liczba i struktura obszarowa gospodarstw rolnych

Nazwa	gospodarstwa rolne ogółem					
	ogółem	do 1 ha włącznie	1 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 15 ha	15 ha i więcej
Boguchwała	1 048	42	882	65	29	30
Lubenia	591	13	537	28	5	8
Świlcza	730	19	615	49	13	34
Razem obszar LGD Trygon	2 369	74	2 034	142	47	72

Łączna liczba gospodarstw do 5 ha jest zdecydowanie wyższa niż gospodarstw powyżej tej wielkości. Przeważają zatem małe gospodarstwa nastawione na produkcję rolną na potrzeby swojego gospodarstwa i lokalnych łańcuchów dostaw.

W 2020r. dochody gmin na 1 mieszkańca z terenu objętego LSR wyniosły 5 510,94zł, przy średniej krajowej wynoszącej 6 532,73zł. W 2020r. dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrosły o 11,30% w porównaniu z rokiem poprzednim, odnotowano również wzrost wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca o 42% w porównaniu z 2016r.

Dochód podatkowy gminy na 1 mieszkańca na obszarze LSR w 2020 roku w kwocie 2 054,31 zł jest niższy niż średni obliczony dla województwa podkarpackiego, który wynosi 2 372,05 zł.

Rynek pracy

Kolejnym punktem analizy jest charakterystyka lokalnego rynku pracy i rozmiarów zjawiska bezrobocia, z jakim borykają się mieszkańcy i władze gmin obszaru objętego działaniem LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”. Z punktu widzenia społeczno-gospodarczego, jedną z najważniejszych kwestii jest poziom bezrobocia zidentyfikowany poniżej.

Na dzień 31 grudnia 2020 roku stopa bezrobocia rejestrowanego na terenie powiatu rzeszowskiego wynosiła 8,7%, natomiast województwa podkarpackiego 9,1%. Wartość ta jest tylko nieco niższa w odniesieniu do województwa podkarpackiego.

Tabela 12. Stopa bezrobocia (stan na koniec 2020r.)

Jednostka terytorialna	Stopa bezrobocia (stan na 31.12.2020 r.)
Powiat rzeszowski	8,7%
Województwo podkarpackie	9,1%
POLSKA	6,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, dane na koniec 2020

Na dzień 31 grudnia 2020 roku na obszarze objętym LSR bez pracy znajdowało się 1592 osób, co stanowi 2,41% ogółu mieszkańców tego terenu.

Tabela 13. Dynamika liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych na obszarze działania LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” w latach 2016-2020

Wyszczególnienie (stan na 31.12.)	Liczba osób bezrobotnych				
	2016	2017	2018	2019	2020
Boguchwała	822	745	646	575	722

Lubenia	365	285	291	248	267
Świlcza	725	611	589	515	603
Razem obszar LGD Trygon	1912	1641	1526	1338	1592
Województwo podkarpackie	90 972	82 933	75 455	87 326	90 972
Wyszczególnienie (stan na 31.12.)	Liczba osób w wieku produkcyjnym				
	2016	2017	2018	2019	2020
Boguchwała	12 636	12 682	12 682	13 014	12 636
Lubenia	3 992	3 979	3 970	3 949	3 992
Świlcza	9 948	9 966	10 010	9 821	9 948
Razem obszar LGD Trygon	26 576	26 627	26 662	26 784	26 576
Województwo podkarpackie	1 329 033	1 319 331	1 307 149	1 261 853	1 329 033

Źródło: Dane statystyczne z publikatorów GUS – stan na dzień 31.12.

Liczba bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym na obszarze LSR wynosi 5,9%. Wartość ta jest niższa niż liczba bezrobotnych w relacji do liczby osób w wieku produkcyjnym na obszarze całego województwa podkarpackiego, która wynosi 6,8%.

Liczba osób bezrobotnych z analizowanego obszaru wykazywała tendencję spadkową. W 2016 roku w obszarze tym bez pracy pozostawało 1912 osób, a w 2020 roku były to 1592 osoby.

Tabela 14. Charakterystyka rynku pracy na obszarze objętym działaniem LGD Trygon (stan na 31.12.2020)

Liczba osób pracujących w obszarze					
ogółem		mężczyźni		kobiety	
2016	2020	2016	2020	2016	2020
4 301	4 621	2 014	2 284	2 287	2 337
Osoby bezrobotne w szczególnej sytuacji na rynku pracy – stan na koniec 2020 roku					
Wyszczególnienie			Liczba bezrobotnych	Kobiety	Mężczyźni
Zarejestrowani bezrobotni do 25 roku życia			213	98	118
Osoby które ukończyły szkołę wyższą do 27 roku życia			b.d	b.d	b.d
Powyżej 50 roku życia			355	127	228
Długotrwale bezrobotni			885	475	410
miesiące od dnia ukończenia nauki			79	37	42
Stopa bezrobocia – stan na koniec 2020 roku					
9,4%					
Struktura osób bezrobotnych wg wykształcenia i płci					
Wyszczególnienie			Liczba bezrobotnych	Kobiety	Mężczyźni
Wyższe			298	211	82
Policealne i średnie zawodowe			482	275	207
Średnie ogólnokształcące			165	111	54
Zasadnicze zawodowe			354	127	227
Gimnazjalne i poniżej			298	95	203
Ogółem			1592	819	773
Bezrobotni z prawem do zasiłku i bez prawa do zasiłku – stan na koniec 2020 roku					
Obszar LGD		Z prawem do zasiłku		Bez prawa do zasiłku	
		226		1366	
Struktura zarejestrowanych osób bezrobotnych z podziałem na staż pracy – stan na koniec 2020 roku					
Wyszczególnienie			Liczba bezrobotnych	Kobiety	Mężczyźni
Staż do 1 roku			335	172	163

	od 1 do 5	361	195	166
	5-10	219	122	97
	10-20	256	129	130
	20-30	129	47	82
	30 lat i więcej	58	14	44
	bez stażu	231	140	90
	Ogółem	1592	819	773

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych, dane PUP w Rzeszowie

Analizując kwestię osób pracujących zawodowo mieszkańców gmin w latach 2016 – 2020 we wszystkich badanych gminach daje się odnotować wzrost liczby osób pracujących ogółem jak i w zakresie pracujących mężczyzn i pracujących kobiet.

Kolejną kwestią wymagającą analizy w zakresie aktywności zawodowej jest liczba osób bezrobotnych. Zauważalny jest fakt, że w ogólnej strukturze osób bezrobotnych odnotowano więcej kobiet. W strukturze osób bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy odnotowano więcej mężczyzn, np. w grupie wiekowej 50+. Niemniej jednak w grupie osób długotrwale bezrobotnych odnotowano więcej kobiet.

Wskaźnik liczby osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym na analizowanym obszarze w 2020 roku wynosił 9,4% i nieznacznie przekraczał wartość tego wskaźnika dla województwa podkarpackiego, który wynosił 9,1%.

Analizując kwestię osób pracujących zawodowo mieszkańców gmin w latach 2016 – 2020 prawie we wszystkich badanych gminach daje się odnotować wzrost liczby osób pracujących ogółem jak i w zakresie pracujących mężczyzn i pracujących kobiet. Wyjątkiem jest tutaj liczba pracujących kobiet w gminie Boguchwała, gdzie ich liczba spadła o 41.

Tabela 15 Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD

Gmina	Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2016	2020	2016	2020	2016	2020
Boguchwała	2 366	2 348	1 213	1 236	1 153	1 112
Lubenia	267	300	88	99	179	201
Świlcza	1 668	1 973	713	949	955	1 024
POLSKA	9 225 051	9 660 924	4 597 706	4 814 701	4 627 345	4 846 223
PODKARPACKIE	440 312	460 108	229 257	240 322	211 055	219 786

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica, P2172> Pracujący w gminach wg płci

1.5. Działalność sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Na terenie działania LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” zarejestrowanych było 113 organizacji pozarządowych, wśród których działały 22 Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej.

Tabela 16. Organizacje pozarządowe obszary działania LGD Trygon

Gmina	Liczba organizacji pozarządowych	w tym liczba jednostek OSP
Boguchwała	58	10
Lubenia	12	4
Świlcza	43	8
Razem obszar LGD Trygon	113	22

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

Na analizowanym obszarze organizacje pozarządowe stanowią 3,5% ogólnej liczby podmiotów gospodarki narodowej, w Polsce udział ten wynosi 3,2%, a w województwie podkarpackim 4,7%. Wskaźnik prezentujący fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców na terenie analizowanego obszaru w 2020 roku wyniósł 26 i był znacznie niższy niż notowany wówczas w województwie podkarpackim (38) i kraju (40). Świadczy to o niskiej aktywności mieszkańców objętych LSR.

Organizacje funkcjonujące na obszarze LGD organizują imprezy i przedsięwzięcia promujące i upowszechniające rodzimą kulturę, dziedzictwo kulturowe, produkty i wyroby lokalne. Są to głównie wydarzenia związane z promocją lokalnej kultury, historii, tradycji i obrzędów oraz zachwalające lokalne przysmaki. Wydają także broszury i książki promujące lokalne dziedzictwo kulturalne oraz kulinarne. Wiele stowarzyszeń i organizacji chętnie bierze udział w imprezach i przedsięwzięciach promocyjno-upowszechniających organizowanych przez gminne instytucje kultury. Najchętniej udział biorą zespoły artystyczne działające przy gminnych ośrodkach kultury oraz Koła Gospodyń Wiejskich. Jest to dla nich możliwość zaprezentowania swoich umiejętności i wyrobów zgromadzonej publiczności oraz szansa zmierzenia się z innymi. Organizacje społeczne działające na terenie gmin tworzących LGD Trygon, realizują również projekty, które są sfinansowane lub współfinansowane przy udziale środków finansowych z funduszy unijnych oraz innych funduszy krajowych i zagranicznych. Organizacje społeczne angażują się również w działania charytatywne wspomagające ludzi poszkodowanych w wyniku klęsk żywiołowych i znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych.

Wśród organizacji wiele jest podmiotów krzewiących kulturę fizyczną i promujących działania pro-sportowe. Na obszarach wiejskich znaczącą rolę odgrywają Gminne, Ludowe Zespoły i Kluby Sportowe. Ponadto niemalże przy każdej placówce oświatowej funkcjonują uczniowskie kluby sportowe. Dzięki nim młodzież szkolna ma szansę na rozwijanie swoich umiejętności pod okiem nauczycieli, będących często trenerami w klubach sportowych. Dzięki temu najzdolniejsi uczniowie trafiają do drużyn młodzieżowych klubów sportowych, które prowadzą treningi w kilku grupach wiekowych. Łącznie na obszarze objętym LSR działa 22 kluby sportowe.

Jednocześnie należy zauważyć, że na obszarze LGD zwiększyło się zainteresowanie kulturą fizyczną, co jest trendem odwrotnym do procesów zachodzących w województwie podkarpackim. W porównaniu z 2016 rokiem w 2020 roku wzrosła liczba członków klubów sportowych (o ponad 5%). Wynika to rozwijającej się bazy sportowo-rekreacyjnej, która rozwija ambicje mieszkańców, aby uprawiać sport i rozwijać kulturę fizyczną.

Warto zwrócić uwagę na liczbę nowo zarejestrowanych organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców w latach 2016-2020. Zaprezentowane liczby wskazują na relatywnie niską dynamikę wzrostu liczby NGO na 1000 mieszkańców. W Gminie Boguchwała i Gminie Lubenia były lata, w których nie były rejestrowane żadne organizacje społeczne lub było ich rejestrowanych bardzo niewiele. Analiza tabeli wskazuje, że tempo powstawania nowych organizacji społecznych na obszarze działania LGD jest na stałym, niewielkim, poziomie.

Tabela 17. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 1000 mieszkańców

Wyszczególnienie	Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 1000 mieszkańców				
	2016	2017	2018	2019	2020
Boguchwała	0,05	0,15	0,05	0,15	0,00
Lubenia	0,31	0,00	0,00	0,31	0,00
Świlcza	0,18	0,06	0,12	0,06	0,18
POLSKA	0,20	0,20	0,18	0,19	0,14
PODKARPACIE	0,16	0,14	0,16	0,16	0,10

Źródło: dane GUS, BDL

1.6. Problemy społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk

W 2020 roku obszar objęty działaniem LGD Trygon zamieszkiwało 44 755 osób, w tym 22 855 kobiet (51,06%). W okresie obejmującym lata 2017-2020 zmiany w liczbie ludności zamieszkującej analizowany obszar charakteryzuje tendencja wzrostowa (odwrotna niż w kraju i województwie podkarpackim). Znaczący

przyrost mieszkańców miał miejsce w 2020 roku, kiedy to odnotowano wzrost o 3% w porównaniu do roku poprzedniego. Największy udział w ludności obszaru objętego LSR mają mieszkańcy gminy miejsko-wiejskiej Boguchwała – 48%. Mieszkańcy Gmin: Świlcza mają 36% udział, a Lubenia – 14%.

Gęstość zaludnienia dla całego obszaru wynosiła 177,3 osób na 1 km² i utrzymywała się na poziomie 170-177 w latach 2017-2020. Do obszarów o największej gęstości zaludnienia należała Gmina Boguchwała (246 osób/km²). Najmniej osób na 1 km² przypadało w Gminie Lubenia (120 osób/km²). Natomiast w Gminie Świlcza gęstość zaludnienia wyniosła 153 osoby/km². Wszystkie notowane w 2020 roku na tym obszarze wartości były porównywalne lub wyższe niż notowane w kraju (121,8 osób/km²) i województwie podkarpackim (117,5 osób/km²).

Niespełna 2/3 mieszkańców obszaru objętego LSR to ludność w wieku produkcyjnym (18-59/64 lata). Nieprzerwanie od roku 2017 liczebność tej grupy rośnie, ale dynamika wzrostu (0,8%) jest najniższa wśród obserwowanych dla pozostałych grup wiekowych. Liczebność osób w grupie poprodukcyjnej (od 59/64 lat), w analizowanym okresie obejmującym lata 2017-2020 również charakteryzuje się tendencją wzrostową (odnotowano wzrost w analizowanym okresie o 8,7%). Podobnie w grupie osób w wieku przedprodukcyjnym (do 18 lat) odnotowano wzrost liczebności (o 11%). Najwyższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w 2020 roku odnotowano w Gminie Świlcza, zaś najniższy w Gminie Lubenia. Z kolei najliczebniejsza grupa ludności w wieku produkcyjnym występuje w Gminie Lubenia, zaś najmniejsza w Gminie Świlcza. Najwyższy udział ludności w wieku poprodukcyjnym wystąpił w Gminie Lubenia, zaś najniższy w Gminie Boguchwała². Obserwowana sytuacja demograficzna na terenie objętym LSR jest korzystna i podobna do obserwowanej w kraju, czy województwie podkarpackim. Prognozy dotyczące liczby ludności na obszarze objętym LSR przewidują utrzymanie się wzrostowej tendencji demograficznej. Poniżej zamieszczona tabela prezentuje wykaz ludności w poszczególnych gminach objętych LSR według stanu na dzień 31 grudnia w latach 2017-2020.

Tabela 18. Liczba ludności według faktycznego zamieszkania (stan na 31.12)

Gmina	Liczba ludności według faktycznego zamieszkania			
	2017	2018	2019	2020
Boguchwała	20 423	20 608	20 766	21 762
obszar wiejski	14 327	14 491	14 582	15 567
miasto	6 096	6 117	6 184	6 195 ³
Lubenia	6 438	6 428	6 439	6 587
obszar wiejski	6 438	6 428	6 439	6 587
Świlcza	16 040	16 071	16 265	16 406
obszar wiejski	16 040	16 071	16 265	16 406
Razem obszar LGD:	42 901	43 107	43 470	44 755

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Tabela 19. Struktura ludności wg wieku i płci (stan na 31.12.2020)

Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem		
w wieku przedprodukcyjnym	w wieku produkcyjnym	w wieku poprodukcyjnym
20,63	59,90	19,47
Ludność wg płci		
ogółem	mężczyźni	kobiety
44 755	21 900	22 855

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

Analizując piramidę wieku mieszkańców obszaru działania LGD Trygon da się zauważyć, że przewaga liczebna kobiet narasta silnie wraz z wiekiem. W młodszych grupach wieku jest więcej mężczyzn, różnica maleje przy przechodzeniu do kolejnych grup wieku, zaś po osiągnięciu równowagi w grupie wieku 40-44 lata

² Dane GUS, Bank Danych Lokalnych – stan na 31.12.2020

³ Przedmiotowa LSR nie będzie realizowana w miastach powyżej 20 tys. mieszkańców

dla ludności analizowanego obszaru, następne grupy wieku charakteryzują się zwiększającą się przewagą liczebną kobiet. W ogólnej strukturze ludności praktycznie zachowana jest równowaga płciowa, co pokazuje także współczynnik feminizacji, który na analizowanym obszarze wynosi 104 (liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn).

Tabela 20. Przyrost naturalny na obszarze LGD Trygon

Gmina	Rok			
	2017	2018	2019	2020
Boguchwała	60	56	38	28
Lubenia	12	1	8	-26
Świlcza	65	40	19	-14
Razem obszar LGD	137	97	65	-12

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych – stan na 31.12.

Przyrost naturalny w 2020 roku w dwóch z trzech gmin obszaru LGD był ujemny (Lubenia -26, Świlcza -14), natomiast w Gminie Boguchwała był na poziomie dodatnim (28). Omawiany obszar charakteryzuje tendencja spadkowa analizowanego wskaźnika.

Mieszkańcy analizowanego obszaru zawarli łącznie, w 2020 roku 165 małżeństw, co odpowiada 3,6 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to wartość nieco niższa od wartości dla województwa podkarpackiego (3,8) i od wartości dla Polski (również 3,8). W tym samym okresie odnotowano 1,0 rozwód przypadający na 1000 mieszkańców (w kraju odnotowano wówczas 1,6 rozwodów na 1000 mieszkańców, a w województwie podkarpackim 1,2). 28,9% mieszkańców obszaru objętego LSR jest stanu wolnego, 59,7% żyje w małżeństwie, 3,6% mieszkańców jest po rozwodzie, a 7,5% to wdowy/wdowcy.

Według danych ostatniego Narodowego Spisu ludności w powiecie rzeszowskim, w granicach administracyjnych którego leży obszar objęty LSR mieszka 22,8 tys. osób niepełnosprawnych, w tym 12,2 tys. kobiet i 10,6 tys. mężczyzn. Osoby te stanowią 7,20% wszystkich niepełnosprawnych mieszkańców powiatu rzeszowskiego.

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na obszarze LGD wynosiła w 2020 r. 1743 (blisko 4% jej mieszkańców) i zmniejszyła się od roku 2019 o blisko 40%.

W latach 2016-2020 dał się zaobserwować jednoznaczny, obecny we wszystkich gminach trend spadkowy. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej wyraźnie zmniejszała się rok do roku. Biorąc pod uwagę analizowany okres 2016-2020 w Gminie Boguchwała dało się zauważyć 50% spadek. Jest to wyraźne odstępstwo od lat 2009-2013 analizowanych w LSR, w których to liczba ta pozostała na względnie stałym poziomie.

Tabela 21. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Nazwa	beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności				
	2016	2017	2018	2019	2020
Boguchwała	757	641	535	446	384
Lubenia	476	421	424	374	306
Świlcza	660	615	605	529	434
POLSKA	645	568	513	463	414
PODKARPACKIE	887	779	697	619	542

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych – stan na 31.12.

W danych bezwzględnych, potwierdza się tendencja do zmniejszającej się liczby osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2016-2020.

Tabela 22. Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku

Nazwa	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej
-------	--

	ogółem	
	2016	2020
Boguchwała	1 518	831
Lubenia	306	202
Świlcza	1 076	710
POLSKA	2 478 698	1 589 337
PODKARPACIE	188 601	115 279

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych – stan na 31.12.

Zmniejszenie skali problemów społecznych potwierdzają również liczby gospodarstw domowych żyjących poniżej kryterium dochodowego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

W latach 2016-2020 wartość tego wskaźnika spadła w każdej z gmin wchodzących w skład obszaru LGD.

Tabela 23. Liczba beneficjentów pomocy społecznej żyjących poniżej kryterium dochodowego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Nazwa jednostki	2016	2017	2018	2019	2020
Boguchwała	46,77	40,59	29,45	21,09	20,17
Lubenia	30,21	22,52	21,78	19,72	17,76
Świlcza	44,14	37,34	36,21	25,70	23,41
POLSKA	43,39	35,55	31,07	26,45	23,95
PODKARPACIE	57,77	46,29	39,47	32,82	28,75

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych – stan na 31.12.

W większości gmin obszaru działania LGD wysokość wydatków na pomoc społeczną w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy jednak wzrosła. Jedynie w przypadku Gminy Świlcza wydatki na przestrzeni lat 2017-2020, spadły z 541,91zł do 218,96zł na 1 mieszkańca.

Tabela 24. Wydatki na 1 mieszkańca - Pomoc społeczna

Nazwa jednostki	Wydatki na 1 mieszkańca - pomoc społeczna (zł)			
	2017	2018	2019	2020
Boguchwała	164,53	188,45	171,26	173,12
Lubenia	139,86	151,42	148,80	144,63
Świlcza	241,91	261,55	255,07	218,96

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych – stan na 31.12.

Zgodnie z danymi zaczerpniętymi z M/GOPS najczęstszymi problemami społecznymi z jakimi zmagają się mieszkańcy obszaru oraz z których to tytułów otrzymują oni wsparcie są: 1. bezrobocie (średnio 32% podopiecznych OPS); 2. ubóstwo (26%); 3. Niepełnosprawność (23%); 4. długotrwała lub ciężka choroba i bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych 26,30/%); 5. alkoholizm (8% wskazany jedynie w gm. Lubenia), 6. Wielodzietność (8% wskazany jedynie w gm. Boguchwała), 7. Potrzeba ochrony macierzyństwa (10,18% gm. Świlcza, 5% gm. Boguchwała). Dodatkowo średnio 194 dzieci z obszaru gmin należących do LGD „Trygon - Rozwój i Innowacja” korzysta z dożywiania. Wszystkie powyższe problemy często powodują wykluczenie społeczne, czyli wyłączenie jednostek z funkcjonowania w życiu społecznym. Należy zaznaczyć jednak, iż ubóstwo może powodować wykluczenie, ale i może być jego skutkiem.

Obszar działania LGD Trygon charakteryzuje się owysokim odsetkiem ludności zagrożonej wykluczeniem społecznym. W 2020 roku analizowany obszar znajdował się na niższej pozycji niż średnia w województwie podkarpackim⁴ pod względem odsetka osób objętych pomocą społeczną (3,7%). Należy jednak zaznaczyć, że od 2016 roku na analizowanym obszarze obserwujemy spadek liczby osób korzystających z pomocy

⁴ wartość udziału beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem woj. podkarpackim (5,4%)

społecznej. Największy odsetek klientów pomocy społecznej znajduje się w Gminie Świlcza (4,3%), a najmniejszy w Gminie Lubenia (3,1%). Przestrzenny rozkład ubóstwa na tym obszarze pozostaje w ścisłym związku z funkcjonalnym zagospodarowaniem obszaru i zasadniczo pokrywa się z byłymi obszarami popegeerowskimi (Gmina Boguchwała i Gmina Świlcza).

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku liczba osób deklarujących niepełnosprawność w powiecie rzeszowskim wyniosła 131,15 na 1000 mieszkańców była nieco niższa od średniej krajowej wynoszącej 143,70 i niższa średniej dla województwa podkarpackiego (151,73). Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie, w grudniu 2020 r. liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako bezrobotne wyniosła 312 osób, w tym 32 poszukiwały pracy. Analizując sytuację zawodową osób niepełnosprawnych w poprzednich latach (rok 2016), stwierdzić można poprawę w ich zatrudnieniu, gdyż liczba zarejestrowanych osób niepełnosprawnych jako bezrobotne była wyższa – 366 i znacznie więcej osób (75) poszukiwało zatrudnienia.

Tabela 25. Osoby długotrwale bezrobotne

Wyszczególnienie (stan na 31.12.2020 roku)	Osoby długotrwale bezrobotne		
	Ogółem	z prawem do zasiłku	w tym kobiety
Obszar LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”	885	122	48

Źródło: dane PUP w Rzeszowie

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku 23,3% ludności obszaru działania LGD Trygon posiada wykształcenie wyższe, 2,7% wykształcenie policealne, 11,0% średnie ogólnokształcące, a 21,5% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 22,4% mieszkańców obszaru, gimnazjalnym 3,0%, natomiast 12,7% podstawowym ukończonym, a 3,4% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

W porównaniu do całego województwa podkarpackiego mieszkańcy obszaru działania LGD Trygon mają analogiczny poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających na terenie największy odsetek ma wykształcenie wyższe (27,9%) oraz średnie zawodowe (18,5%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (28,7%) oraz średnie zawodowe (24,7%).

1.7. Podejście LGD do kwestii przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

Wszelkie działania zrealizowane i zaplanowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju na nową perspektywę czasową były i będą realizowane przez z uwzględnieniem zasady równości szans i niedyskryminacji.

Twórcy niniejszej LSR przyjęli, że zasada równości szans i niedyskryminacji oznacza umożliwienie wszystkim osobom - bez względu na płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną – sprawiedliwego i pełnego uczestnictwa we działaniach realizowanych w ramach LSR. Przyjęto, że pomimo iż działanie może nie zakładać bezpośredniej pomocy osobom o różnych potrzebach funkcjonalnych, to jednak efekty takich działań będą służyć różnym użytkownikom, również osobom z niepełnosprawnościami. Jest to zgodne z koncepcją uniwersalnego projektowania, która oznacza takie projektowanie działań, produktów, środowiska i usług, by były użyteczne dla wszystkich, w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania przy zapewnieniu:

- a) równych szans dla wszystkich,
- b) elastyczności w użytkowaniu,
- c) prostoty i intuicyjności w użyciu,
- d) postrzegalności informacji,
- e) tolerancji na błędy,

- f) niewielkiego wysiłku fizycznego podczas użytkowania,
- g) rozmiaru i przestrzeni wystarczającej do użytkowania,
- h) percepcji równości (projekt powinien minimalizować możliwość postrzegania indywidualnego jako dyskryminujące).

W ramach konsultacji społecznych odbyło się łącznie 5 warsztatów diagnostyczno-projektowych, podczas których i.in. identyfikowano problemy i potrzeby mieszkańców, przeprowadzono analizę SWOT obszaru LSR oraz identyfikowano kluczowe grupy osób w niekorzystnej sytuacji.

Uczestnicy reprezentujący mieszkańców obszary wskazali na następujące grupy, której sytuacja została określona mianem niekorzystnej:

- ✓ osoby starsze (60+),
- ✓ osoby z niepełnosprawnościami i przewlekle chore wraz z ich opiekunami,
- ✓ osoby długotrwale pozostające bez zatrudnienia,
- ✓ kobiety,
- ✓ rolnicy z małych gospodarstw rolnych.

Uczestnicy konsultacji społecznych wskazali te grupy, jako grupy dla których należy zaprojektować działania, które będą służyć rozwiązywaniu ich problemów i włączaniu społeczno-zawodowemu, a co za tym idzie stwarzania warunków do życia i pracy bez dyskryminacji i z zapewnionymi równymi szansami.

1.8. Dziedzictwo kulturowe/zabytki

Tereny gmin partnerskich LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” już od przeszło 3 tys. lat p.n.e. były miejscem intensywnego osadnictwa ludzkiego. Świadczą o tym liczne odkrycia i znaleziska archeologiczne. Zamieszkaniu tych terenów przez człowieka sprzyjały dobre warunki klimatyczne oraz bliskość żyznej doliny rzeki Wisłok.

Pierwsi mieszkańcy tych terenów byli najprawdopodobniej rolnikami. Położenie terenu gmin przy jednym z odgałęzień szlaku bursztynowego przyczyniło się do rozwoju tego obszaru w czasach Cesarstwa Rzymskiego. O historii świadczą liczne stanowiska archeologiczne, w których znajdują się ślady pobytu ludności kultury pucharów lejkowatych oraz kultury ceramiki sznurkowej. Zachowane jest średniowieczne Grodzisko Lubeńskie tzw. okop pochodzące z okresu powstawania zrębów Państwa Polskiego. W czasach wczesnośredniowiecznych teren LGD wraz z całym okręgiem rzeszowskim leżał na granicy pomiędzy Rusią Halicką, a państwem pierwszych Piastów. Ostatecznie po 1340 roku Kazimierz Wielki przyłączył te tereny do państwa polskiego. Pierwsze pisemne wzmianki o wsiach obszaru LGD pochodzą z XIV wieku (1326 Trzciana, 1359 Lubenia 1373 Lutoryż, 1375 Boguchwała) pozostałe wsie można odnaleźć w dokumentach z lat późniejszych. Osadnictwo na całym obszarze LGD miało podobny charakter. Miejscowości z północnej i zachodniej części obszaru przez długi okres związane były z Ziemią Sandomierską i Małopolską. W wiekach XV – XVII wsie przeżywały okresy rozkwitu i upadku, zmieniając właścicieli, pustoszone przez najazdy i epidemie. Szczególnie groźne dla mieszkańców były najazdy tatarskie niszczące wioski na wiele lat. W okresie I wojny przez wsie obszaru LGD przetoczyły się liczne wojska austriackie, niemieckie i rosyjskie rekrutując żywność i zwierzęta pociągowe. Na przełomie XIX i XX w. można zaobserwować wzrost świadomości ludności wiejskiej, kreowany przez księży i właścicieli ziemskich, działaczy samorządowych, chłopskich działaczy ludowych, kształcącej się w gimnazjach rzeszowskich młodzieży. Wsie zaczynają się prężnie rozwijać. Powstają pierwsze szkoły ludowe, kasy pożyczkowe, straże pożarne, kółka rolnicze. Przy szkołach i kółkach rolniczych powstają czytelnie. W 1904 r. staraniem lokalnych władz i działaczy powstał w Trzcianie pierwszy w powiecie Dom Ludowy służący wszystkim działającym we wsi organizacjom. W Boguchwale Państwo Wanda i Zenon Suszyccy utworzyli na swym majątku fundację naukowo rolniczą. Wraz z rozwojem kolei i powstawaniem nowych zakładów wytwórczych, miejscowa ludność mogła podejmować pracę w budownictwie i przemyśle. Rozwijało się również lokalne rzemiosło.

Analizowany obszar ze względu na swoje położenie na styku kultur, religii i tradycji, ma bardzo duży potencjał w zakresie dziedzictwa kulturowego. Bez wątplenia ważne dla rozwoju całego regionu są zyski generowane przez turystykę, dzięki którym m.in. istnieje możliwość renowacji zabytków znajdujących się na terenie obszaru oraz wspierania lokalnych działań i przedsiębiorczości. Istotnymi produktami turystycznymi opierającymi się na dziedzictwie kulturowym są, oprócz zabytków materialnych, tzw. niematerialne elementy, które przez przedsiębiorcze zachowania ludzi stwarzają szansę na szybszy rozwój regionu. Działalność kulturalną na obszarze LGD animują Gminne Ośrodki Kultury w Boguchwałie i Lubeni oraz Gminne Centrum Kultury w Świlczy z siedzibą w Trzcianie z filiami w poszczególnych wioskach. Istniejące zespoły folklorystyczne kultywują ludowe tradycje – tańce, melodie, pieśni i piosenki, widowiska obrzędowe uświetniając gminne uroczystości i biorą udział w występach krajowych i zagranicznych. Zespół Pieśni i Tańca „Lubenka” posiadający Artystyczny Znak Jakości prezentuje folklor ziemi rzeszowskiej oraz innych regionów Polski. „Lubenka” występowała między innymi w Belgii, Holandii, Rosji, Szwecji, Szwajcarii, Turcji, Włoszech, Niemczech, Grecji, wszędzie gościnnie witany i oklaskiwany zgromadził wiele dyplomów i wyróżnień. Zespół śpiewaczy „Lubeniarki” w swoim repertuarze posiada program pieśni ludowych, religijnych, biesiadnych, a także widowiska obrzędowe „Lubeńskie Tuki”, „Wilijo w Lubeni”, „Godzenie parobka”. Za widowiska ten zespół uzyskał wiele nagród Kapela Ludowa z Lubeni prezentuje folklor ziemi rzeszowskiej i innych regionów polski. Kapela wydobyła z zapomnienia wiele dawnych tekstów i melodii. Kapela wraz z zespołem nagrała płytę z przyśpiewkami i melodiami regionu rzeszowskiego. Zespół regionalny „Straszydłanie” skupia trzy pokolenia mieszkańców wioski i okolic. Ma w swoim programie widowiska obrzędowe „Wesela Straszydłańskie”, „Kolęda z Turoniem”. Zespół pieśni i tańca „Pułanie” w Trzcianie powstał w 1998r. Obecnie w skład zespołu wchodzi dwie grupy taneczne: dziecięca i młodzieżowa oraz kapela muzyczna, razem 50 osób. ZPiT „Pułanie” jest kontynuatorem i propagatorem bogatych tradycji folklorystycznych Trzciany i okolic. Największym osiągnięciem zespołu jest wyróżnienie, jakie zdobył na XVII Festiwalu Kultury Młodzieży Szkolnej w Grodzisku Mazowieckim. W programie ma tańce regionalne: rzeszowskie, przeworskie, łowickie, tańce narodowe: polonez, oberek, tańce starej Warszawy. Chór mieszany „Cantus” powstał w Trzcianie w 1932 r. Chór od początku swojego istnienia mocno wrosł w swoje środowisko i aktywnie włączył się w życie kulturalne swojej miejscowości, gminy i województwa. Uczestniczył w wielu festiwalach m.in. w Rumii, Legnicy, Katowicach, Będzinie i Rzeszowie. Kilkakrotnie brał udział w cyklicznych koncertach „Bernardyńskie Wieczory Muzyczne” itp. Ponadto w Trzcianie działają: Kapela Ludowa, Zespół muzyczny „BROWN”, Zespół wokalnie instrumentalny. Na uwagę zasługuje Chór dziecięcy „Kantuski” uczestniczący w imprezach szkolnych i środowiskowych oraz zdobywający laury w swojej grupie wiekowej na poziomie województwa. W Bratkowicach działa zespół tańca nowoczesnego „Koloret”, a w Dąbrowej zespół wokalnie-instrumentalny „Volare”. Kapela ludowa i zespół śpiewaczy „Jubiltaki” ze Zgłobnia powstał w 1982 roku; w repertuarze ma pieśni patriotyczne, kolędy i pastorałki, pieśni biesiadne oraz obrzędowe i ludowe. Chór „Deo Gloria” z Boguchwały powstał w okresie międzywojennym (lata trzydzieste XX wieku). Po drugiej wojnie światowej staraniem Księdza Stefana Pelca chór został reaktywowany. Obecnie liczy 29 chórzystów. Śpiewa pieśni religijne na uroczystościach kościelnych i świętach narodowych. Chór „Gaudium” z Mogielnicy został utworzony w 1997 roku przy kościele parafialnym w Mogielnicy, liczy około 25 osób. W repertuarze ma pieśni kościelne i narodowe. Połączone chóry „Deo Gloria” i „Gaudium” w 2006 roku w Ołomuńcu (Czechy) zdobyły brązowy medal w europejskim konkursie chórów. Orkiestra dęta z Mogielnicy przy OSP w Mogielnicy, utworzona w grudniu 2000 roku, liczy 27 osób.

Zlokalizowane są tutaj liczne zabytki, do których m.in. należą:

- ✓ w Gminie Boguchwała: Zespół pałacowy na terenie Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego, - Spichlerz murowany z około w 1850 r. obecnie mieści się w nim Gminna Biblioteka Publiczna, Stary kościół parafialny, Dworek Dąbskich w Nosówce, Budynek szkoły zbudowanej w latach 1906–1908, w którym mieści się Izba Tradycji (zorganizowana w 1995 r. z okazji XX-lecia Zespołu Obrzędowego „Nosowiany”).

- ✓ w Gminie Lubenia: Grodzisko Okop - wczesnośredniowieczny gród obronny, Trakt Madziarski, Stare kościelisko, Gipsiarnia, Kaplica bł. J. Kowalskiego, Źródło solankowe w Sołonce.
- ✓ w Gminie Świlcza: Zespół Parkowo-Dworski w Dąbrowie, Zespół Parkowo-Dworski w Rudnej Wielkiej, Zespół Parkowo-Dworski w Trzcianie, Regionalny Dom Tradycji Ludowych w Trzcianie.

Spójne uwarunkowania tradycyjno-kulturowe sprzyjają możliwości: promocji regionu (także w oparciu o dotychczas zachowane i wciąż wiernie odtwarzane sfery tradycji, kultury, folkloru i produktów regionalnych); organizacji życia społeczno-kulturalnego mieszkańców (nie tylko w placówkach stacjonarnych, ale także poprzez imprezy i festyny na wolnym powietrzu), co umożliwia zapoznanie się (także przyjezdnych) z lokalnymi tradycjami, obrzędami, kulturą i produktami oraz może być świetną formą zagospodarowania czasu wolnego.

Działają tu różne kluby i organizacje, w których zarówno młodzi ludzie, jak i seniorzy mogą spędzać czas wolny angażując się w różne prospołeczne działania. Są to między innymi Ochotnicze Straże Pożarne, Koła Gospodyń Wiejskich, Klubów Sportowych i Kluby Seniora. Ponadto stowarzyszenia działające na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej, kultury, edukacji wychowawczej, dzieci, emerytów i rencistów. Działalność lokalnych stowarzyszeń wspiera rozwijanie kapitału kulturowego lokalnej społeczności, a także aktywizuje mieszkańców do wspólnego działania. Wsparcie ich działań może sprawić, że spora grupa młodych i starszych osób będzie w stanie znaleźć dla siebie dogodną i atrakcyjną formę rozwoju czy spędzania wolnego czasu.

W poprzednim okresie działania promocyjne przyniosły zamierzone efekty, lecz wciąż ze względu na postęp cywilizacyjny wyraźnie zauważalna i zgłaszana podczas konsultacji z mieszkańcami jest potrzeba / konieczność nieustannego podtrzymywania zarówno lokalnej kultury, twórczości ludowej i rzemiosła artystycznego, celem ich przetrwania dla potomnych.

Jakość życia mieszkańców analizowanego obszaru zależy w dużej mierze od dostępności dóbr szeroko rozumianej kultury, w tym również do czytelnictwa. Wskazując na poziom udziału mieszkańców analizowanego obszaru w życiu kulturalnym warto odnieść się do dostępnych wskaźników tj., liczba mieszkańców przypadająca na 1 placówkę zwiększa się, przy stałej liczbie instytucji i obiektów kultury, co przy dalszym wzroście liczby mieszkańców, może oznaczać, że dostępność obiektów kulturalnych będzie malała.

Tabela 26. Dostęp do miejscowej infrastruktury i kultury

Wyszczególnienie	Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną		Liczba domów i środków kultury, klubów i świetlic		Liczba zespołów artystycznych	Liczba placówek (np. muzea, galerie, izby pamięci itp.)
	2016	2020	2016	2020		
Boguchwała	1 975	2 176	10	10	45	0
Lubenia	2 152	2 196	3	3	7	0
Świlcza	2 712	2 734	2	2	18	0
Średnia/razem dla obszaru LGD Trygon – Rozwój i Innowacja:	2 279	2 368	15	15	70	0

Źródło: Dane statystyczne z publikatorów GUS, Bank danych lokalnych – stan na dzień 31.12.2020, dane poszczególnych urzędów gmin

1.9. Obszary atrakcyjne turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki

Kluczowe znaczenie dla rozwoju i poprawy atrakcyjności analizowanego obszaru ma infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna obszaru (zarówno komercyjna, jak i ogólnodostępna) obejmująca obiekty turystyczne, infrastrukturę sportowo-rekreacyjną oraz podmioty świadczące usługi zarówno na rzecz ludności miejscowej, jak i turystów. Ważnymi elementami są baza noclegowa i gastronomiczna, infrastruktura

towarzysząca oraz dostępność komunikacyjna. O ubogiej bazie noclegowej obszaru działania LGD Trygon, czy chociażby słabej informacji i/lub promocji turystycznej obszaru świadczą już bardzo skromne informacje BDL GUS. Według nich baza noclegowa obszaru LGD to jedynie 7 obiektów turystycznych: 3 na terenie Gminy Boguchwała i po 2 na terenie Gmin Świlcza i Lubenia, które oferują łącznie 563 miejsca noclegowe (214 Gm. Boguchwała, 176 Gm. Lubenia i 173 Świlcza). Zaliczamy do nich jedynie pensjonaty i pozostałe obiekty niesklasyfikowane. Według danych GUS wyraźnie zauważalny jest też na tym terenie 2,5% spadek (w stosunku do roku 2016) liczby miejsc noclegowych. Pomimo ogromnego atutu, jakim są: bogactwo walorów środowiska naturalnego, miejsca widokowe, szlaki i ścieżki turystyczne, rowerowe, konne oraz szlaki turystyki wodnej nad Wisłokiem, rozwój usług turystyczno-wypoczynkowych przebiega tu bardzo wolno i wciąż brak jest kompleksowej oferty turystycznej, w tym agroturystycznej. Liczba miejsc noclegowych we wspomnianych gospodarstwach agroturystycznych obecnie kształtuje się na poziomie 17 miejsc (Gm. Boguchwała). Dla zwiększenia poziomu rozwoju i poprawy atrakcyjności obszaru konieczny jest rozwój niewystarczającej bazy turystycznej i okołoturystycznej (brak wystarczającej liczby miejsc noclegowych, niedostateczna informacja i promocja, także o gospodarstwach agroturystycznych). Wymaga to kooperacji i współpracy międzygminnej w zakresie skoordynowanej i trafnej polityki promocyjnej regionu skierowanej do różnych grup potencjalnych gości, czy realizacji inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym. Ważnym uzupełnieniem bazy noclegowej jest oferta gastronomiczna, tzw. infrastruktura żywieniowa, która również rozwija się wolno. Składają się na nią restauracje, zakłady gastronomiczne, zajazdy, karczmy, bary, pizzerie. Usługi gastronomiczne świadczone są także w istniejących obiektach noclegowych, przede wszystkim w gospodarstwach agroturystycznych. Rozmieszczenie obiektów ułatwiających codzienne funkcjonowanie turystów jest korzystne. Najlepiej przedstawia się sieć obiektów związanych z życiem codziennym, tj. stacje benzynowe, komunikacja, apteki, poczty, sklepy spożywcze.

Dostęp mieszkańców i turystów do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej oraz społeczno-kulturalnej

Mimo, iż na analizowanym obszarze istnieją liczne szlaki turystyczne, tematyczne, ścieżki rowerowe (te ostatnie głównie wzdłuż ulic), zauważalny jest jednak i zgłaszany przez mieszkańców ogólny niedostatek i niski poziom infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej, w tym tej odpowiedzialnej za informowanie turystów (oznakowanie, mapy, portale i materiały informacyjne).

Atrakcje turystyczne:

- ✓ Szlak turystyczny: Przez bukowe lasy Wisłoczanka - Działy Babickie - Lutoryż - Mogielnica (12 km) (Gm. Boguchwała).
- ✓ Ścieżki rowerowe na obszarze Gminy Lubenia: trasa nr 1 – żółta – długość trasy 6 700m, trasa nr 2 – zielona – długość trasy 15 400m, trasa nr 3 – niebieska – długość trasy 12 000m, trasa nr 4 – brązowa – długość trasy 35 000m.
- ✓ Gmina Boguchwała szlak rowerowy „W poszukiwaniu Kurhanów” – czerwony – długość 14,2km, szlak rowerowy „błękitna pętla” – niebieski – długość 27,5km, szlak rowerowy „Wielki las” – zielony – długość 5,8km, szlak rowerowy „Zabierzów” – czarny – długość 1,6km, fragment Czudeckiego Szlaku Rowerowego.
- ✓ Gmina Świlcza: Ścieżka dydaktyczna przyrodniczo-leśna – ścieżka w Leśnictwie Bratkowice, Zbiornik Retencyjny. Kąpielisko usytuowane jest przy lesie. Na plażach wokół zbiornika znajdują się ławeczki i stoliki, są też miejsca na ogniska. Przy drodze dojazdowej znajduje się parking. Bratkowickie Stawy, Ścieżka Ekologiczna w dolinie rzeki Mrowli - trasa ścieżki liczy 5 km.

Jeżeli chodzi o infrastrukturę społeczno-kulturalną i obiekty o charakterze sportowym czy rozrywkowym na obszarze LGD to następuje ich sukcesywny rozwój i poprawa standardu i wyposażenia, jednakże wciąż istnieją potrzeby w zakresie poprawy ich stanu, rozbudowy, czy uatrakcyjnienia.

Wszystkie gminy z analizowanego obszaru sukcesywnie rozwijają infrastrukturę sportowo-rekreacyjną umożliwiając mieszkańcom spędzanie wolnego czasu w aktywny sposób.

Gmina Boguchwała zakończyła pierwszy etap procedury partnerstwa publiczno-prywatnego do realizacji przedsięwzięcia pn.: „Rozbudowa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej na terenie Miasta Boguchwała”. Zadanie to obejmuje zagospodarowanie ok. 35ha terenów położonych w obszarze „Wisłoczyska” w Boguchwale na cele sportowo-rekreacyjne. Na tym terenie zgodnie z wstępną koncepcją ma powstać kompleks sportowy, w skład którego będą wchodziły pełnowymiarowe boiska sportowe, w tym ze sztuczną nawierzchnią, hala sportowa, szkoła mistrzostwa sportowego, oraz basen kryty.

Wielkie Centrum Sportowe powstaje też w Świlczy. Powierzchnia zabudowy budynku usługowego wyniesie 2777 m², przy kubaturze 38 706m³. Będzie to obiekt pięciokondygnacyjny z czterema kondygnacjami nadziemnymi i jedną podziemną. Będzie się składał z dwóch części odmiennych konstrukcyjnie. Budynek ten został zaprojektowany w układzie litery „L”. Łączy się on z parterowym budynkiem hali sportowej zaprojektowanej na planie prostokąta. Powierzchnia zabudowy hali wynosi blisko 5 tys. m². przy kubaturze 61 523m³. Pomieści ona m.in. salę gimnastyczną o powierzchni blisko 700m², boisko wielofunkcyjne, a w tym pełnowymiarowe boisko do piłki nożnej orlik i dwie ściany wspinaczkowe. W części budynku wielofunkcyjnego zlokalizowane będą baseny, spa, łaźnia parowa, sauna sucha i grotła śnieżna.

W 2021 roku miało miejsce otwarcie Kompleksu sportowego w Rudnej Wielkiej wykonanego w wyniku realizacji I etapu prac, w ramach którego:

- Wybudowano boisko sportowe wielofunkcyjne o wymiarach płyty 110x68m, nawierzchni z naturalnej trawy bramkami piłkarskimi i piłkochwytmami o wysokości 6m wraz z nawodnieniem boiska oraz wykonaniem przyłącza wodociągowego.
- Wybudowano zaplecze szatniowo-socjalne z częścią gospodarczą oraz trybunami. Obiekt przeznaczony do korzystania w czasie treningów oraz zawodów sportowych odbywających się na terenie kompleksu. W budynku o wymiarach 13,25 x 19,80m znajdują się: pomieszczenia szatni wyposażone w umywalki, natryski oraz WC, pokój sędziowski wyposażony w aneks kuchenny, pomieszczenie gospodarcze oraz toaleta dla osób z niepełnosprawnościami. Dzięki przedłużeniu połączenia dachowej, trybuny zostały częściowo zadaszone. Wykonano 205 miejsc na trybunach.

Następnie na terenie tego kompleksu wybudowano górkę saneczkową w postaci nasypu ziemnego o kącie nachylenia stoku 11 stopni, skarpy boczne nachylone w stosunku 1:1 umocnione geokratą obsypaną gruntem oraz obsiane trawą.

W ramach Programu Rozwoju Małej Infrastruktury Sportowo-Rekreacyjnej o charakterze wielopokoleniowym w roku 2018 na terenie kompleksu sportowego powstała Otwarta Strefa Aktywności w wersji rozszerzonej:

- Siłownia plenerowa - zlokalizowana na północ od placu zabaw dla dzieci, w skład, której wchodzi następujące urządzenia: biegacz-piechur, wyciskanie, wyciąg górny, wahadło – surfer, trener talii bioder, twister, drążek do podciągania, koła Tai-Chi.
- Plac zabaw dla dzieci - na wschód od boiska głównego, w skład, którego wchodzi: piaskownica modułowa, bujak na sprężynie, huśtawka, drążki potrójne, karuzela z kierownicą, bujak konik, bujak kompas, huśtawka wagowa.
- Plac zabaw o charakterze sprawnościowym O.S.A. Rudna Wielka - na wschód od placu zabaw dla dzieci, w skład, którego wchodzi: mostek na łańcuchach, urządzenie sprawnościowe, linarium piramida, zestaw zabawowy.
- Strefa relaksu O.S.A – zakłada montaż: stolików do gry w szachy wraz z siedziskami, stół do tenisa stołowego, ławki zewnętrzne usytuowane na planie koła. Na obszarze placu zabaw i siłowni zostały wykonane nasadzenia drzew i krzewów. Dzieci mogą korzystać z placu zabaw, podczas gdy rodzice spędzą aktywny czas na znajdującej się tuż obok - siłowni zewnętrznej.

W roku 2020 na terenie kompleksu sportowego powstała przestronna wiata rekreacyjna. Zakres inwestycji obejmował: budowę wiaty o powierzchni ponad 25 m², 3 ławostołów, grilla betonowego, ławek łukowych,

tablic informacyjnych oraz utwardzono plac. Również w roku 2020 Gmina wybudowała na terenie kompleksu piec chlebowy.

Kolejny II etap obejmie budowę boiska wielofunkcyjnego oraz bieżni prostej. Zaplanowano również budowę boiska wielofunkcyjnego o nawierzchni poliuretanowej o wymiarach 31,90 x 18,10m.

Budowa kompleksu sportowego Rudnej Wielkiej ma na celu unowocześnianie i rozwijanie bazy sportowo-rekreacyjnej, popularyzację zdrowego stylu życia oraz poprawę jakości życia lokalnej społeczności. Jest to piękne miejsce, w którym mieszkańcy obszaru objętego LSR wraz z całymi rodzinami, będą mogli aktywnie i wspólnie spędzić wolny czas na świeżym powietrzu.

Pomimo rozpoczętych/zrealizowanych przedsięwzięć na tym terenie dalej liczba obiektów kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych jest niewystarczająca, a dodatkowo jakość części istniejących w dalszym ciągu nie przysparza atrakcyjności obszarowi. Słaba jest wciąż oferta spędzania wolnego czasu, zwłaszcza dla ludzi starszych i turystów. Planowany rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej czy kulturalnej powinien mieć na celu zwiększenie atrakcyjności obszaru oraz znalezienie przez jego mieszkańców pozarolniczych źródeł dochodu. Walory przyrodnicze i dziedzictwo historyczno-kulturowe mogą temu sprzyjać.

1.10. Produkty lokalne, tradycyjne i regionalne

Produkt lokalny, to wyrób lub usługa, z którą utożsamiają się mieszkańcy regionu, produkowana w sposób niemasowy i przyjazny dla środowiska, z surowców lokalnie dostępnych, która została przyjęta interpretacją MRiRW (pismo ROW wi-ss-5503-34/11 z dnia 04.05.2011) na potrzeby realizacji PROW 2007-2013 – to zarówno produkt spożywczy, jak i rękodzieło oraz usługi oparte o lokalne dziedzictwo (warsztaty rękodzielnicze, kulturalne, przewodnicy itp.).⁵

Od kilku lat produkty regionalne stają się coraz bardziej popularne. Rośnie zainteresowanie nimi zarówno ze strony producentów, władz regionalnych, jak i konsumentów. Coraz więcej osób postrzega produkty regionalne jako atrakcję i uświadamia sobie, że wyjątkowe wyroby, związane z kulturą i tradycją poszczególnych regionów Polski trzeba chronić, ponieważ są częścią polskiego dziedzictwa kulturowego.

Na terenie działania Stowarzyszenia LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” do produktów lokalnych najczęściej zalicza się produkty żywnościowe o szczególnych cechach jakościowych, tradycyjnych sposobach wytwarzania, sięgających często do odległej historii, mające ścisły związek z analizowanym regionem.

Do wytwarzania takich produktów wykorzystywane są zazwyczaj unikatowe, lokalne odmiany zwierząt, dawne odmiany roślin czy też nietypowe uprawy. Dzięki nim oraz tradycyjnej technologii przetwarzania, uzyskuje się produkty wyróżniające się specyficznymi cechami, składem, smakiem i jakością spośród pozostałych tego typu wyrobów. Wielkość takiej produkcji jest ograniczona, a walory i specyfika uzyskiwanego produktu charakterystyczna dla tylko dla obszaru objętego LSR.

Stowarzyszenie LGD wydało publikację pod nazwą: „Dziedzictwo kulinarne regionu – kuchnia lokalna na terenie Lokalnej Grupy Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja””, która była próbą przedstawienia tradycji kulinarnych obszaru objętego LSR. Publikacja prezentuje informację o lokalnych wypiekach, potrawach na każdą okazję, przepisy na wszystkie pory roku i na święta.

Do dziedzictwa kulinarnego obszaru objętego LSR, stanowiącego produkt lokalny należą:

- „gomółki” - produkt lokalny na bazie sera twarogowego z krowiego mleka, żółtek, przyprawiony kminkiem i solą, a następnie suszony w formie kulek w piecu opalonym drewnem,
- „ziemniak faszzerowany po Rzeszowsku” czyli połówki ziemniaka wypełnione farszem mięsno-grzybowo-kapuścianym,

„We wsiach otaczających miasto Rzeszów głównym zajęciem ludzi była uprawa warzyw i owoców oraz przydomowa hodowla zwierząt gospodarskich. Duże arealty uprawy warzyw zajmowała kapusta, buraki, ale

---

⁵ Definicja O. Gałek z 2002 r.

przede wszystkim kartofle. Stanowiły one dodatek do zup czy mięs, a także przygotowywano z nich przeróżne potrawy. Ponadto, mieszkańcy wsi korzystali z dóbr leśnych zbierając różne grzyby oraz owoce lasu. Na bazie surowców dostępnych we własnym gospodarstwie, mieszkańcy przygotowywali różne dania, a wśród nich faszerowane ziemniaki po rzeszowsku. Jest to potrawa bardzo pożywna, ale także bardzo pracochłonna, dlatego zazwyczaj przygotowywana była na większe uroczystości.”⁶

W pozostałych gminach obszaru LGD są znane inne oryginalne potrawy i wyroby, które jednak nie są zarejestrowane jako produkty tradycyjne, a które jak wynika z konsultacji z lokalną społecznością - nie są wystarczająco promowane z uwagi na niewystarczające na ten cel środki finansowe w tym wsparcie eksperckie. W nieodległej przyszłości może grozić to zanikiem regionalnych i lokalnych tradycji, gdyż nie będzie odpowiednich funduszy wspierających tego rodzaju inicjatywy.

Na obszarze działania LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” o tradycje kulinarne aktualnie dbają przede wszystkim Koła Gospodyń Wiejskich. Wszystkie członkinie aktywnie włączają się w organizację imprez kulturalnych nie tylko na terenie objętym LSR, ale i w województwie. W Gminie Lubenia nie brakuje pasjonatów dbających o zachowanie i utrwalanie regionalnej kuchni. Przepisy swoich przodków zbierają i przechowują panie z Zespołu Śpiewaczego Lubeniarki.

Wśród produktów lokalnych obszaru objętego działaniem LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” należy także wymienić: tradycyjne ozdoby, wypieki choinkowe i wielkanocne oraz kwiaty z bibuły i papieru.

Innymi niemniej znanymi „produktami lokalnymi” są:

- tradycje związane z obchodami świąt Wielkanocnych (Strażacy w galowych mundurach trzymają straż przy Grobie Chrystusa. W chwili rozpoczęcia rezurekcji padają na ziemię);
- tradycje związane z obchodami Świąt Bożego Narodzenia.

1.11. Obszar edukacji formalnej

Na terenie LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” funkcjonuje 25 szkół podstawowych (publicznych placówek oświatowych). Z oceny aktualnego stanu edukacji należy stwierdzić, iż sieć placówek oświaty można uznać za dobrze rozwiniętą. Baza oświatowa jest funkcjonalnie zlokalizowana i adekwatna do potrzeb społecznych.

Tabela 27. Szkoły podstawowe w poszczególnych gminach LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” w latach 2019-2021

Nazwa gminy	Lata szkolne	
	2019 - 2020	2020 – 2021
Boguchwała		
Liczba szkół	11	11
Liczba oddziałów w szkołach	104	107
Liczba uczniów	1 733	1 809
Liczba absolwenci	142	196
Lubenia		
Liczba szkół	4	4
Oddziały w szkołach	35	35
Uczniowie	519	552
Absolwenci	54	52
Świlcza		
Liczba szkół	10	10
Oddziały w szkołach	92	96
Uczniowie	1 339	1 362
Absolwenci	154	153

Zródło: GUS, BDL

⁶ Wywiad przeprowadzony z mieszkańcami wsi Siedliska gm. Lubenia

Nazwa placówki oświatowej w Gminie	Liczba dzieci korzystających z pozalekcyjnych form edukacji i innych zajęć dodatkowych w szkole		
	2019 - 2020	2020 – 2021	Uwagi (nazwa formy ⁷):
Gmina Boguchwała			
Szkoła Podstawowa w Boguchwale	227	253	W latach szkolnych 2019/2020 oraz 2020/2021 szkoła prowadziła następujące formy edukacji i innych dodatkowych zajęć w szkole: w ramach kółek - kółko historyczne, kółko naukowe #MyodMaczka. W ramach zajęć rozwijających uzdolnienia prowadzono: zajęcia plastyczne, zajęcia eko-rękodzieła + konsultacje do konkursów, fakultet j. angielski, fakultet z matematyki, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, zajęcia wyrównawcze/rozwijające (na zmianę). Prowadzono zajęcia przygotowujące do egzaminów oraz konkursów przedmiotowych, zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne, zajęcia sportowe w ramach Szkolnego Klubu Sportowego. Ponadto w szkole działała Szkolna Kasa Oszczędności, odbywały się akcje charytatywne i kiermasze z okazji świąt na rzecz hospicjum i domu dziecka. W latach szkolnych 2019/2020 oraz 2020/2021 przygotowywano apele i uroczystości szkolne i lokalne, współpracowano z policją, strażą pożarną, poradnią PPP organizując zajęcia profilaktyczne, poprzez lekcje biblioteczne propagowano czytelnictwo, współpracowano z domem kultury przy organizacji lokalnych uroczystości i konkursów, przygotowywano uczniów do różnych konkursów o zasięgu gminnym, powiatowym, wojewódzkim i ogólnopolskim, organizowano w szkole konkursy i zawody sportowe dla uczniów ze wszystkich szkół gminnych. Szkoła Podstawowa w Boguchwale prowadziła też zajęcia dodatkowe odpłatne z JUDO, siatkówki, fortepianu, szachowe, AMIGO z języka angielskiego i języka hiszpańskiego dla klas 1-3.
Szkoła Podstawowa w Kielanówce	40	20	Lata 2019/2020 oraz 2020/2021 to lata SARS-CoV-2 było mało wtedy zajęć pozalekcyjnych ponieważ dzieci głównie uczyły się zdalnie ale w roku szkolnym 2019/2020 była to liczba ok. 40 osób, a 2020/2021 była to liczba ok. 20.
Szkoła Podstawowa w Lutoryży	199	244	W szkole prowadzone są zajęcia pozalekcyjne mające na celu wyrównanie braków edukacyjnych dla uczniów wymagających takiej pomocy. W opracowywanych latach były to: np. zajęcia wyrównawcze i wspomagające z: języka polskiego, historii, matematyki, języka angielskiego. Szkoła zorganizowała również koła zainteresowań, np. plastyczne, matematyczne, ortograficzne, języka rosyjskiego, języka angielskiego, czytelnicze, sportowe (golf, siatkówka, piłka nożna), Młodzi Odkrywczy, Super Koderzy, Drużyna Patriotyczno-Regionalna. Dodatkowo w jako zajęcia pozalekcyjne zorganizowana była terapia logopedyczna i zajęcia socjoterapeutyczne.
Szkoła Podstawowa w Mogielnicy	119	127	Zajęcia matematyczne przygotowujące do egzaminu ósmoklasisty w wymiarze 1 godz./tygodniowo, w każdym roku szkolnym; Zajęcia wspomagająco-wyrównawcze z matematyki dla kl. VI.; Zajęcia uaktywniające z matematyki dla klas V i VI; Kółko historyczne; Zajęcia eksperymentalno-doświadczalne z fizyki dla klas VII; Biologia jak to się dzieje?; Eksperymenty laboratoryjne. W ramach projektu „Wyższa jakość edukacji w gminie Boguchwała”; Zajęcia „Odkrywamy świat” – zajęcia odkrywczo – badawcze z geografii. W ramach projektu „Wyższa jakość edukacji w gminie Boguchwała”. Tajemnice przyrody. Zajęcia oparte na metodzie eksperymentu. W ramach projektu „Wyższa jakość edukacji w gminie Boguchwała”; Chemiczna chemia – oparte na zasadzie eksperymentu. W ramach projektu „Wyższa jakość edukacji w gminie Boguchwała”; Zajęcia projektowe z druku 3D. W ramach projektu „Wyższa jakość edukacji w gminie Boguchwała”; Chcę wiedzieć więcej - zajęcia rozwijające dla klasy III; Zajęcia patriotyczno –

⁷ W kolumnie tej można zamieścić również przykłady działań szkoły mające na celu rozwój edukacji ukierunkowanej na kształtowanie umiejętności, kompetencji i postaw przydatnych w przyszłości na rynku pracy (np. formy współpracy szkół z przedsiębiorcami, szkołami ponadpodstawowymi).

			<p>regionalne, w wymiarze 1 godz./tygodniowo, w każdym roku szkolnym; Zajęcia językowe – Eager Beavers; I Ty zostaniesz Pitagorasem, zajęcia matematyczne; Kółko biblioteczne dla klas II; Myślę działałam odkrywam – zajęcia matematyczne; Dodatkowe zajęcia sportowe rozwijające sprawność psycho – ruchową:</p> <p>a) nauka pływania „Pływalnia Otylia” w Strzyżowie</p> <p>b) sporty zimowe: narciarstwo zjazdowe w ramach projektu „Narty Dzieciom” – Ośrodek Kiczera Ski Puławy.</p> <p>Dodatkowe zajęcia rozwijające zdolności intelektualne – praca z klockami Lego; Zajęcia z fizyki. W ramach projektu „Wyższa jakość edukacji w gminie Boguchwała”; Ich mag Deutsch - W ramach projektu „Wyższa jakość edukacji w gminie Boguchwała”; warsztaty druku 3 D w ramach projektu „Wyższa jakość edukacji w gminie Boguchwała”. Potyczki językowe w ramach projektu „Wyższa jakość edukacji w gminie Boguchwała”. Robotyka – warsztaty dla przyszłych inżynierów w ramach projektu „Wyższa jakość edukacji w gminie Boguchwała”. Robotyka dla klas I w ramach projektu „Wyższa jakość edukacji w gminie Boguchwała”. Uczeń też artysta w ramach projektu „Wyższa jakość edukacji w gminie Boguchwała”. Zajęcia matematyczne dla klas II – III w ramach projektu „Wyższa jakość edukacji w gminie Boguchwała”. Kangurek dla klas IV. Zajęcia matematyczne; Kółko miłośników języka polskiego; Kółko młodych doktorantów; Kółko naukowo – artystyczne; Kółko orograficzne; Kółko biblioteczne; Kółko czytelnicze; Kółko polonistyczne; Pursuit Plane. Zajęcia anglistyczne; Thinking Class 5,6; Zajęcia rozwijające kreatywność. Klasy I, II, III; Zajęcia rozwijające z biologii – zajęcia dla uczniów uzdolnionych; Zajęcia rozwijające historię; Zdolniaki – zajęcia z j. angielskiego; zajęcia wyrównawcze z matematyki i zajęcia wyrównawcze z j. angielskiego.</p>
Szkoła Podstawowa w Niechobrze	124	65	<p>W roku szkolnym 2019/2020 do stycznia 2020 roku prowadzono koła przedmiotowe dla uczniów przygotowujących się do konkursów organizowanych przez podkarpackiego kuratora oświaty oraz innych konkursów organizowanych przez gminę i powiat, m.in. koło historyczno- geograficzne, koło matematyczne, koło polonistyczne, koło biologiczne oraz koło chemiczne. Były również prowadzone zajęcia w ramach Szkolnego Klubu Sportowego dla dziewcząt i chłopców. W II półroczu ze względu na pandemię liczbę zajęć ograniczono, organizowano jedynie zajęcia przygotowujące do egzaminu ósmoklasisty z przedmiotów egzaminacyjnych : język polski, matematyka i język angielski.</p> <p>W pierwszym półroczu roku szkolnego 2019/2020 prowadzono także zajęcia pozalekcyjne zajęcia w ramach projektu: Wyższa jakość edukacji w Gminie Boguchwała:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Matematyczne podchody" -zajęcia rozwijające umiejętności matematyczne uczniów klas I- III 2) Chcę, pokazuję, mówię" - zajęcia logopedyczne dla uczniów klas I- III 3) Zajęcia dydaktyczno- wyrównawcze z języka angielskiego dla klas IV- VIII 4) Myśl i licz- zajęcia z matematyki dla uczniów klas IV- VIII 5) Do dzieła eksperymenty czekają- zajęcia z fizyki 6) Laboratorium geograficzne- zajęcia z geografii 7) Fascynujący świat biologii- zajęcia z biologii 8) Dziennikarskie ABC 9) Zajęcia z robotyki- konstruowanie i sterowanie robotami 10) Odkrywanie przez badanie, dociekanie i rozumowanie- zajęcia z chemii 11) Fotoinspiracje- fotografia studyjna i plenerowa

			W roku szkolnym 2021/2022 zostały również zorganizowane zajęcia pozalekcyjne w formie kół przedmiotowych przygotowujące uczniów do konkursów organizowanych przez Podkarpackiego Kuratora oświaty, jak również innych konkursów o zasięgu gminnym, powiatowym i wojewódzkim. Dla uczniów klasy VIII przez cały rok(do maja) były prowadzone zajęcia przygotowujące do egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego, matematyki i języka angielskiego. Dla uczniów klasy II i III prowadzone były zajęcia rozwijające kompetencje matematyczne. Dla uczniów klas II-VIII mających problemy z przyswajaniem wiedzy prowadzone były zajęcia dydaktyczno- wyrównawcze. Przez cały rok szkolny prowadzone były również zajęcia sportowe w ramach Szkolnego Klubu Sportowego (SKS).
Szkoła Podstawowa w Nosówce	///	///	///
Szkoła Podstawowa w Raclawówce	149	155	<p>Dodatkowe zajęcia sportowe rozwijające sprawność psycho-fizyczną:</p> <p>Siatkówka prowadzona w różnych grupach wiekowych przez Volleykids, Szkolny związek Sportowego, SST Lubcza, Koszykówka i piłka nożna dla klas IV-V ,koszykówka, siatkówka i piłka nożna dla klas IV-VIII (zajęcia z programu Szkolnego Klubu Sportowego)zajęcia z LA dla chętnych uczniów klas VI-VIII; szachy prowadzone przez SST Lubcza, zajęcia z samoobrony i bezpieczeństwa prowadzone w ramach programu Fundacji lotto dla uczniów klas V-VII; akrobatyka dla dzieci młodszych prowadzona przez Stal Rzeszów, sporty zimowe; narciarstwo zjazdowe w ramach programu Narty Dzieciom w Kiczera SKI koło Puław, łyżwiarstwo na lodowisku w Dębicy; nauka pływania w ośrodkach w Rzeszowie i Strzyżowie; Dodatkowe zajęcia rozwijające zdolności intelektualne: Edukido; praca z klockami Lego i innymi, warsztaty teatralne dla dzieci klas I-III , j. angielski prowadzony przez firmę AMIGO dla kl. I-III; Matematyka Egzaminacyjna - kurs przygotowujący do Egzaminu po szkole podstawowej w wymiarze 1 godz/tygodniowo dla wszystkich uczniów klas ósmych, w każdym roku szkolnym; Kółko matematyczne dla uczniów przygotowujących się do konkursów lub mających trudności w nauce matematyki wg/potrzeb w każdym roku szkolnym; Mażoretki - nauka układów i posługiwania się “batonem”. w wymiarze 1 godz/tygodniowo i Cheerleaderki - nauka układów tanecznych z pomponami. - 12 uczennic, co roku; Kółko matematyczne dla chętnych uczniów 1h/tygodniowo klas IV-VIII; Robotyka - zajęcia w ramach Projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego dla chętnych dzieci prowadzone w dwóch grupach dla klasy III i dla klasy IV; Kółko fizyczne - zajęcia w ramach Projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, dla osób chętnych. Zajęcia prowadzone z myślą o rozwijaniu zainteresowania młodzieży fizyką – głównie fizyką doświadczalną; Udział uczniów klas VI-VIII w pokazach z fizyki na Politechnice Rzeszowskiej; Kółko fizyczne przygotowujące do konkursów dla chętnych uczniów kl. VII-VIII; Język angielski - kółko dla uczniów kl. 8 jako powtórzenie materiału do Egzaminu Ósmoklasisty - 1h/tygodniowo. Język polski egzaminacyjny - kurs przygotowujący do egzaminu po szkole podstawowej w wymiarze 1 godz/tygodniowo dla wszystkich uczniów klasy ósmej; Kółko polonistyczne dla uczniów przygotowujących się do konkursów humanistycznych lub mających trudności w nauce; Prowadzenie zajęć sportowych finansowanych z Fundacji Lotto (3h tygodniowo w środę i piątek) od września do czerwca dla uczniów kl. V-VI; Prowadzenie zajęć z boksu dla Darii Sowy i Szymona Sajdyka uczniów klasy VI środa i piątek 1 h; Prowadzenie w ramach projektu “Wyższa jakość edukacji w Gminie Boguchwała” 1h tygodniowo dla klasy II (10 uczniów) kółka matematyczno - przyrodniczego pn. “Zdobywam tytuł Mistrza matematyki i małego ekologa”; Prowadzenie kółka z języka niemieckiego “Ich mag Deutsch” w ramach projektu “Wyższa jakość edukacji w Gminie Boguchwała” 2h tygodniowo dla uczniów klasy 8. Zajęcia miały na celu poszerzenie słownictwa i utrwalenie gramatyki; Prowadzenie kółka z</p>

			języka angielskiego w ramach projektu "Wyższa jakość edukacji w Gminie Boguchwała" 1h tygodniowo dla uczniów klasy 5 i 1h dla klasy 6 - zajęcia miały na celu poszerzenie słownictwa i utrwalenie gramatyki; Prowadzenie kółka z języka angielskiego w ramach projektu "Wyższa jakość edukacji w Gminie Boguchwała" 1h tygodniowo dla uczniów klasy 3; Prowadzenie kółka z matematyki "Odczaruję matematykę" w ramach projektu Wyższa jakość edukacji dla kl.III (dla 2 uczniów); Prowadzenie kółka z matematyki (1h/tyg) dla wszystkich uczniów z kl. Ib; Prowadzenie kółka wyrównawczego z języka polskiego dla 2 uczniów z kl. Ia; Historia – praca z uczniem słabym 1 godz. Tygodniowo; Plastyka – praca z uczniami przygotowującymi się do konkursów plastycznych, wykonywanie przez uczniów gazetek ściennych, przygotowywanie przez uczniów kartek świątecznych z życzeniami z okazji świąt Bożego narodzenia i Wielkiej Nocy dla chorych i osobiste ich przekazywanie chorym w AveMed w Niechobrze; Matematyka w szkole i w życiu - koło matematyczne dla uczniów klasy V - w ramach projektu „Wyższa jakość edukacji w gminie Boguchwała" - 1 godzina tygodniowo; Matematyka w szkole i w życiu - koło matematyczne dla uczniów klasy VI - w ramach projektu „Wyższa jakość edukacji w gminie Boguchwała" - 1 godzina tygodniowo; Zajęcia oparte na metodzie eksperymentu - warsztaty z biologii, kółko dla uczniów klasy VI w ramach projektu „Wyższa jakość edukacji w gminie Boguchwała"; Kółko ekologiczne "Ochrona przyrody - obowiązek czy już konieczność?" - 1h tygodniowo dla uczniów klas V-VIII; Zajęcia oparte na metodzie eksperymentu Warsztaty fizyczno - chemiczne. - Kółko dla uczniów klasy 7 w ramach projektu: "Wyższa jakość edukacji w gminie Boguchwała" - 1h tygodniowo; Chór i Szkolny Zespół Instrumentalny - zajęcia rozwijające umiejętności muzyczne i wokalne uczniów klas IV-VIII.
Szkoła Podstawowa w Woli Zgłobieńskiej	51	Ze względu na pandemię nie organizowano zajęć pozalekcyjnych	Kółko teatralne „Afisz” „Elektryzująca fizyka” „Ekolodzy” Zajęcia kulinarne „Chemia w kuchni”
Szkoła Podstawowa w Zgłobieniu	119	97	SKS zajęcia sportowe, kółko szachowe, zajęcia taneczne, j. angielski, zajęcia muzyczne, jazda konna, zajęcia teatralne.
Gmina Lubenia			
Szkoła Podstawowa w Siedliskach	82	96	W latach szkolnych 2019/2020 oraz 2020/2021 szkoła prowadziła następujące formy edukacji i innych dodatkowych zajęć w szkole: prowadzono klub 4H, LOP, kółko szachowe, anglojęzyczne kółko teatralne, kółko „Mały Podróżnik”, zajęcia ph. „Kultura Germańska”, kółko modelarskie, zajęcia z kodowania i programowania oraz kółko „Młody naukowiec”. W ramach przygotowania uczniów do egzaminu ósmoklasisty prowadzono fakultety: z j. angielskiego, z matematyki i języka polskiego. Dla uczniów posiadających orzeczenia z PPP prowadzono zajęcia rewalidacyjne, a dla uczniów posiadających opinie zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze, korekcyjno – kompensacyjne i logopedyczne. W ramach edukacji teatralnej i filmowej organizowano wyjazdy na lekcje filmowe i do teatru. W ramach Szkolnego Klubu Sportowego prowadzono zajęcia z zespołowych gier sportowych. W ramach lekcji wf dla kl. IV prowadzono 2 h zajęć na basenie. Samorząd Szkolny organizował akcje: „Góra Grosza”, zbierano karmę dla schronisk, a także organizował Noce Filmowe. Ponadto w szkole w ramach Szkolnego Koła Wolontariatu odbywały się akcje charytatywne i kiermasze z okazji świąt na rzecz hospicjum i domu dziecka, a także organizowano zbiórki nakrętek, makulatury na rzecz chorych dzieci. W latach szkolnych 2019/2020 oraz 2020/2021 przygotowywano apele i uroczystości szkolne i lokalne, współpracowano z policją, strażą pożarną, poradnią PPP organizując zajęcia

			profilaktyczne. Współpracowano z Gminnym Ośrodkiem Kultury i Gminną Biblioteką Publiczną przy organizacji lokalnych uroczystości i konkursów, a także z Parafią Siedliska. W ramach współpracy z parafią uczniowie: corocznie uczestniczą w rekolekcjach, promują sylwetkę Patrona Szkoły bł. ks. Józefa Kowalskiego poprzez udział w konkursach i wyjazdach do Oświęcimia. Przeprowadzano też lekcje biblioteczne mające na celu promowanie czytelnictwa. Nauczyciele przygotowawali uczniów do różnych konkursów o zasięgu gminnym, powiatowym, wojewódzkim i ogólnopolskim. Aby rozwijać postawę patriotyczną wśród uczniów zorganizowano: „Marsz Upamiętniający Odzyskanie przez Polskę Niepodległości”. Organizowano w szkole konkursy i zawody sportowe dla uczniów z terenu gminy. Szkoła Podstawowa im. bł. ks. Józefa Kowalskiego w Siedliskach prowadziła również zajęcia dodatkowe odpłatne z dogoterapii, rytmiki i z języka angielskiego.
Szkoła Podstawowa w Lubeni	194	126	Warsztaty Kulinarne (zajęcia w 3 grupach), Matematyka dla mądrego smyka (2grupy), Robotyka z podstawami programowania, Warsztaty dziennikarskie, Kółko teatralne „Mały artysta” SKS (2 grupy) Mały odkrywca – zajęcia przyrodnicze (nauczanie wczesnoszkolne), Koło 4H
Szkoła Podstawowa w Straszylu	96	88	W szkole w ramach zajęć pozalekcyjnych dzieci uczęszczają na zajęcia pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zajęcia dydaktyczno wyrównawcze, różnego rodzaju kółka zainteresowań oraz kółka przedmiotowe. W ramach zajęć pozalekcyjnych w szkole jest również SKS, koło wolontariatu, szkolny chór.
Gmina Świlcza			
Szkoła Podstawowa w Rudnej Wielkiej	83	66	Rok 2019-2020: Kółko plastyczne, Zajęcia rozwijające zainteresowania z fizyki, Zajęcia przygotowujące do konkursów z języka polskiego, Zajęcia matematyczne przygotowujące do Międzynarodowego Konkursu Matematycznego „Kangurek”, Kółko gitarowe, Kółko flażoletowe, Zajęcia matematyczne przygotowujące do Ogólnopolskiego Konkursu „Kangur Matematyczny”, Zajęcia artystyczne przygotowujące do występów (tańce, śpiew, recytacja wierszy) i konkursów plastycznych, Zajęcia rozwijające kreatywność Rok 2020-2021: Zajęcia wyrównujące braki w pracy lekcyjnej, Zajęcia plastyczne przygotowujące uczniów do konkursów, Konsultacje z języka polskiego przygotowujące do egzaminu, Zajęcia przygotowujące do konkursów z języka polskiego, Kółko gitarowe, Zajęcia rozwijające zainteresowania z fizyki Zajęcia matematyczne przygotowujące do Międzynarodowego Konkursu Matematycznego „Kangurek”
Szkoła Podstawowa w Świlczy	273	272	zajęcia dodatkowe z języka angielskiego, zajęcia dodatkowe z przedmiotów egzaminacyjnych, zajęcia gry na instrumentach muzycznych, zajęcia z robotyki, zajęcia EDUKIDO, zajęcia z piłki siatkowej, zajęcia z akrobatyki, treningi boksu, zajęcia SKS, zajęcia chóru szkolnego, program MEGAMISJA, program ARCHI-PRZYGODY, program WF Z AWF, Młodzi Laboranci – zajęcia chemiczne, zajęcia siłowni, Drużyna Zuchów, Zastęp Harcerzy, INSTALING – nauka języka angielskiego i niemieckiego zdalnie, zajęcia na pływalni, spotkania z historią (prelekcje, warsztaty z Domem Tradycji), Żywa Lekcja Przyrody, Szkoła z Pasją, spotkania z ciekawymi ludźmi (pisarzami, sportowcami), prelekcje z przedstawicielami Policji
Szkoła Podstawowa Nr 1 w Bratkowicach	73	24	2019/2020: Zajęcia rozwijające uzdolnienia artystyczne – 15 uczniów, „Uzdolnienia teatralne – 10 uczniów Zajęcia laboratoryjne – 8 uczniów, Zajęcia z języka angielskiego – 15 uczniów, Zajęcia historyczno-patriotyczne grupa Orłąt – 10 uczniów, Kółko wokalne – 15 uczniów. 2020/2021 – czas pandemii i zdalnego nauczania: Strzelcy – 24 uczniów
Szkoła Podstawowa Nr 1 w Mrowli	65	75	Szkolne Koło Sportowe (dla uczniów klas 4-6), Kółko matematyczne, Kółko teatralne, Zajęcia taneczne, Zajęcia pływackie na basenie w Głogowie Małopolskim, Zajęcia z siatkówki, Akrobatyka sportowa,

			Kółko językowe, Szkolne koło „Caritas”, Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, Akademia Małych Zdobywców (zajęcia sportowe dla dzieci klas 1-3), Zajęcia dodatkowe z piłki nożnej prowadzone przez trenerów z LZS Mrowlanka, Zajęcia z Wolontariatem Studenckim – „Projektor” (zajęcia ukierunkowane na biznes i bankowość) – 4 zajęcia, Wyjazdy uczniów klas VIII do szkół ponadpodstawowych w celu zapoznania się z ofertą, Zajęcia dzieci przedszkolnych oraz uczniów klas 1-3 z adwokatem z Zespołu Adwokackiego z Rzeszowa w celu zapoznania z pracą mecenasa, Wyjazdy uczniów klas 1-3 do wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w celu zapoznania z ratownictwem medycznym, Zajęcia w OSP w Mrowli poświęcone pracy strażaka, Zajęcia dzieci przedszkolnych ze Strażnikami Gminnymi (Straż Gminna).
Szkoła Podstawowa Nr 2 w Bratkowicach	62	Ze względu na pandemię nie organizowano zajęć pozalekcyjnych	SKS dodatkowe zajęcia sportowe dla klas IV-VIII. Zajęcia dodatkowe z języka polskiego. Zajęcia dodatkowe z języka angielskiego, Zajęcia dodatkowe z matematyki, Zajęcia z programowania i robotyki. Zajęcia odbywały się od 2 września 2019 roku do 12 marca 2020 roku tj. do dnia wybuchu pandemii. Uczestniczyli w nich chętni uczniowie zainteresowani sportem i programowaniem, natomiast zajęcia przedmiotowe przeznaczone były dla wszystkich uczniów klas VII-VIII.
Szkoła Podstawowa w Trzcianie	56	Ze względu na pandemię nie organizowano zajęć pozalekcyjnych	Z językiem angielskim za pan brat. Program pracy z uczniem zdolnym na dodatkowych zajęciach. Kółko z języka niemieckiego – praktyczne narzędzie komunikacji uczniów i ich rodziców w świetle wymiany międzynarodowej. Kółko z języka angielskiego: Przygotowanie do egzaminu ósmoklasisty. Nauka języka angielskiego poprzez konwersacje w klasie VI. Zajęcia z matematyki przygotowujące do egzaminu ósmoklasisty.
Zespół Szkół w Dąbrowie	18	25	Zespół Muzyczny, kółko sportowe, kółko matematyczne, kółko języka angielskiego.

Szkoły angażują się również w liczne przedsięwzięcia edukacyjne i wychowawcze organizowane dla własnych uczniów i środowiska. Biorą udział w takich akcjach jak Sprzątanie Świata i Dni Ziemi, organizują szereg imprez z udziałem rodziców, obchody Dnia Dziecka, pasowania pierwszoklasistów, dni patrona szkoły, andrzejki, walentynki, festyny, kiermasze, festiwale nauki, dni języków obcych, dzień bez przemocy, dni otwarte, szkolne zawody sportowe, spotkania wigilijne, a także uczestniczą w różnorodnych akcjach charytatywnych.

Przykłady działań szkoły mające na celu rozwój edukacji ukierunkowanej na kształtowanie umiejętności, kompetencji i postaw przydatnych w przyszłości na rynku pracy (np. formy współpracy szkół z przedsiębiorcami, szkołami ponadpodstawowymi).

- Spotkania przedstawicieli ze szkół ponadpodstawowych z uczniami klas ósmych dotyczące kwestii rekrutacji i motywacji do dokonywania właściwych wyborów,
- W ramach zajęć z doradztwa zawodowego spotkania z przedsiębiorcami z różnych branż,
- Realizacja przedmiotu „doradztwo zawodowe” w klasach VII i VIII (poznane czynniki trafnego wyboru zawodu, analiza uwarunkowań lokalnego rynku pracy, poznanie zawodów przyszłości, analiza ofert edukacyjnych szkolnictwa ponadpodstawowego itp.);
- Realizacja zajęć specjalistycznych związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej, na podstawie zaleceń wynikających z opinii wydanych przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną,
- Wyjazdy uczniów na „Dni otwarte” organizowane przez szkoły ponadpodstawowe,

- Wycieczki zawodoznawcze do zakładów pracy,
- Spotkania z przedstawicielami zawodów: fryzjer, położna, mechanik samochodowy, kelner, strażak, ratownik medyczny,
- Rozwijanie szkolnego wolontariatu,
- Współpraca z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną - konsultacje dot. poszczególnych uczniów w celu diagnozowania problemów, wsparcia uczniów |w procesie dydaktyczno-wychowawczym,
- Współpraca z asystentem rodziny i kuratorem celem wspierania wychowawczej funkcji rodziny, rozpoznawania warunków życia oraz sytuacji wychowawczej uczniów.

Pomieszczenia dydaktyczne placówek oświatowych są wyposażone w nowoczesny sprzęt umożliwiający proces dydaktyczny. Nauczanie wymaga stosowania środków audiowizualnych najnowszej generacji. Temu wyzwaniu wyszły naprzeciw szkoły podstawowe, które swoim uczniom oferują pracownie komputerowe i centra multimedialne. Poza tym proces dydaktyczny jest realizowany przy użyciu takich narzędzi jak: rzutniki multimedialne i tablice interaktywne. Szczególnie te ostatnie cieszą się dużym zainteresowaniem wśród uczniów i nauczycieli.

Szkoły podstawowe dysponują salami gimnastycznymi oraz boiskami sportowymi, co zapewnia możliwość realizacji zajęć wychowania fizycznego i innych zajęć sportowych.

2. Określenie grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR, w tym grup w niekorzystnej sytuacji

W 2020 roku obszar objęty działaniem LGD Trygon zamieszkiwało 44 755 osób, w tym 22 855 kobiet (51,06%). W okresie obejmującym lata 2017-2020 zmiany w liczbie ludności zamieszkującej analizowany obszar charakteryzuje tendencja wzrostowa. Niespełna 2/3 mieszkańców to ludność w wieku produkcyjnym (18-59/64 lata). Nieprzerwanie od roku 2017 liczebność tej grupy rośnie, ale dynamika wzrostu (0,8%) jest najniższa wśród obserwowanych dla pozostałych grup wiekowych. Liczebność osób w grupie poprodukcyjnej (od 59/64 lat), w analizowanym okresie obejmującym lata 2017-2020 również charakteryzuje się tendencją wzrostową (odnotowano wzrost w analizowanym okresie o 8,7%). Podobnie w grupie osób w wieku przedprodukcyjnym (do 18 lat) odnotowano wzrost liczebności (o 11%). Analizując piramidę wieku mieszkańców obszaru działania LGD Trygon da się zauważyć, że przewaga liczebna kobiet narasta silnie wraz z wiekiem.

Przyrost naturalny w 2020 roku w dwóch z trzech gmin obszaru LGD był ujemny (Lubenia -26, Świlcza -14), natomiast w Gminie Boguchwała był na poziomie dodatnim (28). Omawiany obszar charakteryzuje tendencja spadkowa analizowanego wskaźnika.

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na obszarze LGD wynosiła w 2020 r. 1743 (blisko 4% jej mieszkańców) i zmniejszyła się od roku 2019 o blisko 40%.

Zgodnie z danymi zaczerpniętymi z M/GOPS najczęstszymi problemami społecznymi z jakimi zmagają się mieszkańcy obszaru oraz z których to tytułów otrzymują oni wsparcie są: 1. bezrobocie (średnio 32% podopiecznych OPS); 2. ubóstwo (26%); 3. Niepełnosprawność (23%); 4. długotrwała lub ciężka choroba i bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych 26,30/%; 5. alkoholizm (8% wskazany jedynie w gm. Lubenia), 6. Wielodzietność (8% wskazany jedynie w gm. Boguchwała), 7. Potrzeba ochrony macierzyństwa (10,18% gm. Świlcza, 5% gm. Boguchwała). Dodatkowo średnio 194 dzieci z obszaru gmin należących do LGD „Trygon - Rozwój i Innowacja” korzysta z dożywiania. Wszystkie powyższe problemy często powodują wykluczenie społeczne, czyli wyłączenie jednostek z funkcjonowania w życiu społecznym. Należy zaznaczyć jednak, iż ubóstwo może powodować wykluczenie, ale i może być jego skutkiem.

W 2020 roku analizowany obszar znajdował się na niższej pozycji niż średnia w województwie podkarpackim⁸ pod względem odsetka osób objętych pomocą społeczną (3,7%). Należy jednak zaznaczyć, że od 2016 roku na analizowanym obszarze obserwujemy spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej. Największy odsetek klientów pomocy społecznej znajduje się w Gminie Świlcza (4,3%), a najmniejszy w Gminie Lubenia (3,1%). Przestrzenny rozkład ubóstwa na tym obszarze pozostaje w ścisłym związku z funkcjonalnym zagospodarowaniem obszaru i zasadniczo pokrywa się z byłymi obszarami popegeerowskimi (Gmina Boguchwała i Gmina Świlcza).

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku liczba osób deklarujących niepełnosprawność w powiecie rzeszowskim wyniosła 131,15 na 1000 mieszkańców była nieco niższa od średniej krajowej wynoszącej 143,70 i niższa średniej dla województwa podkarpackiego (151,73). Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie, w grudniu 2020 r. liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako bezrobotne wyniosła 312 osób, w tym 32 poszukiwały pracy. Analizując sytuację zawodową osób niepełnosprawnych w poprzednich latach (rok 2016), stwierdzić można poprawę w ich zatrudnieniu, gdyż liczba zarejestrowanych osób niepełnosprawnych jako bezrobotne była wyższa – 366 i znacznie więcej osób (75) poszukiwało zatrudnienia.

Liczba osób bezrobotnych z analizowanego obszaru wykazywała tendencje spadkową. W 2014 roku w obszarze tym bez pracy pozostawały 2302 osoby, a w 2020 roku były to 1592 osoby. W 2020 roku dwie grupy osób bezrobotnych były szczególnie liczne:

- ✓ osoby długotrwale bezrobotne – 885 osób (55,6% ogółu bezrobotnych),

⁸ wartość udziału beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem woj. podkarpackim (5,4%)

- ✓ osoby w wieku 50+ - 355 osób (22,3% ogółu bezrobotnych).

Zauważalny jest fakt, że w ogólnej strukturze osób bezrobotnych odnotowano więcej kobiet. W strukturze osób bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy odnotowano więcej mężczyzn, np. w grupie wiekowej 50+. Niemniej jednak w grupie osób długotrwale bezrobotnych odnotowano więcej kobiet.

Wskaźnik liczby osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym na analizowanym obszarze w 2020 roku wynosił 9,4% i nieznacznie przekraczał wartość tego wskaźnika dla województwa podkarpackiego, który wynosił 9,1%.

W opinii uczestników spotkań konsultacyjnych do najważniejszych problemów, z którymi borykają się społeczności lokalne, przedsiębiorcy oraz władze lokalne należą:

- Niskie dochody mieszkańców, często wyłącznie ze źródeł niezarobkowych.
- Starzejące się społeczeństwo.
- Niewystarczająca oferta wsparcia dla seniorów.
- Mały dostęp do usług rehabilitacyjnych, w tym rehabilitacji domowej.
- Niewystarczająca liczba usług opiekuńczych dla osób potrzebujących, niepełnosprawnych.
- Część osób niepełnosprawnych zagrożona wykluczeniem społecznym.
- Mała liczba lokalnych liderów.
- Niewystarczająca liczba osób aktywnych w organizacjach pozarządowych.
- Duża liczba osób napływowych, które nie utożsamiają się z obszarem/gminą/miejscem zamieszkania.
- Niewystarczająca ilość pozalekcyjnych zajęć językowych dla uzdolnionych dzieci i młodzieży.
- Niewystarczająca integracja dzieci między placówkami różnych szkół.
- Ograniczona dostępność zajęć umuzykalniających (np. śpiew, gra na instrumentach, taniec itp.).
- Ograniczona dostępność opieki psychologicznej dla dzieci i młodzieży.
- Bierność młodzieży nie przystosowanej społecznie.
- Mała liczba cyklicznych/długofalowych działań profilaktycznych dla dzieci i młodzieży.
- Niewystarczająca liczba dzieci objętych działaniami socjoterapeutycznymi.
- Mała liczba różnego rodzaju warsztatów skierowanych dla najmłodszych (szkoła podstawowa).
- Wykluczenie cyfrowe osób 50+.
- Wykluczenie zawodowe osób 50+.
- Rosnąca bierność osób bez zatrudnienia, relatywnie duża liczba osób długotrwale bezrobotnych.
- Niewystarczająca oferta i możliwości uprawiania sportu i rekreacji.
- Niewystarczająca oferta kulturalna bazująca na dziedzictwie kulturowym/historycznym.
- Bardzo ograniczony kapitał inwestycyjnych większości mikro i małych przedsiębiorstw.
- Niska konkurencyjność lokalnych przedsiębiorstw.
- Zbyt mała liczba wykwalifikowanych pracowników dostępnych na lokalnym rynku pracy.
- Mała liczba miejsc noclegowych, w tym agroturystycznych.
- Ograniczona oferta gastronomiczna w znaczącej części obszaru (poza Boguchwałą).

Analiza danych statystycznych (ilościowa) oraz badanie opinii mieszkańców (analiza jakościowa) w ramach konsultacji społecznych posłużyły identyfikacji grup docelowych, do których zaliczono przede wszystkim te znajdujące się w niekorzystnej sytuacji:

- ✓ Osoby starsze (60+) – dynamiczny wzrost liczebności tej grupy wiekowej, przy migracji młodzieży do większych miast sprawia, że oferta usług społecznych dla osób starszych będzie bardzo poszukiwana i konieczna dla zapewnienia tym osobom odpowiedniej jakości życia. Obecnie oferta dla tych osób jest niewystarczająca.
- ✓ Osoby z niepełnosprawnościami i przewlekle chore wraz z ich opiekunami – stosunkowo duża liczba osób w tej grupie i ograniczona oferta usług społecznych i innych dla tych osób sprawia, że zagrożone one są marginalizacją społeczną i zawodową.
- ✓ Osoby długotrwale pozostające bez zatrudnienia – to 885 osób zamieszkałych na obszarze LSR, w tym więcej kobiet. To osoby, które mają ograniczony dostęp do rynku pracy, często kwalifikacje zawodowe

niedostosowane do potrzeb lokalnego rynku pracy, bierne zawodowo ale i też społecznie co wynika z ich wykluczenia społeczno-zawodowego.

- ✓ Osoby bezrobotne 50+ – to 335 osób zamieszkałych na obszarze LSR, z przewagą kobiet. To osoby z małym doświadczeniem zawodowym, niskimi kwalifikacjami, zagrożone długotrwałą marginalizacją społeczną i zawodową.
- ✓ Uczniowie szkół podstawowych – często mające utrudniony dostęp do atrakcyjnych zajęć pozalekcyjnych i poza szkolnych, a oferta w części szkół nie jest ofertą atrakcyjną i innowacyjną, co znacznie obniża jej jakość i skuteczność.
- ✓ Rolnicy z małych gospodarstw rolnych – bardzo małe zdolności produkcyjne (niski poziom towarowości), ograniczona dostępność kapitału w czasie wysokiej inflacji i wzrostu cen energii paliw powodują, że rolnicy z małych gospodarstw, których jest większość na obszarze LSR, poszukują alternatywnych źródeł dochodów, stąd wymagają wsparcia zarówno finansowego, jak i edukacyjnego.
- ✓ Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą lub chcące uruchomić działalność gospodarczą (samozatrudnienie) – ograniczona dostępność kapitału w czasie wysokiej inflacji i wzrostu cen energii paliw powodują, że osoby chcące stworzyć sobie miejsce pracy wymagają szczególnej pomocy i wsparcia zarówno finansowego jak i edukacyjnego.

3. Analiza, w jaki sposób LGD może wesprzeć zarówno lokalne, jak i ponadlokalne inicjatywy

Partnerstwo trójsektorowe w ramach LGD Trygon czyni go istotnym z punktu widzenia LSR, przede wszystkim z uwagi na odmienne cechy i zadania, jak również inne cechy i zasoby kapitału społecznego poszczególnych sektorów, które zostaną wykorzystane przy wspieraniu zarówno lokalnych, jak i ponadlokalnych inicjatyw.

Głównymi cechami sektora prywatnego są: koncentracja na zyskach, inwencja, produktywność, wysoka motywacja i sprawne zarządzanie. Zadaniem tego sektora jest wytwarzanie towarów, świadczenie usług, tworzenie miejsc pracy, rozwój gospodarczy.

Z kolei aktywność sektora publicznego opiera się na zobowiązaniach do ponoszenia odpowiedzialności m.in. za usługi o charakterze komunalnym i społecznym, bezpieczeństwo, problemy ekologiczne i inne. Do głównych cech sektora publicznego zalicza się: koncentrację na prawach i obowiązkach, zapewnienie stabilności i usankcjonowania prawnego w państwie. Sektor publiczny zajmuje się dostarczaniem dóbr i usług dla państwa i obywateli.

Natomiast podstawowym celem sektora społecznego (najczęściej określanego terminem „trzeciego sektora” lub „organizacji non profit”) jest działalność wynikająca z własnej inicjatywy na rzecz wybranego interesu publicznego, bez osiągania zysku. Główną cechą tego sektora jest koncentracja na wartościach, takich jak np. wrażliwość, ekspresja, wyobraźnia, otwartość. Zadaniem sektora jest kreowanie możliwości rozwoju danego terytorium, wspieranie osób potrzebujących i wykluczonych, stanie na straży dobra publicznego, myślenie i działanie w kategoriach wartości związanych z ochroną środowiska, zachowaniem dziedzictwa kulturowego i historycznego, krzewieniem kultury fizycznej, zachowaniem pokoju i bezpieczeństwa.

Silne i słabe strony poszczególnych sektorów zidentyfikowane podczas wieloletniej współpracy prezentuje poniżej zamieszczona tabela:

Sektor	Silne strony	Słabe strony
Prywatny (gospodarczy)	+kapitał finansowy, +realne spojrzenie, +elastyczność, +umiejętność wyszukiwania okazji do realizacji zamierzonych efektów, +dążenie do maksymalnej efektywności, +determinacja i skuteczność w działaniu.	- niskie zaangażowanie społeczne, - trudni do przekonania – nieufni, - mała dyspozycyjność czasowa, - brak wolnych środków finansowych, - nieumiejętność dzielenia się doświadczeniem z innymi, - niestabilność sytuacji ekonomicznej rynku, - brak promocji.
Publiczny	+umocowanie prawne,	- nadmierna biurokracja,

	+regulacje, +struktura, +siła oddziaływania (uprawnienia, finanse), +zasoby ludzkie i informacyjne, +mandat społeczny.	- brak elastyczności, - arogancja, - upolitycznienie, - nadużywanie pozycji, - obawa utraty kontroli.
Spoleczny	+działalność non profit, +zapał i zaangażowanie członków organizacji, +niezależność od władz lokalnych, +elastyczność struktur organizacyjnych.	- brak środków finansowych, - brak wiedzy i umiejętności pozyskiwania funduszy, - słaba promocja działalności organizacji, - działalność głównie w sferze społecznej.

Partnerzy podczas współpracy przy projektach realizowanych od 2008 roku, rekompensowali wzajemne słabości. Umiejętne wykorzystanie silnych stron poszczególnych partnerów stanowiło wartość dodaną partnerstwa trójsektorowego. Poszczególne sektory charakteryzują się różnymi zasobami i cechami kapitału społecznego. Próba ich zidentyfikowania została ujęta w poniższej tabeli.

Sektor	Zasoby i cechy kapitału społecznego
Prywatny (gospodarczy)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ formalne relacje między osobami, ✓ pionowe sieci zależności, ✓ wspólne dla określonych osób normy, ✓ kompetencje i umiejętności, ✓ wiedza i doświadczenie, ✓ brak relacji z lokalnym otoczeniem, ✓ dobro indywidualne.
Publiczny	<ul style="list-style-type: none"> ✓ formalne relacje między osobami, ✓ pionowe sieci zależności, ✓ wspólne dla określonych osób normy, ✓ kompetencje i umiejętności, ✓ wiedza i doświadczenie, ✓ dobro publiczne.
Spoleczny	<ul style="list-style-type: none"> ✓ zaufanie, ✓ poziome sieci zależności, ✓ sieci współpracy, ✓ kapitał wiążący, ✓ kapitał pomostowy, ✓ normy wzajemności, ✓ dobro publiczne i indywidualne, ✓ społeczne relacje.

Partnerzy łączyli swoje zasoby i wiedzę (aktywnie słuchali, obserwowali, analizowali aspekty współpracy partnerskiej), regularnie monitorowali wzajemne relacje, w razie potrzeby korygowali partnerski układ.

Tworzyli „układ względnie odosobniony”, w którym zachodził zbiór interakcji społecznych, z zaufaniem na wejściu i wiarygodnością stowarzyszenia na wyjściu.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Trygon - Rozwój i Innowacja” aktualnie stanowi zorganizowaną i sprawnie zarządzaną jednostkę, szczyci się dobrą reputacją, zaufaniem i wiarygodnością wśród partnerów i na zewnątrz, zna wartości i wyzwania współpracy partnerskiej, posiada rozwinięte sieci kontaktów i efektywne systemy komunikacyjne.

Poniżej zamieszczona tabela prezentuje strumienie korzyści współpracy trójsektorowej, które stanowią przesłanki, uzasadniające partnerstwo i czynią go istotnym z punktu widzenia LSR.

Co zyskał sektor społeczny od:	
Sektora prywatnego:	Sektora publicznego:
–sponsoring materiałów i usług, –wiedzę w zakresie zarządzania i finansowania działań,	–środki finansowe, –zaplecze organizacyjne (biuro, spotkania w terenie),

<ul style="list-style-type: none"> - zaangażowanie w organizację partnerstwa, - tworzenie pozytywnego klimatu wokół działań, - zwiększenie efektywności działań partnerstwa. 	<ul style="list-style-type: none"> - autoryzację działań (wiarygodność), - wiedzę prawną i informację, - punkt wyjścia (obszar, strategia rozwoju).
Co zyskał sektor publiczny od:	
Sektora prywatnego:	Sektora społecznego:
<ul style="list-style-type: none"> - pomoc w tworzeniu wizji rozwoju lokalnego układu terytorialnego, - znajomość rynku, - współfinansowanie przedsięwzięć publicznych, - zagospodarowanie niewykorzystywanego mienia publicznego, - pozytywny wizerunek władzy. 	<ul style="list-style-type: none"> - pomoc w tworzeniu wizji rozwoju lokalnego układu terytorialnego, - mobilizację mieszkańców, - współpracę przy realizacji przedsięwzięć publicznych, - zaspokajanie potrzeb społecznych, których nie zaspokaja władza publiczna.
Co zyskał sektor prywatny od:	
Sektora publicznego	Sektora społecznego:
<ul style="list-style-type: none"> - stworzenie dogodnych warunków do rozwoju, - „trendy”, - promocję firm, - dostęp do informacji, - szansę na wykorzystanie nisz rynkowych, - wpływ na rozwój lokalny danego regionu, - powiązania różnych sektorów w jedną całość i stwarzanie nowych możliwości rozwoju, - zmniejszenie bezrobocia, - przełamywanie stereotypów – stwarzanie klimatu do współpracy, - poprawę atrakcyjności terenu. 	<ul style="list-style-type: none"> - udział w projektach, - promocję firm, - poparcie społeczne i budowa pozytywnego wizerunku, - kuźnię kadr.

Wyjątkowy, partnerski układ zbudował kapitał społeczny i spowodował stały napływ korzyści, którego efektem był rozwój lokalny badanego obszaru.

Głównym celem programu Leader było zainicjowanie współpracy możliwie szerokiego grona lokalnych mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji i władz. Stymulowanie lokalnych inicjatyw przez zwiększenie aktywności społecznej oraz zbudowanie trwałego porozumienia pomiędzy różnymi podmiotami funkcjonującymi na badanym terenie ożywiło i rozwinęło badane gminy. Środki pozyskane przez Lokalną Grupę Działania „Trygon - Rozwój i Innowacja” stały się źródłem finansowania projektów pobudzających rozwój lokalny tego obszaru. W wyniku partnerskich działań wyłoniono liderów i grupy aktywne społecznie. Wsparty został proces zrzeszania się, jak również wsparto działania integrujące społeczność lokalną regionu, umożliwiające nabywanie i wymianę doświadczeń. Na terenie objętym LSR nastąpiła aktywizacja mieszkańców w formie partnerstwa trójsektorowego.

Ponadto przesłankami, które uzasadniają dalsze partnerstwo i czynią go istotnym z punktu widzenia LSR jest spójność obszaru objętego Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność pod względem społecznym, terytorialnym, kulturowym i tożsamościowym, a także spójność w zakresie potrzeb i oczekiwań.

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność opracowana przez LGD Trygon jest strategią wielofunduszową. Oznacza to, że jest ona współfinansowana przez różne Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne (EFSI). W ramach realizacji wdrażania operacje będą wspierane przez:

- ✓ Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW),
- ✓ Europejski Fundusz Społeczny (EFS),
- ✓ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFPP).

Poszczególne EFSI obejmują swoim zakresem oddziaływania cały obszar LGD, czyli każdą z 3 wchodzących w skład Stowarzyszenia gmin. Oznacza to, że w każdej z nich będzie możliwość realizowania operacji w ramach każdego z wymienionych powyżej Funduszy (lokalnych i ponadlokalnych).

W obszarze objętym LSR obserwujemy m.in. niższe niż w województwie podkarpackim i kraju zainteresowanie i udział mieszkańców w działaniach organizacji pozarządowych. LGD Może wspierać i aktywizować lokalne NGO, ich działalność stawała się coraz atrakcyjniejsza i ciekawa dla mieszkańców. Słabą stroną obszaru LGD jest zbyt mała (niewystarczająca) liczba przedsięwzięć integrujących społeczność lokalną (kontynuowana jeszcze pasywna postawa społeczeństwa) i ich niski poziom, co w jakimś stopniu rzutuje na niską jakość form aktywności ośrodkach wiejskich obszaru. Należy zwrócić szczególną uwagę na rozwój inicjatyw integrujących lokalne środowisko poprzez organizację wspólnych przedsięwzięć, szczególnie w zakresie kultury, edukacji i sportu, co pozwoli na wzmocnienie kapitału społecznego.

Obszar objęty LSR to również obszar wielu deficytów związanych z zagrożeniem wykluczeniem społecznym mieszkańców. Dlatego niezwykle istotną kwestią jest wsparcie grup zagrożonych jak i wykluczonych społecznie, takich jak np. osoby niepełnosprawne, osoby długotrwale bezrobotne, osoby korzystające z pomocy społecznej.

Niezwykle istotny element spójności społecznej każdego obszaru terytorialnego stanowi ekonomia społeczna. Ekonomia społeczna i solidarna to taka sfera działalności obywatelskiej, której głównym celem jest integracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej poprzez działalność gospodarczą.

Ekonomia społeczna nazywana również przedsiębiorczością społeczną zyskuje coraz większą popularność, gdyż oferuje rozwiązania, które przyczyniają się do redukcji/ ograniczenia problemów społecznych poprzez aktywizację niewykorzystanych zasobów oraz wprowadzaniu innowacyjnych i efektywnych rozwiązań przyspieszających zmiany społeczne. Nasilające się problemy społeczne przyczyniają się do wzrostu popytu na usługi socjalne. Stanowi to napęd do szukania nowych form i metod działania poprzez organizacje społeczne, aby zredukować, a nawet wyeliminować istniejące bariery stojące na drodze rozwoju przedsiębiorczości, istotnej w procesie urzeczywistniania spójności społecznej. Wśród nich wymienia się: brak kapitału, wyuczoną bezradność i postawy roszczeniowe, brak otwartości na zmiany i nowości, niski poziom chęci zdobywania umiejętności biznesowych, co wiąże się dodatkowo z oporami wobec łączenia działalności komercyjnej ze społeczną. Stanowi to duże wyzwanie dla działań mających na celu zmianę mentalności głównie dzięki edukacji oraz procesom aktywizacji społecznej i zawodowej.

Obszar, na którym działa LGD Trygon to obszar o dużym zróżnicowaniu gospodarczym. Przemysł i budownictwo stanowi podstawową działalność dla 26% wszystkich działających na terenie LGD podmiotów. Rolnictwo i leśnictwo stanowi podstawową działalność jedynie dla niespełna 1% wszystkich podmiotów. Największy udział wśród wszystkich podmiotów gospodarczych ma działalność związana z handlem i naprawą pojazdów. Sporo podmiotów na terenie objętym LSR prowadzi też działalność profesjonalną, naukową i techniczną, a także działalność w zakresie opieki zdrowotnej i pomocy społecznej, czy informacji i komunikacji.

Duże zróżnicowanie podmiotów gospodarczych tu występujących jest dużym potencjałem dla rozwoju regionu. Tak różnorodna działalność prowadzi do zaspokojenia zróżnicowanych potrzeb społeczności lokalnej. To właśnie dzięki zaspokajaniu potrzeb lokalnie, budżet gmin się zwiększa, dzięki czemu możliwe są nowe inwestycje. By fundusze pozostawały w gminach, a inwestycje były możliwe potrzebne jest dofinansowanie inwestycji rozwojowych małych lokalnych przedsiębiorstw, aby zwiększać konkurencyjność i utrzymać poziom rentowności. Dlatego już w poprzednim okresie programowania LGD podjęła szereg działań mających na celu wsparcie lokalnych przedsiębiorców.

Bazą do rozwoju działalności gospodarczej na tym obszarze mogą być zasoby naturalne. Do bogactw naturalnych obszaru LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” należą: złoża gipsu we wsi Siedlika Broniakówka, złoża łupków i piaskowców menilitowych we wsiach Straszydło, Lubenia i Siedliska oraz złoża kruszywa naturalnego w Siedliskach; pokłady wapienia, glinki, ropy naftowej i gazu ziemnego (Nosówka), żwiru i piasku.

Obszar działania Stowarzyszenia LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” charakteryzuje się rozdrobnieniem gospodarstw rolnych. Właściciele małych gospodarstw rolnych z obszaru objętego LSR są zainteresowani podejmowaniem działań zmierzających do dywersyfikacji źródeł dochodu, zajmowania się działalnością alternatywną do rolniczej, agroturystyką i rozwijaniem zagród edukacyjnych, czy gospodarstw opiekuńczych. Małe gospodarstwa to też szansa na produkcję ekologicznej żywności, która ostatnimi laty bardzo zyskuje na popularności, co z kolei daje potencjał na wzmocnienie i rozwijanie krótkich łańcuchów dostaw. To też szansa na kreowanie produktów lokalnych, następnie na ich promowanie.

ROZDZIAŁ V

Spójność, komplementarność i synergia

Cele określone w LSR, a mianowicie:

Cel nr 1 – Rozwój gospodarczy na obszarze LSR

- ✓ **Przedsięwzięcie 1.1. Wsparcie uruchomienia działalności gospodarczej.**
- ✓ **Przedsięwzięcie 1.2. Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorców.**

Cel nr 2- Poprawa jakości życia i rozwoju mieszkańców obszaru LGD

- ✓ **Przedsięwzięcie 2.1. Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej i rozwojowej dla dzieci i młodzieży poza edukacja formalną.**
- ✓ **Przedsięwzięcie 2.2. Wsparcie szkół na terenach wiejskich.**
- ✓ **Przedsięwzięcie 2.3. Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów.**

Cel nr 3- Aktywizacja społeczności lokalnej poprzez wzmocnienie lokalnego potencjału oraz infrastruktury

- ✓ **Przedsięwzięcie 3.1. Wsparcie organizacji społecznych z obszaru LGD.**
- ✓ **Przedsięwzięcie 3.2. Budowa przebudowa infrastruktury społecznej/publicznej służącej społeczności lokalnej.**
- ✓ **Przedsięwzięcie 3.3. Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego;**

wpisują się w dokumenty wyższej rangi strategicznej, od ogólnokrajowej do wojewódzkiej oraz programy, z których finansowana będzie LSR. Dokumenty te są powiązane poprzez wspólne kierunki, cele i działania. LSR jest uzupełnieniem realizacji strategii wyższego rzędu, przyczyniając się w ten sposób do rozwoju obszaru objętego LGD oraz do rozwoju całego regionu. W ramach niniejszej LSR planuje się podjęcie działań, które w efekcie mają przyczynić się do realizacji celów strategicznych i osiągnięcia określonej wizji obszaru.

1. Opis zgodności i komplementarności z innymi dokumentami planistycznymi/ strategiami

Programy, z których finansowana będzie LSR

Na wdrażanie LSR będą miały wpływ fundusze określone w PS WPR tj. Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (dla celu nr 1 i 2) oraz w Programie Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 tj. EFS+ (dla celu nr 3). Komplementarność i synergia pomiędzy tymi funduszami przyniesie korzyści, m.in. poprzez możliwość realizacji działań inwestycyjnych, infrastrukturalnych, tzw. „twardych” oraz działań bezpośrednio oddziaływujących na ludzi, na wybrane grupy społeczne, tj. tzw. „miękkich”. Komplementarność projektów realizowanych ze środków EFRROW i EFS+ ma charakter uzupełniający, tzn. mogą niezależnie osiągnąć rezultaty, ale wspólnie przyczynią się do realizacji generalnego celu tj. do podniesienia jakości życia na obszarze LGD. Realizacja działań w ramach LSR nakierowana jest na rozwój lokalny oraz podniesienie jakości życia na obszarze LGD. Ze względu na ograniczone zasoby i środki oraz ograniczenia możliwości finansowania pewnych zakresów działań, konieczne będą działania innych podmiotów, które będą komplementarne wobec LSR.

Tabela 28. Zgodność z Programami, z których finansowana będzie LSR

Programy z których finansowana będzie LSR	Cele Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”		
	Cel 1:	Cel 2:	Cel 3:
<p>Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR)</p>	<p>EFRROW - cele polityki rozwoju obszarów wiejskich to m.in. poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz zwiększenie popierania różnicowania działalności gospodarczej. Wdrażanie krajowych planów strategicznych odbywa się poprzez programy rozwoju obszarów wiejskich obejmujące szereg środków zgrupowanych wokół czterech osi w tym: Wsparcie udzielane w ramach osi LEADER przeznaczone na m.in. wdrażanie lokalnych strategii rozwoju poprzez lokalne partnerstwa publiczno-prywatne, zwane „lokalnymi grupami działania”.</p> <p>PS WPR – cel szczegółowy: Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa. Interwencja I 13.1 – LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS).</p>		
<p>Europejski Fundusz Społeczny+ Program Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 (FEP)</p>	<p>FEP - Priorytet 8 – Rozwój lokalny kierowany przez społeczność.</p> <p>Cel szczegółowy 4(f): wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.</p> <p>Cel szczegółowy 4(k) (EFS+): zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej.</p>		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przedstawionych dokumentów programowych

Ogólną zgodność z Funduszami Europejskimi 2021-2027, w szczególności z tymi, które dotyczą rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność prezentuje poniższa tabela.

Tabela 29. Ogólna zgodność z Funduszami Europejskimi 2021-2027

Program	Cele Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”		
	Cel 1:	Cel 2:	Cel 3:
<p>Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego</p>	<p>Zgodność z wybranym celem polityki (CP5): „Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych”.</p>		

Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS)	Zaplanowane cele w LSR wpisują się w cele Programu tj.: wpieranie przedsiębiorców, innych pracodawców oraz ich pracowników w obszarach kluczowych dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, poprawa jakości systemów kształcenia oraz rozwój edukacji włączającej, wspieranie procesu uczenia się przez całe życie, w tym kompetencji cyfrowych osób dorosłych, rozwój potencjału instytucji działających w sferze integracji społecznej, usług społecznych i ekonomii społecznej, zapewnienie równych szans dla osób z niepełnosprawnościami, budowanie potencjału partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego, rozwój innowacji społecznych i upowszechnianie przetestowanych rozwiązań.
Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (inaczej FEnIKS) na lata 2021-2027	Przewidziane w LSR cele są zgodne z celem szczegółowym 4.6 Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych.
Program Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027	Zaplanowane w LSR cele korelują z Priorytetem 1. Wsparcie dla przedsiębiorców - cel szczegółowy: RSO1.1. Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii.
Program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027	Cele LSR wpisują się w cele szczegółowe: nr 1. Wzmacnianie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw oraz nr 2. Zwiększenie atrakcyjności miast i podniesienie jakości życia mieszkańców w dobie zmian klimatu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przedstawionych dokumentów programowych

Dokumenty planistyczne krajowe

Strategia Na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) - „SOR” jest strategicznym instrumentem zarządzania polityką rozwoju realizowaną przez instytucje państwa. W jednolitym systemie programowym przedstawia cele do realizacji w horyzoncie roku 2020 i 2030. Celem głównym projektowanych działań rozwojowych jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Oczekiwanym efektem realizacji Strategii będzie wzrost zamożności Polaków oraz zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Cele LSR są spójne z celami SOR zarówno w sferze gospodarczej, jak i społecznej. SOR ukierunkowuje się na rozwój przedsiębiorczości. W sferze społecznej SOR ukierunkowuje się na poprawę jakości usług podstawowych na obszarach wiejskich, tj. edukacja (np. zajęcia pozalekcyjne), opieka senioralna itp., jak też na poprawę jakości działania instytucji publicznych, promocję kultury oraz ładu przestrzennego, w tym ochronę krajobrazów kulturowych i środowiska naturalnego. W dokumencie tym zwraca się uwagę także na wsparcie grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz zapewnienie działań na rzecz integracji społecznej. SOR wskazuje na potrzebę pobudzenia aktywności społeczności lokalnych i włączenie mieszkańców obszarów wiejskich w działania rozwojowe, co świadczy o spójności przedmiotowej LSR z SOR.

Tabela 30. Zgodność ze Strategią Na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Strategia Na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)		Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Lokalna Grupa Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja”	
Cele	Obszary/kierunki interwencji	Cele	Przedsięwzięcia

Cel szczegółowy I Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną	Obszar: Małe i średnie przedsiębiorstwa Kierunek interwencji 5 instrumenty finansowania rozwoju	Cel nr 1 – Rozwój gospodarczy na obszarze LSR	Przedsięwzięcie 1.1. Wsparcie uruchomienia działalności gospodarczej.
	Obszar: Kapitał dla rozwoju Kierunek interwencji 4 Zwiększenie wykorzystania publicznych źródeł finansowania do stymulowania prywatnych nakładów inwestycyjnych		Przedsięwzięcie 1.2. Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorców.
Cel szczegółowy II Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	Obszar: Rozwój zrównoważony terytorialnie Kierunek interwencji 4 Rozwój obszarów wiejskich	Cel nr 2- Poprawa jakości życia i rozwoju mieszkańców obszaru LGD	Przedsięwzięcie 2.1. Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej i rozwojowej dla dzieci i młodzieży poza edukacją formalną.
			Przedsięwzięcie 2.2. Wsparcie szkół na terenach wiejskich.
			Przedsięwzięcie 2.3. Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów.
	Obszar: Spójność społeczna Kierunek interwencji 2 Poprawa dostępności do usług, w tym społecznych i zdrowotnych Kierunek interwencji 3 Wsparcie grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem oraz zapewnienie działań na rzecz integracji społecznej	Cel nr 3- Aktywizacja społeczności lokalnej poprzez wzmocnienie lokalnego potencjału oraz infrastruktury	Przedsięwzięcie 3.1. Wsparcie organizacji społecznych z obszaru LGD.
		Przedsięwzięcie 3.2. Budowa przebudowa infrastruktury społecznej/publicznej służącej społeczności lokalnej.	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie porównywanego dokumentu

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Głównym celem tego dokumentu jest poprawa jakości życia Polaków mierzona wskaźnikami jakościowymi, a także wartością oraz tempem wzrostu polskiego PKB. Projekt kładzie nacisk m.in. na rozwój konkurencyjności i innowacyjności gospodarki i równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski. Tabela poniżej przedstawia zgodność celów i przedsięwzięć Strategii LGD Trygon z celami przywołanego wyżej dokumentu.

Tabela 31. Zgodność z dokumentem strategicznym: Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju.

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju.	Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Lokalna Grupa Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja”	
	Cele	Przedsięwzięcia
Cele	Cele	Przedsięwzięcia

Cel 1 – Wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji	Cel nr 1 – Rozwój gospodarczy na obszarze LSR	Przedsięwzięcie 1.1. Wsparcie uruchomienia działalności gospodarczej.
Cel 4 - Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki		Przedsięwzięcie 1.2. Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorców.
Cel 8 – Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.	Cel nr 2 – Poprawa jakości życia i rozwoju mieszkańców obszaru LGD	Przedsięwzięcie 2.1. Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej i rozwojowej dla dzieci i młodzieży poza edukacją formalną.
		Przedsięwzięcie 2.2. Wsparcie szkół na terenach wiejskich.
		Przedsięwzięcie 2.3. Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów.
Cel 11 - wzrost społecznego kapitału rozwoju	Cel nr 3 – Aktywizacja społeczności lokalnej poprzez wzmocnienie lokalnego potencjału oraz infrastruktury	Przedsięwzięcie 3.1. Wsparcie organizacji społecznych z obszaru LGD.
		Przedsięwzięcie 3.2. Budowa przebudowa infrastruktury społecznej/publicznej służącej społeczności lokalnej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie porównywanego dokumentu

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030. Głównym celem polityki regionalnej jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągania zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Tabela poniżej prezentuje zgodność celów i przedsięwzięć Strategii LGD Trygon z celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030.

Tabela 32. Zgodność z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030		Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Lokalną Grupa Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja”	
Cele		Cele	Przedsięwzięcia
Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo-wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją.	Cel nr 1 – Rozwój gospodarczy na obszarze LSR	Przedsięwzięcie 1.1. Wsparcie uruchomienia działalności gospodarczej.
	1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast		

	średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.		
Cel 2. Wzmocnienie regionalnych przewag konkurencyjnych	2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym		Przedsięwzięcie 1.2. Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorców.
Cel 2. Wzmocnienie regionalnych przewag konkurencyjnych	2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	Cel nr 2 – Poprawa jakości życia i rozwoju mieszkańców obszaru LGD	Przedsięwzięcie 2.1. Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej i rozwojowej dla dzieci i młodzieży poza edukacją formalną.
Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie	3.3 Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych		Przedsięwzięcie 2.2. Wsparcie szkół na terenach wiejskich. Przedsięwzięcie 2.3. Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów.
Cel 2. Wzmocnienie regionalnych przewag konkurencyjnych	2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	Cel nr 3 – Aktywizacja społeczności lokalnej poprzez wzmocnienie lokalnego potencjału oraz infrastruktury	Przedsięwzięcie 3.1. Wsparcie organizacji społecznych z obszaru LGD. Przedsięwzięcie 3.2. Budowa/przebudowa infrastruktury społecznej/publicznej służącej społeczności lokalnej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie porównywanego dokumentu

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030 (SZRWRiR) jest dokumentem, którego zadaniem jest określenie kluczowych kierunków rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa w perspektywie do 2030 r. Celem SZRWRiR jest rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego. Cele LSR są spójne z założeniami SZRWRiR dotyczącymi rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich co wykazuje poniższa tabela.

Tabela 33. Zgodność ze Strategią Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030		Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Lokalna Grupa Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja”	
Cele	Kierunki interwencji	Cele	Przedsięwzięcia
Cel szczegółowy III Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i	Kierunek interwencji III.2 Rozwój przedsiębiorczości i nowych miejsc pracy	Cel nr 1 – Rozwój gospodarczy na obszarze LSR	Przedsięwzięcie 1.1. Wsparcie uruchomienia działalności gospodarczej.
			Przedsięwzięcie 1.2. Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorców.

aktywnego społeczeństwa			
Cel szczegółowy II Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska	Kierunek interwencji II.2 Dostępność wysokiej jakości usług publicznych	Cel nr 2- Poprawa jakości życia i rozwoju mieszkańców obszaru LGD	Przedsięwzięcie 2.1. Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej i rozwojowej dla dzieci i młodzieży poza edukacją formalną.
			Przedsięwzięcie 2.2. Wsparcie szkół na terenach wiejskich.
			Przedsięwzięcie 2.3. Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów.
Cel szczegółowy III Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa	Kierunek interwencji III.1 Odpowiedź na zmiany demograficzne i ich następstwa	Cel nr 3- Aktywizacja społeczności lokalnej poprzez wzmocnienie lokalnego potencjału oraz infrastruktury	Przedsięwzięcie 3.1. Wsparcie organizacji społecznych z obszaru LGD.
	Kierunek interwencji III.5 Rozwój ekonomii i solidarności społecznej na obszarach wiejskich		Przedsięwzięcie 3.2. Budowa i przebudowa infrastruktury społecznej/publicznej służącej społeczności lokalnej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie porównywanego dokumentu

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR 2023-2027) to dokument opracowany na podstawie analizy potrzeb polskiego rolnictwa, wykorzystujący możliwości, jakie oferuje zreformowana Wspólna Polityka Rolna (WPR). Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027 w „Deklaracji strategicznej” wskazuje obszary, które będzie wspierać. Będą to: zrównoważony rozwój polskich gospodarstw i sektora przetwórstwa, poprawa warunków życia i pracy w małych miejscowościach wiejskich. WPR będzie wspierać zrównoważone metody gospodarowania, przyjazne klimatowi i środowisku; chroniące wodę, glebę i powietrze oraz bioróżnorodność. Sprzyjać będzie produkcji i wykorzystaniu zrównoważonej energii. Wzmacniana będzie różnorodność gospodarcza, w tym biogospodarka. Poprawa dynamiki rozwojowej zwiększy aktywności zawodową i społeczną mieszkańców terenów wiejskich i osób wykluczonych. Plan Strategiczny WPR będzie realizował 9 celów szczegółowych Wspólnej Polityki Rolnej oraz cel przekrojowy: modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, innowacjami i cyfryzacją w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie do ich wykorzystywania. WPR reguluje zagadnienia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w interwencji I 13.1 LEADER, która ukierunkowana jest na budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych. Cele LSR są powiązane z celami interwencji LEADER, które mogą być osiągnięte poprzez realizację operacji takich jak: rozwój przedsiębiorczości, poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej oraz usług dla lokalnej społeczności, kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu ochrony dziedzictwa kulturowego, włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji. Tabela poniżej prezentuje zgodność celów i przedsięwzięć Strategii LGD Trygon z celami i przedsięwzięciami Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

Tabela 34. Zgodność z Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027		Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Lokalna Grupa Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja”	
Cele szczegółowe	Przedsięwzięcia	Cele	Przedsięwzięcia

CS07 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich	P1. Poprawa dostępu do usług związanych z rolnictwem i leśnictwem, dywersyfikacja dochodów gospodarstw	Cel nr 1 – Rozwój gospodarczy na obszarze LSR	Przedsięwzięcie 1.1. Wsparcie uruchomienia działalności gospodarczej.
CS08	P9. Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów		Przedsięwzięcie 1.2. Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorców.
CS08 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa	P4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej	Cel nr 2- Poprawa jakości życia i rozwoju mieszkańców obszaru LGD	Przedsięwzięcie 2.1. Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej i rozwojowej dla dzieci i młodzieży poza edukacją formalną.
			Przedsięwzięcie 2.2. Wsparcie szkół na terenach wiejskich.
			Przedsięwzięcie 2.3. Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów.
CS08	P10. Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich	Cel nr 3- Aktywizacja społeczności lokalnej poprzez wzmocnienie lokalnego potencjału oraz infrastruktury	Przedsięwzięcie 3.1. Wsparcie organizacji społecznych z obszaru LGD.
	P11. Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzację i wykorzystanie potencjału endogenicznego		Przedsięwzięcie 3.2. Budowa/przebudowa infrastruktury społecznej/publicznej służącej społeczności lokalnej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie porównywanego dokumentu

Dokumenty planistyczne regionalne

Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 (SRW) została przyjęta przez Sejmik Województwa Podkarpackiego Uchwałą Nr XXVII/458/20 w dniu 28 września 2020 roku. Strategia ta jest podstawowym dokumentem, określającym ramy dla kolejnych dokumentów strategicznych i dokumentów programowych na poziomie wojewódzkim, takich jak między innymi Program regionalny Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021– 2027 czy Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2021–2030.

LSR w swych celach wykazuje powiązania we wszystkich celach głównych dla obszarów tematycznych Strategii Podkarpackie 2030, tj. 1. Gospodarka i nauka; 2. Kapitał ludzki i społeczny; 3. Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska; 4. Dostępność usług. Spójność LSR polega na tym, że odnosi się ona do wszystkich tych obszarów, co prezentuje poniższa tabela.

Tabela 35. Zgodność z Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030			Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Lokalną Grupa Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja”	
Obszar	Cele	Przedsięwzięcia	Cele	Przedsięwzięcia
Gospodarka i nauka.	Wzmacnianie potencjału regionalnej gospodarki oraz zwiększanie udziału nauki i badań dla innowacyjnego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa	1.3. Konkurencyjność gospodarki poprzez innowacje i nowoczesne technologie, 1.3.1. Budowa „kultury innowacyjności” w gospodarce regionalnej	Cel nr 1 – Rozwój gospodarczy na obszarze LSR	Przedsięwzięcie 1.1. Wsparcie uruchomienia działalności gospodarczej.
	Kapitał społeczny i ludzki.	Wzmacnianie kapitału ludzkiego i społecznego jako podstawy umożliwiającej rozwój regionu oraz podnoszenie poziomu życia mieszkańców.		2.4. Rynek pracy 2.4.1. Aktywizacja zawodowa i utrzymanie zatrudnienia, 2.4.2. Miejsca pracy dobrej jakości
		2.5. Społeczeństwo obywatelskie i kapitał społeczny 2.5.1. Poprawa zaangażowania społecznego i współpracy pomiędzy podmiotami publicznymi, prywatnymi, sektorem nauki i społeczeństwem obywatelskim poprzez skuteczne wykorzystanie różnych form partnerstwa i współpracy 2.6. Włączenie społeczne 2.6.1. Działania zmierzające do zmniejszenia poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego w województwie, 2.6.2. Aktywizacja społeczna	Cel nr 2- Poprawa jakości życia i rozwoju mieszkańców obszaru LGD	Przedsięwzięcie 2.1. Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej i rozwojowej dla dzieci i młodzieży poza edukacją formalną.
Infrastruktura dla zrównoważonego	Rozbudowa infrastruktury służącej rozwojowi oraz	3.5. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki.		Przedsięwzięcie 2.2. Wsparcie szkół na terenach wiejskich.

rozwoju i środowiska	optymalizacja wykorzystania zasobów naturalnych i energii przy zachowaniu dbałości o stan środowiska przyrodniczego.	3.5.1. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej. 3.5.2. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu turystyki.	Cel nr 3- Aktywizacja społeczności lokalnej poprzez wzmocnienie lokalnego potencjału oraz infrastruktury	Przedsięwzięcie 2.3. Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów.
Kapitał społeczny i ludzki.	Wzmacnianie kapitału ludzkiego i społecznego jako podstawy umożliwiającej rozwój regionu oraz podnoszenie poziomu życia mieszkańców.	2.5. Społeczeństwo obywatelskie i kapitał społeczny 2.5.1. Poprawa zaangażowania społecznego i współpracy pomiędzy podmiotami publicznymi, prywatnymi, sektorem nauki i społeczeństwem obywatelskim poprzez skuteczne wykorzystanie różnych form partnerstwa i współpracy 2.6. Włączenie społeczne 2.6.1. Działania zmierzające do zmniejszenia poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego w województwie, 2.6.2. Aktywizacja społeczna 2.7. Aktywny styl życia i sport, 2.7.2. Promocja aktywnego stylu życia.		Przedsięwzięcie 3.1. Wsparcie organizacji społecznych z obszaru LGD. Przedsięwzięcie 3.2. Budowa przebudowa infrastruktury społecznej/publicznej służącej społeczności lokalnej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie porównywanego dokumentu

Dokumenty planistyczne ponadlokalne i lokalne

Tabela 36. Zgodność ze Strategią Rozwoju Powiatu rzeszowskiego na lata 2016-2023

Strategia Rozwoju Powiatu rzeszowskiego na lata 2016-2023		Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Lokalna Grupa Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja”	
Cele strategiczne	Cele operacyjne	Cele	Przedsięwzięcia
I: Rozwój gospodarczy, rozwój infrastruktury technicznej i społecznej	4. Rozwój sektora MŚP	Cel nr 1 – Rozwój gospodarczy na obszarze LSR	Przedsięwzięcie 1.1. Wsparcie uruchomienia działalności gospodarczej.

	5. Budowanie wizerunku i marki powiatu opartej na potencjale gospodarczym		Przedsięwzięcie 1.2. Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorców.
III: Rozwój zasobów ludzkich i instytucjonalnych	2. Przeciwdziałanie bezrobociu, aktywizacja rynku pracy i wzrost kompetencji zawodowych mieszkańców powiatu		
II: Ochrona środowiska naturalnego i dóbr kultury oraz ich racjonalne wykorzystanie	3. Tworzenie warunków do zwiększenia dostępności mieszkańców do usług kultury	Cel nr 2- Poprawa jakości życia i rozwoju mieszkańców obszaru LGD	Przedsięwzięcie 2.1. Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej i rozwojowej dla dzieci i młodzieży poza edukacją formalną.
III: Rozwój zasobów ludzkich i instytucjonalnych	1. Rozwój edukacji 3. Prowadzenie działań w kierunku tworzenia warunków prowadzących do zwiększenia dostępności i podniesienia jakości w sferze ochrony zdrowia 4. Zintegrowana i skoordynowana polityka społeczna		Przedsięwzięcie 2.2. Wsparcie szkół na terenach wiejskich.
			Przedsięwzięcie 2.3. Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów.
I: Rozwój gospodarczy, rozwój infrastruktury technicznej i społecznej	1. Poprawa dostępności komunikacyjnej powiatu 2. Budowa, rozbudowa, modernizacja i wyposażenie obiektów użyteczności publicznej 3. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego	Cel nr 3- Aktywizacja społeczności lokalnej poprzez wzmocnienie lokalnego potencjału oraz infrastruktury	Przedsięwzięcie 3.1. Wsparcie organizacji społecznych z obszaru LGD.
III: Rozwój zasobów ludzkich i instytucjonalnych	4. Zintegrowana i skoordynowana polityka społeczna		Przedsięwzięcie 3.2. Budowa przebudowa infrastruktury społecznej/publicznej służącej społeczności lokalnej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie porównywanego dokumentu

Tabela 37. Zgodność ze Strategią Rozwoju Gminy Boguchwała na lata 2022-2030

Strategia rozwoju Gminy Boguchwała na lata 2022-2030			Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Lokalna Grupa Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja”	
Cele strategiczne	Kierunki	Cele operacyjne	Cele	Przedsięwzięcia
3: Gmina Boguchwała ośrodkiem silnego rozwoju gospodarczego	Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej oraz lokalnego rynku pracy na terenie Gminy Boguchwała	5.1 Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego	Cel nr 1 – Rozwój gospodarczy na obszarze LSR	Przedsięwzięcie 1.1. Wsparcie uruchomienia działalności gospodarczej.
		5.2 Wzmacnianie poziomu przedsiębiorczości		Przedsięwzięcie 1.2. Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorców.
1: Gmina dbająca o potrzeby mieszkańca	Systematyczna poprawa świadczonych usług publicznych w szczególności w obszarze wsparcia rodziny, edukacji kultury i spędzania czasu wolnego	2.2 Poprawianie dostępności i rozbudowywanie oferty usług społecznych	Cel nr 2- Poprawa jakości życia i rozwoju mieszkańców obszaru LGD	Przedsięwzięcie 2.1. Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej i rozwojowej dla dzieci i młodzieży poza edukacją formalną.
		2.3 Wzmacnianie potencjału i jakości sektora oświaty		Przedsięwzięcie 2.2. Wsparcie szkół na terenach wiejskich.
		2.4 Rekreacja i czas wolny		Przedsięwzięcie 2.3. Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów.
1: Gmina dbająca o potrzeby mieszkańca	Systematyczna poprawa świadczonych usług publicznych w szczególności w obszarze wsparcia rodziny, edukacji kultury i spędzania czasu wolnego	2.1 Stałe rozwijanie społeczeństwa obywatelskiego i budowanie przywiązania do gminy	Cel nr 3- Aktywizacja społeczności lokalnej poprzez wzmocnienie lokalnego potencjału oraz infrastruktury	Przedsięwzięcie 3.1. Wsparcie organizacji społecznych z obszaru LGD.

2: Gmina dbająca o jakość przestrzeni, w której żyją jej mieszkańcy	Aktywne planowanie przestrzenne i rozwijanie polityki mieszkaniowej jako ważnego elementu atrakcyjności osiedleńczej gminy	3.1 Poprawa jakości przestrzeni publicznych		Przedsięwzięcie 3.2. Budowa przebudowa infrastruktury społecznej/publicznej służącej społeczności lokalnej.
		3.3 Prowadzenie aktywnej i spójnej polityki mieszkaniowej		
	Ochrona zasobów środowiska naturalnego oraz poprawa jakości infrastruktury publicznej i układu komunikacyjnego	4.1. Poprawa infrastruktury transportowej w Gminie Boguchwała		
		4.2. Jakość infrastruktury publicznej		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie porównywanego dokumentu

Tabela 38. Zgodność ze Strategią Rozwoju Gminy Lubenia do roku 2030

Strategia Rozwoju Gminy Lubenia do roku 2030			Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Lokalną Grupa Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja”	
Cele strategiczne	Kierunki	Cele operacyjne	Cele	Przedsięwzięcia
1: Wzmocnienie potencjału gospodarczego Gminy Lubenia	Rozwój przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie terenów inwestycyjnych, wybudowanie strefy aktywności gospodarczej • Prowadzenie trwałego dialogu z podmiotami gospodarczymi • Promocja gospodarcza i pozyskiwanie inwestorów • Promocja terenów inwestycyjnych, przygotowanie atrakcyjnej oferty inwestycyjnej • Współpraca na rzecz rozwoju gospodarczego gminy • Promocja postawy przedsiębiorczej oraz samozatrudnienia • Wspierania inicjatyw związanych z ekonomią społeczną i solidarną 	Cel nr 1 – Rozwój gospodarczy na obszarze LSR	Przedsięwzięcie 1.1. Wsparcie uruchomienia działalności gospodarczej. Przedsięwzięcie 1.2. Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorców.

<p>2: Ograniczenie niekorzystnych skutków procesów demograficznych w oparciu o dobry system usług publicznych</p>	<p>Rozwijanie oferty w ramach kluczowych usług publicznych</p>	<p><u>Przeciwdziałanie problemom społecznym:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Podejmowania działań na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej • Wspieranie rewitalizacji społecznej <p><u>Rozwój oświaty na terenie Gminy Lubenia:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie poziomu edukacji • Organizacja szkoleń zawodowych, kursów • Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy <p><u>Pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie spójnej polityki senioralnej • Podniesienie poziomu życia osób niepełnosprawnych i starszych poprzez niwelowanie barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej na terenie gminy • Rozwój wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych i starszych • Powstawanie środowiskowych form terapii • Utworzenie świetlicy środowiskowej dziennego pobytu dla osób niepełnosprawnych i starszych • Budowa domu opieki dla osób starszych „Bursztynowe Wzgórze” w gminie Lubenia • Zwiększenie dostępności gminy w wymiarze komunikacyjnym, usługowym oraz architektonicznym <p>Kontynuacja działań z ramach wdrażania procesu rewitalizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie pustostanów gminnych na potrzeby lokali socjalnych 	<p>Cel nr 2- Poprawa jakości życia i rozwoju mieszkańców obszaru LGD</p>	<p>Przedsięwzięcie 2.1. Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej i rozwojowej dla dzieci i młodzieży poza edukacją formalną.</p> <hr/> <p>Przedsięwzięcie 2.2. Wsparcie szkół na terenach wiejskich.</p> <hr/> <p>Przedsięwzięcie 2.3. Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów.</p>
---	--	---	--	---

<p>2: Ograniczenie niekorzystnych skutków procesów demograficznych w oparciu o dobry system usług publicznych</p>	<p>Rozwijanie oferty sportowo-rekreacyjnej, kulturalnej i czasu wolnego</p>	<p><u>Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów sportowych, rekreacyjnych oraz sportowo-rekreacyjnych • Stworzenie i rozbudowa oferty sportowej, rekreacyjnej i rekreacyjno-sportowej na terenie Gminy • Stworzenie infrastruktury dla zagospodarowania wolnego czasu młodzieży • Wsparcie rozwoju dzieci i młodzieży • Przebudowa i remont stadionu sportowego w miejscowości Lubenia <p><u>Rozwój oferty kulturalnej i zasobów instytucji kultury:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Integracja instytucji kultury • Wzmocnienie techniczne i doposażenie podmiotów zajmujących się sferą kultury <p><u>Wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie lokalnych organizacji pozarządowych • Wspieranie lokalnych klubów sportowych • Poglębianie procesów konsultacyjnych przy wykorzystaniu nowoczesnych technik partycypacyjnych 	<p>Cel nr 3- Aktywizacja społeczności lokalnej poprzez wzmocnienie lokalnego potencjału oraz infrastruktury</p>	<p>Przedsięwzięcie 3.1. Wsparcie organizacji społecznych z obszaru LGD.</p>
<p>3: Podniesienie standardów infrastruktury technicznej przy jednoczesnej ochronie zasobów środowiska naturalnego</p>	<p>Rozwijanie infrastruktury publicznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przebudowa, budowa, remont, rozbudowa i modernizacja dróg, ciągów pieszo-jezdných, chodników, ścieżek / tras rowerowych na terenie całej Gminy Lubenia • Modernizacja techniczna i rewitalizacja społeczna obszarów zdegradowanych na terenie Gminy • Estetyzacja przestrzeni publicznych 		<p>Przedsięwzięcie 3.2. Budowa przebudowa infrastruktury społecznej/publicznej służącej społeczności lokalnej.</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie porównywanego dokumentu

Tabela 39. Zgodność ze Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Świlcza na lata 2022-2030

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Świlcza na lata 2022-2030			Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Lokalna Grupa Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja”	
Obszary	Cele strategiczne	Cele operacyjne	Cele	Przedsięwzięcia
Gospodarka	Innowacyjność, konkurencyjność i przedsiębiorczość	1.3. Rozwój i promocja przedsiębiorczości lokalnej oraz wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców 1.5. Zrównoważony rozwój gospodarczy bazujący na współpracy międzygminnej ze szczególnym uwzględnieniem gmin Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.	Cel nr 1 – Rozwój gospodarczy na obszarze LSR	Przedsięwzięcie 1.1. Wsparcie uruchomienia działalności gospodarczej.
				Przedsięwzięcie 1.2. Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorców.
Społeczeństwo	Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie usług społecznych	2.1. Wzmocnienie (budowa, rozbudowa) nowoczesnej infrastruktury publicznej (kulturowej, edukacyjnej, społecznej) służącej mieszkańcom, turystom i inwestorom. 2.2. Podejmowanie działań w celu aktywizacji społecznej mieszkańców i wzrostu ich partycypacji w życiu Gminy. 2.3. Rozwój oferty usług publicznych oraz wykorzystanie nowych form działań pomocowych 2.4. Poprawa jakości kształcenia i dostępności usług edukacyjnych dzieci i młodzieży.	Cel nr 2- Poprawa jakości życia i rozwoju mieszkańców obszaru LGD	Przedsięwzięcie 2.1. Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej i rozwojowej dla dzieci i młodzieży poza edukacją formalną.
				Przedsięwzięcie 2.2. Wsparcie szkół na terenach wiejskich.
				Przedsięwzięcie 2.3. Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów.
Społeczeństwo	Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie usług społecznych	2.2. Podejmowanie działań w celu aktywizacji społecznej mieszkańców i wzrostu ich partycypacji w życiu Gminy.	Cel nr 3- Aktywizacja społeczności lokalnej poprzez	Przedsięwzięcie 3.1. Wsparcie organizacji społecznych z obszaru LGD.

Środowisko naturalne	Zrównoważony rozwój przestrzenny gminy zapewniający dbałość o środowisko naturalne	3.1. Budowa, przebudowa, modernizacja i rozbudowa infrastruktury technicznej Gminy.	wzmocnienie lokalnego potencjału oraz infrastruktury	Przedsięwzięcie 3.2. Budowa przebudowa infrastruktury społecznej/publicznej służącej społeczności lokalnej.
-----------------------------	--	---	---	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie porównywanego dokumentu

LSR jest zgodna z prawem krajowym i unijnym, w tym z:

- Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej i Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych. Sposób realizacji oraz zakres operacji nie będzie naruszać postanowień Karty praw podstawowych Unii Europejskiej z dnia 6 czerwca 2016 r. (Dz. Urz. UE C 202 z 7.06.2016, str. 3890) oraz Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169, z późn. zm.).
- Zasadą równości kobiet i mężczyzn.
- Zasadą niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną a LSR przestrzega przepisy art. 9 (3) rozporządzenia ramowego zgodnie z Wytycznymi dotyczącymi zasad równościowych w funduszach unijnych na lata 2021.

2. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Trygon ma charakter zintegrowany. Zintegrowane podejście ma odzwierciedlenie w spójności w doborze celów i przedsięwzięć oraz związków pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w realizacji LSR. Zaplanowane w ramach LSR cele i przedsięwzięcia wynikają z diagnozy obszaru, w tym analizy problemów oraz wewnętrznych i zewnętrznych czynników rozwojowych i są ze sobą logicznie powiązane. Zintegrowany charakter LSR oznacza kompleksowe podejście do rozwiązywania problemów i wspierania potencjałów poprzez łączenie istniejących zasobów, działań i podmiotów w sferach społecznej i gospodarczej. Zastosowanie takiego podejścia daje realne szanse na rozwiązanie, przynajmniej częściowe, zgłaszanych problemów oraz realne wzmocnienie już istniejącego potencjału obszaru. Operacje realizowane w ramach poszczególnych celów będą miały tendencje do przenikania się i uzupełniania.

W ramach sformułowanych w LSR celów zakłada się, iż integracja podmiotów może zachodzić na poziomie mono- i dwufunduszowym. Integracja podmiotów w ramach celów i przedsięwzięć realizowana będzie poprzez wprowadzenie do Lokalnych Kryteriów Wyboru Operacji, kryteriów premiujących procesy integrujące sektory, zasoby, partnerów społecznych lub gospodarczych. Realizacja poszczególnych przedsięwzięć w ramach celów, zakłada współdziałanie sektorów publicznego, społecznego oraz gospodarczego tj. mieszkańców gmin, samorządów lokalnych, organizacji pozarządowych, grup nieformalnych, stowarzyszeń, osób fizycznych i przedsiębiorców. Działania na rzecz mieszkańców wiążą się ze wspieraniem gospodarki, która z kolei wpływa na rozwój obszaru. Niewątpliwie zauważalne to będzie w przypadku realizacji przedsięwzięć edukacyjnych połączonych z systemem wsparcia przedsiębiorstw w zakresie rozwijania działalności gospodarczej, jak również w przypadku procesu tworzenia nowych podmiotów gospodarczych, w tym przez osoby znajdujące się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy. Działania w sferze rozwoju małej infrastruktury publicznej będą miały wpływ na poprawę szans życiowych mieszkańców. W celu nr 3 niewątpliwie zauważalne to będzie w przypadku realizacji przedsięwzięć aktywizujących mieszkańców, w tym tych skierowanych do grup w niekorzystnej sytuacji, a także przedsięwzięć ukierunkowanych na zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

Dodatkowym narzędziem integrującym podmioty działające na obszarze będzie narzędzie jakim jest „aktywizacja obszarowa”, tj. realizowana przez LGD w ramach działań takich jak: spotkania informacyjne, spotkania aktywizacyjne, spotkania robocze - eksperckie, informacje i komunikaty upowszechniane za pośrednictwem narzędzi informatycznych, publikacje informacyjno-promocyjne.

Pozytywnym rezultatem w przypadku podejścia LEADER są wszystkie pomysły opracowane oddolnie tzn. z inicjatywy społeczności lokalnej, lub przy jej aktywnym udziale. Jest to widoczne zarówno w samej Strategii, jak i potem w procesie jej wdrażania, kiedy społeczność będzie miała bardzo duży wpływ na ewentualne aktualizacje i zmiany Strategii. Istotną kwestią jest także kolegialne podejmowanie decyzji przy udziale mieszkańców, wszystkich zaangażowanych sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego. Umożliwienie społeczności lokalnej wpływania na kształt strategii oraz kierunki rozwoju obszaru aktywizuje i wzmacnia potencjał społeczności lokalnej poprzez włączenie jej w proces zarządzania lokalnym rozwojem, a następnie przekłada się na wzrost poczucia wartości jednostki, zdolności do samostanowienia oraz rozwoju różnorodnych form współpracy. Wzrost potencjału społeczności lokalnych z kolei przyczynia się do bardziej efektywnego zarządzania, nie tylko przez wzmacnianie kontroli społecznej, ale przede wszystkim przez wzrost efektywności zarządzania spowodowany włączeniem do procesu zarządzania wszystkich zainteresowanych stron. Wzrost potencjału mieszkańców przekłada się natomiast na chęć dalszego rozwoju, kształcenia, poszukiwania nowych rozwiązań, dobrych praktyk i kontaktów, nawiązywania współpracy na danym terytorium albo z podmiotami spoza niego.

Zastosowanie metody LEADER pozwala na kompleksowe rozwiązywanie lokalnych problemów. Daje unikalną możliwość realizacji przedsięwzięć/operacji o zróżnicowanym charakterze, które wzajemnie się uzupełniają i dopełniają. W ramach LSR będzie możliwe wsparcie grup beneficjentów w sposób odmienny od innych instrumentów

wsparcia. Dzięki LEADER można skoncentrować się na określonych grupach docelowych (osoby w niekorzystnej sytuacji) oraz grup kluczowych, z punktu widzenia realizacji LSR. LEADER pełni funkcję czynnika stymulującego tworzenie warunków do dokonywania inwestycji na większą skalę, w tym w razie potrzeby ze środków pochodzących z innych źródeł, a także reagowanie na inicjatywy społeczności prowadzone na mniejszą skalę, aby stawić czoła konkretnym wyzwaniom lokalnym, takim jak poprawa dostępu do infrastruktury społecznej czy budowania kapitału społecznego. Istota podejścia oddolnego w ramach LEADER pozwoli rozwinąć obszar objęty LSR, dzięki lokalnej wiedzy i wysiłkom mieszkańców, umożliwi realizację projektów wykraczających poza obszar poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego.

Podejście LEADER daje wiele korzyści np. integracja wszystkich sfer życia lokalnej społeczności: społecznej, kulturowej, przyrodniczej i gospodarczej. Przykładem mogą być przedsięwzięcia zaplanowane w odpowiedzi na problem jakim jest niewystarczająca liczba miejsc pracy w stosunku do potrzeb osób w niekorzystnej sytuacji. W odpowiedzi na zaistniały problem planuje się przeznaczyć środki na realizację zadań związanych z powstawaniem miejsc pracy poprzez zakładanie/rozwijanie działalności gospodarczej, a co za tym idzie zwiększenie liczby miejsc pracy. Kolejny problem związany jest z brakiem dostępności infrastruktury społecznej oraz wsparcia polegającego na włączeniu społecznym. Zostanie on rozwiązany poprzez inwestycje w zagospodarowanie lub poprawę dostępności infrastruktury społecznej, wsparcie mieszkańców obszaru LGD, ich aktywizację oraz zachęcenie do pełnego, aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Mając również na uwadze słabnące więzi międzyludzkie oraz zmniejszenie zaangażowania mieszkańców w działalność społeczną, planuje się wprowadzenie działań aktywizujących społeczność lokalną, w tym osoby w niekorzystnej sytuacji społecznej. Wspierane będą również działania polegające na poprawie dostępu do kultury i zachowaniu dziedzictwa kulturowego, w celu umożliwienia realizacji różnorodnych inicjatyw społecznych z uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji społecznej. Niezbędne jest wsparcie inicjatyw wzmacniających zdolności, kompetencje i umiejętności uczniów, tworzenie warunków do wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży oraz wsparcie sprawnego funkcjonowania placówek szkolnych na obszarze LGD. Celem LSR jest tworzenie możliwości i warunków do rozwoju umiejętności niezbędnych do wzmocnienia kapitału społecznego, włączenia społecznego, wzrostu gospodarczego i osiągnięcia wysokiej jakości życia.

W ramach planu działania będą ogłaszane nabory w ramach poszczególnych przedsięwzięć, w formie: konkursu, projektów grantowych, czy operacji własnej nastawionej na animację. Dzięki temu będzie możliwa realizacja różnorodnych działań od miękkich po twarde – inwestycyjne, działań dostosowanych do różnych grup beneficjentów. Realizacja zaplanowanych celów LSR za pośrednictwem różnych typów operacji wynika z konsultacji społecznych i wpłynie na jakość realizowanych działań. Przedsięwzięcia w ramach celów realizowane będą przez różne podmioty.

Określone w Strategii cele i przedsięwzięcia tworzą wspólny, ściśle ze sobą powiązany system, gdzie każdy z sektorów ma swoich przedstawicieli w LGD oraz na każdym poziomie realizacji Strategii ma również możliwość realizacji przedsięwzięć, a także wprowadzania zmian. Wszystkie poziomy pozostają w efekcie synergii z innymi, wzajemnie się uzupełniają, co stanowi wartość dodaną w postaci nowych partnerstw i relacji na obszarze. Stwierdzić należy, że komplementarne podejście do planowanych przedsięwzięć tworzy spójny system realizacji wszystkich celów, przedsięwzięć, jak i korelacji między podmiotami realizującymi LSR i znajdującymi się na obszarze LGD. Oczekiwanym efektem długofalowym wpływu realizacji LSR na rozwój obszaru działania LGD Trygon będzie jego zrównoważony rozwój społeczny oraz gospodarczy, przy optymalnym i racjonalnym wykorzystaniu posiadanych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych i społecznych oraz poprawa jakości życia jego mieszkańców. W konsekwencji realizacji Strategii uzyskuje się efekt synergii prowadzący do co najmniej częściowego rozwiązania zdiagnozowane w LSR problemów.

Rozdział VI

Cele i wskaźniki

Cele określone w LSR są odpowiedzią na zdiagnozowane w drodze konsultacji społecznych zagadnienia wymagające szczególnej interwencji odnoszące się tylko do pewnej części zagadnień i problemów specyficznych dla LGD.

Wskazane cele oraz przypisane do nich przedsięwzięcia to efekt szerokiego spektrum działań podejmowanych przez wiele osób zaangażowanych w tworzenie LSR, uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych, mieszkańców obszaru LGD wypełniających ankiety i fiszki projektowe (w tym przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedsiębiorców). Wypracowane w ramach celów i przedsięwzięć wskaźniki (działania) są m.in. wynikiem danych pozyskanych z raportu ewaluacyjnego, przeprowadzonej diagnozy społeczno-gospodarczej obszaru LGD oraz przeprowadzonych badań i analiz własnych LGD (zespołu roboczego do spraw tworzenia LSR).

W ramach LSR wyodrębnione zostały 3 cele ogólne wraz przypisanymi do nich przedsięwzięciami:

Cel nr 1 – Rozwój gospodarczy na obszarze LSR

- ✓ **Przedsięwzięcie 1.1. Wsparcie uruchomienia działalności gospodarczej.**
- ✓ **Przedsięwzięcie 1.2. Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorców.**

Cel nr 2- Poprawa jakości życia i rozwoju mieszkańców obszaru LGD

- ✓ **Przedsięwzięcie 2.1. Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej i rozwojowej dla dzieci i młodzieży poza edukacją formalną**
- ✓ **Przedsięwzięcie 2.2. Wsparcie szkół na terenach wiejskich**
- ✓ **Przedsięwzięcie 2.3. Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów**

Cel nr 3- Aktywizacja społeczności lokalnej poprzez wzmocnienie lokalnego potencjału oraz infrastruktury

- ✓ **Przedsięwzięcie 3.1. Wsparcie organizacji społecznych z obszaru LGD**
- ✓ **Przedsięwzięcie 3.2. Budowa/przebudowa infrastruktury społecznej/publicznej służącej społeczności lokalnej**
- ✓ **Przedsięwzięcie 3.3. Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowo przyrodniczego**

Określone cele LSR mają charakter strategiczny i nawiązują do zakresów wsparcia określonych w WPR, działanie 13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez społeczność (RLKS). tj.

- rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez
  - a) podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne
  - b) rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej;
- poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych oraz operacji wymienionych w punktach 1-3;
- poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej;
- ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi

Interwencja LEADER ukierunkowana jest na budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych.

W ramach interwencji LEADER wspieranej dodatkowo ze środków EFS+ Funduszy Europejskich dla Województwa Podkarpackiego realizowane będą działania w ramach celu szczegółowego 4 (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwienie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w zakresie:

- rozwoju zdolności uczniów poza edukacją formalną
- wsparciem szkół na obszarach objętych LSR.

W ramach celu szczegółowego 4 (k) (EFS+) zwiększenie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki

zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej w zakresie:

- usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej

Sformułowane cele są zbieżne i uzupełniają cele określone w innych dokumentach programowych gmin i miejscowości obszaru LGD, które zostaną osiągnięte przez realizację przypisanych do nich przedsięwzięć.

Cel nr 1- Rozwój gospodarczy na obszarze LSR

Cel jest odpowiedzią na wnioski jakie płyną z przeprowadzonej analizy obszaru LGD. Pomimo wielu pozytywnych tendencji jakie zachodzą na obszarze LGD w zakresie sytuacji gospodarczej jak zwiększająca się liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w odniesieniu do podmiotów wykreślonych (dane REGON) czy też wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w dalszym ciągu, widoczne są problemy trapiące lokalny rynek. Niewystarczająca liczba miejsc pracy, rosnąca liczba osób biernych zawodowo (bezrobotnych), znaczna liczba rozdrobnionych gospodarstw rolnych, niska konkurencyjność lokalnych przedsiębiorców, zbyt mała liczba wykwalifikowanych pracowników dostępnych na lokalnym rynku pracy, czy też, często zmieniające się przepisy prawa podatkowego przyczynić się mogą w dłuższej perspektywie do spadku aktywności gospodarczej obszaru LGD. Dlatego m.in. w kontekście powyższych problemów istotnym elementem realizacji LSR będzie wykorzystanie atutów oraz mocnych stron wynikających ze specyfiki obszaru LGD. Bliskie sąsiedztwo dużego ośrodka miejskiego jakim jest Rzeszów, wzrastające zainteresowanie mieszkańców miasta wojewódzkiego do osiedlania się na terenie LGD a co za tym idzie wzrost liczby mieszkańców LGD, dogodne połączenia komunikacyjne z miastem wojewódzkim oraz resztą kraju (obecność Podkarpackiej/Podmiejskiej Kolei Aglomeracyjnej, linii kolejowej nr 91 Kraków – Tarnów – Rzeszów – Przemyśl – Medyka będąca jednocześnie szlakiem paneuropejskim E30, droga krajowa nr 19 i 94, będąca w budowie droga krajowa szybkiego ruchu S19, Autostrada A4), obecność strefy ekonomicznej Wisłoczysko w Gminie Boguchwała, planowane strefa ekonomiczna w Gminie Świlcza, przygotowywanie nowych i poszerzanie dotychczasowych terenów inwestycyjnych, planowana budowa Szpitala Uniwersyteckiego. Wszystkie te elementy mogą zostać przez lokalnych przedsiębiorców jak również osoby chcące założyć działalność gospodarczą wykorzystane do realizacji innowacyjnych sprzyjających ochronie środowiska projektów i w efekcie prowadzić do rozwoju gospodarczego obszaru LGD.

Przedsięwzięcie 1.1. Wsparcie uruchomienia działalności gospodarczej.

Przedsięwzięcie zostało określone na podstawie przeprowadzonej analizy obszaru, rozmów, konsultacji z mieszkańcami gmin obszaru LGD „Trygon - Rozwój i Innowacja”. Potrzebę wsparcia osób chcących uruchomić działalność gospodarczą wskazało podczas prowadzonego w 2022 roku badania ewaluacyjnego niemal 90% ankietowanych mieszkańców obszaru LGD, którzy stwierdzili konieczność dalszego dofinansowania osób planujących założyć firmę. Pomimo satysfakcjonujących wyników w postaci przewagi podmiotów nowo zarejestrowanych (w tym osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą) w stosunku do podmiotów wykreślonych, w dalszym ciągu obszar LGD charakteryzuje się małą aktywnością zawodową. Korzystne saldo migracji, które przyczynia się do rosnącej liczba mieszkańców obszaru LGD (często osób pracujących w Rzeszowie) nie zapobiega problemom migracji ludzi młodych oraz starszych w poszukiwaniu pracy (również często lepiej płatnej), co w dalszej perspektywie może prowadzić do wyludnienia obszaru. Wpływ na tą sytuację może mieć również spadek wskaźnika przyrostu naturalnego, która jest pochodną problemów związanych z rynkiem pracy a także brakiem możliwości pozyskania środków na uruchomienie działalności gospodarczej. Dodatkowo negatywnie na rynek pracy wpłynęła panująca epidemia oraz konflikt w Ukrainie. Wsparcie dla przedsiębiorczych i pomysłowych osób, przyczyni się do powstania miejsc pracy (również w formie samozatrudnienia), generowania dobrych praktyk oraz dostarczania usług dla lokalnej społeczności.

Preferowane będą operacje wspierające osoby należące do wskazanych grup defaworyzowanych (co nie wyklucza wsparcia osób spoza tych grup) oraz podejmujących działalności/usługi zdefiniowane w toku konsultacji społecznych jako priorytetowe odpowiadające określonym w analizie obszaru potrzebom LGD tj. **odnawialnych źródeł**

energii (m.in.: montaż, serwis, doradztwo), branża budowlana (m.in. budownictwo, usługi remontowe) handel hurtowy i detaliczny (m.in.: naprawa pojazdów samochodowych, usługi fotograficzne, transport) usług czasu wolnego (m.in.: kultura, rekreacja, turystyka) oraz usług społecznych (m.in.: opieka, rehabilitacja). Powyższe branże wpisują się w zagadnienia podejścia LEADER m.in. innowacyjności, cyfryzacji, środowiska i klimatu, zmian demograficznych.

- Wskaźnik produktu- liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa
- Wskaźnik rezultatu- R.37- nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR
- Sposób realizacji przedsięwzięcia- konkurs w ramach środków PS WPR
- **Wnioskodawcami będą mieszkańcy obszaru LSR, osoby fizyczne chcące założyć działalność gospodarczą**
- Maksymalna kwota dofinansowana w ramach przedsięwzięcia na pojedynczą operację wynosić będzie 100 000,00 zł.
- Poziom dofinansowania- zgodnie z obowiązującymi przepisami.
- Premiowane będą operacje innowacyjne zgodnie z definicją określoną w LSR, w rozdziale IV.

Przedsięwzięcie 1.2. Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorców.

Podjęwane przez gminy tworzące LGD działania zmierzające do tworzenia nowych i poszerzania istniejących obszarów inwestycyjnych stwarzają lokalnym przedsiębiorcom odpowiednia warunki do rozwinięcia prowadzonej przez nich działalności gospodarczej. Jednak dla wielu przedsiębiorców przede wszystkim mikro i małych barierą w rozwinięciu prowadzonej działalności gospodarczej jest przede wszystkim brak dodatkowych środków finansowych umożliwiających im poszerzenie swojej działalności czy też swoiste przebranżowienie. Jednocześnie nieznane są dzisiaj ostateczne skutki pandemii COVID 19 oraz ich wpływ na sytuację gospodarczą przedsiębiorców i w związku z tym na rynek pracy. Prognozowane dane przewidują spadek PKB oraz istotny wzrost bezrobocia, dlatego pożądanym jest zapewnienia wsparcia finansowego funkcjonującym na lokalnym rynku przedsiębiorcom celem zniwelowania negatywnych skutków pojawiającym się w gospodarce, również na skutek trwającego konfliktu w Ukrainie.

Preferowane będą operacje wspierające przedsiębiorców prowadzących działalności/usługi zdefiniowane w toku konsultacji społecznych jako priorytetowe odpowiadające określonym w analizie obszaru potrzebom LGD tj. **odnawialnych źródeł energii (m.in.: montaż, serwis, doradztwo), branża budowlana (m.in. budownictwo, usługi remontowe) handel hurtowy i detaliczny (m.in.: naprawa pojazdów samochodowych, usługi fotograficzne, transport) usług czasu wolnego (m.in.: kultura, rekreacja, turystyka) oraz usług społecznych (m.in.: opieka, rehabilitacja).** Powyższe branże wpisują się w zagadnienia podejścia LEADER m.in. innowacyjności, cyfryzacji, środowiska i klimatu, zmian demograficznych.

- Wskaźnik produktu- liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa
- Wskaźnik rezultatu- R.37- nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR
- Sposób realizacji przedsięwzięcia- konkurs w ramach środków PS WPR
- **Wnioskodawcami będą przedsiębiorcy, osoby prawne prowadzący zarejestrowaną działalność gospodarczą na obszarze LGD,**
- Maksymalna kwota dofinansowana w ramach przedsięwzięcia na pojedynczą operację wynosić będzie 150 000,00 zł.
- Poziom dofinansowania- zgodnie z obowiązującymi przepisami.
- Premiowane będą operacje innowacyjne, zgodnie z definicją określoną w LSR, w rozdziale IV

Cel nr 2 Poprawa jakości życia i rozwoju mieszkańców obszaru LGD.

W odpowiedzi na zdiagnozowane problemy tj. starzejące się społeczeństwo, niewystarczającą ofertę wsparcia dla seniorów, mały dostęp do usług rehabilitacyjnych w tym rehabilitacji domowej, niewystarczającą liczbę usług

opiekuńczych dla osób potrzebujących, niepełnosprawnych, małą liczbę wykwalifikowanych opiekunów, niewystarczającą ilość pozalekcyjnych zajęć dla uzdolnionych dzieci i młodzieży, ograniczoną dostępność opieki psychologicznej i działań socjoterapeutycznych oraz małej liczby różnego rodzaju warsztatów skierowanych dla dzieci i młodzieży, LGD zaplanowała przedsięwzięcia nastawione na poprawę jakości życia i rozwoju mieszkańców.

Edukacja i wychowanie stanowią część szeroko rozumianego rozwoju społecznego, skuteczna edukacja i tworzenie warunków do wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży to inwestycja w przyszłość. Bardzo ważne jest stałe podnoszenie jakości kształcenia poprzez wprowadzanie nowych rodzajów zajęć oraz wybieranie optymalnych metod przekazywania wiedzy i kluczowych umiejętności. Dynamiczne zmiany na rynku pracy sprawiają, że młodzi ludzie po osiągnięciu dorosłości będą musieli zdać egzamin ze zdolności łączenia i wykorzystywania wiedzy z wielu dziedzin, m.in.: ze zdolności do pracy w wielokulturowych, globalnych środowiskach oraz do pracy w wirtualnych zespołach. To wszystko będzie wymagało od nich odpowiedniej wiedzy i umiejętności. Ogromną rolę w kształtowaniu pożądaných obecnie kompetencji odgrywa nie tylko edukacja w szkołach, ale także wszelkie zajęcia pozalekcyjne, warsztaty rozwijające posiadane umiejętności, a nawet sport i kultura fizyczna. Szczególnie istotną kwestią jest wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, które nieco gorzej radzą sobie w szkołach i z różnych przyczyn są wycofane społecznie.

Przedsięwzięcie 2.1 Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej i rozwojowej dla dzieci i młodzieży poza edukacją formalną.

Proponowane przedsięwzięcie będzie obejmowało działania w zakresie inicjatyw wzmacniających zdolności, kompetencje i umiejętności uczniów poza edukacją formalną poprzez wsparcie różnych form rozwijających kompetencje, uzdolnienia, umiejętności, wiedzę oraz zainteresowania uczniów w ramach realizowanych zajęć na obszarze. Realizowane działania będą bezpośrednio związanym z tematem rozwijanych kompetencji, umiejętności, uzdolnień i wiedzy w formie korepetycji, szkoleń warsztatów, wyjazdów studyjnych i szkoleniowych, półkolonii tematycznych. W ramach powyższego przedsięwzięcie będą realizowane projekty polegające na organizowaniu zajęć dydaktyczno wyrównawczych dla uczniów z trudnościami edukacyjnymi, kulturalno-naukowych (wyjazdy do kina, teatru, filharmonii, parków technologicznych, uniwersytetów, politechniki), edukacyjno- przyrodnicze (np. zwiedzanie parków Narodowych w Polsce), zajęcia ekologiczne, artystyczne (plastyczne, muzyczne), kulinarne, zdrowego żywienia, rękodzielnicze, sportowe (np. ogólnorozwojowe zajęcia ruchowe tj. gimnastyka, gra w piłkę nożną, ręczną, siatkówkę, tenisa, nauka pływania, jazda konna).

Zgodnie z zasadą realizacji działań rozwojowych w wymiarze społecznym będzie dążenie do poprawy, jakości życia mieszkańców LGD. Polityka podnoszenia, jakości usług publicznych obejmować będzie działania w obszarach życia społeczno począwszy od dostępu do opieki nad dzieckiem poprzez zorganizowanie różnego rodzaju zajęć spędzania czasu wolnego w formie oferty rekreacyjnej i sportowej oraz poprzez podniesienie jakości edukacji.

Wskaźniki produktu:

1. Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem - **120 uczniów**
2. Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność - **1 szt.**

Wskaźniki rezultatu:

1. Liczba uczniów którzy nabywali kwalifikacje po opuszczeniu programu - **120 uczniów**
  - Sposób realizacji przedsięwzięcia- projekt grantowy w ramach środków EFS+
  - Wnioskodawcami projektu będą jednostki sektora finansów publicznych, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne
  - Minimalna kwota dofinansowania na pojedynczy projekt grantowy będzie wynosić 10 000,00 zł.
  - Maksymalna kwota dofinansowania na pojedynczy projekt grantowy będzie wynosić 300 000,00 zł.
  - Poziom dofinansowania zgodnie z obowiązującymi przepisami
  - Premiowane będą operacje wykorzystujące lokalny potencjał tj. no. zasoby naturalne, w tym przyrodnicze, lokalizację, dziedzictwo lokalne, w tym kulinarne

Przedsięwzięcie 2.2 Wsparcie szkół na terenach wiejskich:

Oświata i wychowanie na terenie LGD to bardzo istotna sfera funkcjonowania społeczeństwa. Na obszarze LGD warunki nauki są dobre i systematycznie poprawiane. Dane GUS potwierdzają, że rośnie liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym i szkolnym. Aktualna sieć placówek wychowania przedszkolnego i szkolnego zapewnia potrzeby opieki nad dziećmi w tej grupie wiekowej. Usługi publiczne obejmują dobra publiczne w odniesieniu, do których niemożliwe jest wykluczenie kogokolwiek z korzystania z nich. Są to dobra, od których oczekujemy określonej, jakości - niezależnie od liczby osób z nich korzystających. Realizacja projektów EFS+ ma na celu podniesienie jakości poziomu edukacji i dostosowanie oferty edukacyjnej dla dzieci jak i podnoszenie kompetencji przez nauczycieli. W związku z dużą liczbą uczniów mających problemy z emocjami, wycofanych, odosobnionych, izolujących się i nie mogących odnaleźć w rzeczywistości pocovidowej. Rodzice nie posiadają wiedzy ani odpowiednich narzędzi, aby przeciwdziałać temu zjawisku. Szkolenia i warsztaty wpłyną korzystnie na wzbogacenie wiedzy uczniów jak i nauczycieli. Nauczyciele nauczą się jak rozpoznać zagrożenie w odpowiednim czasie i skierują ucznia do pedagoga lub psychologa. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna przyczyni się do lepszego funkcjonowania dziecka w społeczności szkolnej.

W ramach działania wsparcie szkół na terenach wiejskich planuję się przeprowadzić następującej działania z zakresu:

1. Kompleksowych programów rozwojowych, ukierunkowane na podniesienie jakości edukacji m.in. poprzez przygotowanie założeń systemu nauczania i programów nauczania w zakresie dostosowania ich do wymagań rynku pracy poprzez m.in.: współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym szkoły, szkolenia i kursy dla uczniów prowadzące m.in. do nabywania, potwierdzania kompetencji i kwalifikacji, zajęcia powtórzeniowo- wyrównawcze w edukacji wczesno-szkolonej,
2. Wsparcie uczniów w nabywaniu i rozwijaniu kompetencji kluczowych- warsztaty media w szkole-założenie redakcji szkolnych mediów, zajęcia skoncentrowane wokół pojęć związanych z pieniędzmi, zarabianiem, racjonalizowaniem wydatków, oszczędzaniem.
3. Podnoszenie kwalifikacji/kompetencji zawodowych nauczycieli, pracowników dydaktycznych i kadry zarządzającej szkół z języka angielskiego ,warsztaty szybkiego uczenia się. Projekt rozwiązał by problem braku sprawności samodzielnego uczenia się, wyszukiwania i weryfikacji zdobytych informacji. Podniesie poziom efektywnej nauki, skróci czas poświęcony na samodzielne uczenie się. Przyczyni się do wzrostu samorozwoju uczniów, poznania mocnych i słabych stron.
4. Wsparcie psychologiczno-pedagogiczne uczniów i nauczycieli- -włączenie rodziców w działalność szkoły- konsultacje psychologiczne z rodzicami, warsztaty z pedagogiem z zakresu podnoszenia kompetencji komunikacyjnych, autoprezentacji, dykcji, tworzenia wypowiedzi, warsztaty radzenia sobie ze stresem.
5. Wdrażanie projektów dotyczących przeciwdziałania zjawiskom patologicznym w szkole- warsztaty dla nauczycieli dotyczące procedury niebieskiej karty. Projekt skierowany do nauczycieli i rodziców. W ramach działań projektowych odbyłyby się warsztaty dla nauczycieli dotyczące m.in. procedury Niebieskiej Karty, sposobów przeciwdziałania przemocy, patologiom. Dla rodziców prelekcje o przemocy i jej objawach, o konsekwencjach prawnych, o tym jak komunikować się z dzieckiem, gdzie szukać pomocy. Organizacja na terenie szkoły imprezy tematycznej np. " Przemocy mówimy NIE" . Dzięki projektowi podniosą się kompetencje zarówno nauczycieli ,jak i rodziców w zakresie przeciwdziałania przemocy i patologii wśród dzieci i młodzieży.- liczba osób korzystających z produktów projektu sposoby przeciwdziałania przemocy i patologiom.

Wskaźniki produktu:

1. Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem – **50 osób**
2. Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem-**26 osób**
3. Liczba szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem
4. Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność – **1 szt.**

Wskaźnik rezultatu:

1. Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu **-50 osób**
2. Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty, którzy uzyskali kwalifikacje po opuszczeniu programu **-26 osób**

- Sposób realizacji przedsięwzięcia- projekt grantowy w ramach środków EFS+
- Wnioskodawcami projektu będą jednostki sektora finansów publicznych, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne
- Minimalna kwota dofinansowania na pojedynczy projekt grantowy będzie wynosić 10 000,00 zł.
- Maksymalna kwota dofinansowania na pojedynczy projekt grantowy będzie wynosić 300 000,00 zł.
- Poziom dofinansowania zgodnie z obowiązującymi przepisami
- Premiowane będą operacje wykorzystujące lokalny potencjał tj. no. zasoby naturalne, w tym przyrodnicze, lokalizację, dziedzictwo lokalne, w tym kulinarne

Przedsięwzięcie 2.3 Usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej:

Na przestrzeni ostatnich pięciu lat liczba osób korzystająca z pomocy społecznej uległa zwiększeniu. Głównym powodem trudnej sytuacji życiowej jest: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i długotrwała choroba. Z analizy problemów społecznych największym problemem są bezrobocie oraz ubóstwo. Kolejnym problemem jest postępujący proces starzenia się społeczeństwa, wzrost liczby seniorów, którzy mieszkają sami i nie mają wsparcie ze strony rodziny lub jej nie mają. Działania te będą skierowane do osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, które wymagają opieki w codziennym funkcjonowaniu. Podjęte zostaną działania ułatwiające im codzienne funkcjonowanie. Aby zniwelować pojawiające się problemy podejmowane będą działania dedykowane seniorom, ukierunkowane na podtrzymanie ich sprawności i aktywności oraz wykorzystanie ich potencjału w życiu społecznym. Sprzyjać temu będą m.in. rozwiązania na rzecz zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych poprzez utworzenie wypożyczalni sprzętu do świadczenia usług zdrowotnych dla potrzebujących tj. sprzętu rehabilitacyjnego, pielęgnacyjnego i wspomagającego. Realizacja projektu przyczyni się do zmniejszenia problemów i trudności w codziennym funkcjonowaniu osób starszych i niepełnosprawnych. Planowane są również zadania polegające na świadczenie usług opiekuńczych dla mieszkańców obszaru LGD w zależności od faktycznych potrzeb. Zapewnienie usług opiekuńczych zaspakajających potrzeby życiowe ludzi chorych i niepełnosprawnych w miejscu ich zamieszkania, w tym zaspakajanie codziennych życiowych potrzeb, a w szczególności:

- 1) utrzymanie czystości w pomieszczeniach osoby wymagającej opieki,
- 1) dostarczanie artykułów spożywczych i innych związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego,
- 2) przygotowanie posiłków z uwzględnieniem diety,
- 3) pomoc w spożywaniu posiłków,
- 4) pranie bielizny osobistej i pościelowej oraz przesłanie łóżka,
- 5) pomoc przy załatwianiu potrzeb fizjologicznych,
- 6) zapobieganie powstawaniu odleżyn i odparzeń,
- 7) zapewnienie kontaktów z otoczeniem,
- 8) udzielanie informacji, wskazówek i pomocy w zakresie rozwiązywania spraw życiowych,
- 9) świadczenie poradnictwa w zakresie rozwiązywania problemów i udzielania pomocy przez właściwe instytucje oraz organizacje świadczące pomoc,
- 10) pobudzanie aktywności społecznej inspirowanie działań samopomocowych w zaspakajaniu
- 11) niezbędnych potrzeb życiowych osób.

Wskaźnik produktu:

1. Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie **-37 osób**
2. Liczba opiekunów faktycznych/ nieformalnych objętych wsparciem w programie **-22**

3. Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność - **1 szt.**

Wskaźniki rezultatu:

1. Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej - **1 szt.**
2. Liczba osób świadczących usługi w społeczności lokalnej dzięki wsparciu w programie -**10 os.**
  - Spółób realizacji przedsięwzięcia- projekt grantowy w ramach środków EFS+
  - Wnioskodawcami projektu będą jednostki sektora finansów publicznych, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne
  - Minimalna kwota dofinansowania na pojedynczy projekt grantowy będzie wynosić 10 000,00 zł.
  - Maksymalna kwota dofinansowania na pojedynczy projekt grantowy będzie wynosić 300 000,00 zł.
  - Poziom dofinansowania zgodnie z obowiązującymi przepisami
  - Premiowane będą operacje dedykowane dla mieszkańców obszarów wiejskich, wykluczonych społecznie ze względu na przynależność do grup zdiagnozowanych jako grupy w niekorzystnej sytuacji.

Cel nr 3 Aktywizacja społeczności lokalnej poprzez wzmocnienia lokalnego potencjału oraz infrastruktury

Cel został zdiagnozowany na podstawie przeprowadzonej analizy obszaru LGD. Zdiagnozowane problemy związane z brakiem działań skierowanych do aktywnie działających organizacji pozarządowych, oraz innych stowarzyszeń i fundacji działających na obszarze LSR,

Potrzeby wynikające ze zdiagnozowanych problemów skłaniają do umożliwienia wsparcia organizacji społecznych z obszaru LGD realizacji działań statutowych tworzących kapitał społeczny danego obszaru. Konieczne jest umożliwienie im realizacji działań statutowych mających na celu poprawę dostępności do usług oraz wyposażenie obiektów.

Społeczność obszaru wskazuje na zapotrzebowanie rozwoju infrastruktury. Obszar posiada w swoich zasobach infrastrukturę publiczną która jest ogólnodostępna dla wszystkich mieszkańców, natomiast zgłaszane są problemy ze zbyt małą ilością obiektów które miałyby służyć lokalnej społeczności, ułatwić działanie i rozwój. Powstaje potrzeba nowych inwestycji, które w znacznym stopniu umożliwiłyby realizację innych działań z tym związanych, organizacji wydarzeń, pozwalających aktywnie spędzać czas.

Z analizy potrzeb wynika również duże zapotrzebowanie mieszkańców ukierunkowane na ochronę dziedzictwa kulturowo – przyrodniczego. Mieszkańcy w szczególności ludzie młodzi oraz starsi mają ogromną potrzebę realizacji działań mających na celu zachowanie i kultywowanie tradycji i zwyczajów promujących obszar. Mając świadomość przemijania, zachłystnięcia się nowoczesnością, zanikającego dbania o tradycje i zwyczaje cel ten pomoże wyjść naprzeciw z inicjatywą, która będzie budowała naszą świadomość regionalną jak również będzie miała charakter edukacyjny.

Przedsięwzięcie.3.1 Wsparcie organizacji społecznych z obszaru LGD

Potrzeba realizacji przedsięwzięcia powstała w wyniku przeprowadzonej analizy obszaru, rozmów, konsultacji z organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami, fundacjami z obszaru LGD „Trygon Rozwój i Innowacja”. Potrzeba wsparcia organizacji jest widoczna poprzez odbyte rozmowy z organizacjami, mieszkańcami jak również w wyniku przeprowadzonego badania ewaluacyjnego w którym znaczna część społeczeństwa wskazuje, że mają potrzebę poszerzenia oferty kulturalnej, promocji obszaru, szkoleń, warsztatów dla mieszkańców. Ważne jest poszerzenie dotychczasowej oferty dla lokalnej społeczności. Na obszarze LSR licznie działają organizacje i stowarzyszenia społeczne, które aktywnie propagują podnoszenie świadomości obywatelskiej poprzez podejmowane działania ukierunkowane na historię regionu, kulturę, chętnie uczestniczą w organizacji wydarzeń kulturalno – sportowych. Na obszarze prężnie działają Ośrodki Kultury, świetlice wiejskie, Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne, zespoły ludowe, ludowi twórcy, gawędziarze, w każdej z gmin jest kilka szkół podstawowych, ośrodki pomocy społecznej. Obecnie w związku z negatywnym wpływem na społeczeństwo jaki miała panujące pandemia oraz sytuacja

na Ukrainie powstała jeszcze większa niż dotychczas potrzeba wsparcia organizacji w kierunku podnoszenia świadomości obywatelskiej nakierowanej na różne dziedziny.

Organizacje pozarządowe powinny być aktywnie włączone w realizację projektów poprawiających atrakcyjność obszaru i jego promocję, aktywizację mieszkańców poprzez realizację projektów związanych z warsztatami tematycznymi czy zajęć związanych z kultywowaniem tradycji lokalnych. Lokalne zespoły ludowe biorą udział w wielu wydarzeniach promujących obszar zarówno lokalnej grupy działania jak i swój dorobek artystyczny na poziomie lokalnym jaki i często ogólnopolskim lub międzynarodowym. OSP z terenu obszaru uczestniczą w strojach galowych w obchodach świąt państwowych, wydarzeniach gminnych w których również promują swój dorobek artystyczny. Wsparcie sektora społecznego może przyczynić się do pobudzenia potencjału innowacyjnego lokalnej społeczności.

W ramach przedsięwzięcia preferowane będą operacje polegające na organizacji warsztatów, wydarzeń kulturalnych, wydaniu publikacji, zakup sprzętu, doposażenia, materiałów szkoleniowych, zakup defibrylatora i instalacja na ścianie remizy, zakup sprzętu ratowniczo -gaśniczego, doposażeniu zespołów ludowych, KGW, OSP w stroje ludowe, stroje specjalistyczne, wydanie publikacji, wymiany wzajemnych doświadczeń poprzez projekty partnerskie.

Wskaźnik produktu:

4. Liczba operacji polegająca na poprawie dostępu do usług oraz doposażeniu – 8 operacji
5. Liczba operacji polegająca na organizacji oraz podnoszeniu świadomości obywatelskiej – 5 operacji
6. Liczba zorganizowanych projektów partnerskich – 1 operacja

Wskaźnik rezultatu:

1. Liczba doposażonych obiektów - 8 obiektów
2. Liczba osób która skorzysta z doposażenia – 240 osób
3. Liczba osób która podniesie świadomość obywatelską - 200 osób
4. Liczba zrealizowanych projektów partnerskich – 1 projekt
  - Sposób realizacji przedsięwzięcia- konkurs oraz projekt grantowy (partnerski) w ramach środków PS WPR,
  - **Wnioskodawcami będą LOK, OSP, KGW, pozostałe organizacje pozarządowe**
  - Maksymalna kwota dofinansowana w ramach przedsięwzięcia na pojedynczą operację wynosić będzie do 50 000,00 zł.
  - Poziom dofinansowania- zgodnie z obowiązującymi przepisami

Przedsięwzięcie .3.2 Budowa, przebudowa infrastruktury społecznej/publicznej służącej społeczności lokalnej

Wybór tego przedsięwzięcia wynika z rozmów z mieszkańcami podczas konsultacji społecznych, pomysłów na projekt zgłaszanych w ramach karty pomysłu na projekt oraz ma odzwierciedlenie w diagnozie obszaru i analizie mocnych i słabych stron obszaru. Problem braku wystarczającej infrastruktury w tym zakresie pojawił się we wszystkich gminach. Niekiedy istniejące już obiekty wymagają często doposażenia, remontu, czy wymiany. Gminy z obszaru LGD dysponują wieloma budynkami publicznymi, domami kultury, remizami strażackimi, które są lub w większym stopniu mogłyby być wykorzystywane przez mieszkańców i organizacje społeczne. Stan techniczny większości tych obiektów jest zadowalający, ale pozostają jeszcze obiekty, które wymagają poprawy. Budynki wymagają remontu, termomodernizacji, wymiany instalacji centralnego ogrzewania, elektrycznej, ale często i wymiany pokrycia dachowego z możliwością montażu urządzeń fotowoltaicznych lub częściowej przebudowy. Niezbędne jest urządzenie terenu wokół obiektów, budowa dróg dojazdowych, chodników wraz z infrastrukturą towarzyszącą (oświetlenie), parkingów, placów zabaw, siłowni zewnętrznych, edukacyjnych parków wodnych, wiat rekreacyjnych, urządzenie terenów zielonych. Istotne jest podłączenie budynków do sieci teleinformatycznej. Niektóre wioski nie dysponują takimi obiektami i tam należałoby je wybudować.

Uczestnicy spotkań zwracali uwagę na konieczność tworzenia miejsc i warunków dla integracji mieszkańców i wzrostu ich aktywności społecznej. Obszar LGD dysponuje wieloma cennymi zasobami przyrodniczymi, walorami krajobrazowymi oraz ciekawym ukształtowaniem terenu. Wśród członków społeczności lokalnej rozpowszechnione jest

jednak przekonanie, że owe zasoby są jeszcze nie w pełni wykorzystane i należy zagospodarować je poprzez budowę ogólnodostępnej infrastruktury m.in. społecznej, turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej. Inwestycji w obszarze infrastruktury wymaga również przestrzeń publiczna usytuowana w poszczególnych miejscowościach. Rewitalizacja istniejącej infrastruktury wzbogaci jej walory estetyczne, a co za tym idzie będzie impulsem do dalszego rozwoju i kształtowania przestrzeni publicznej. Realizacja tego typu projektów poprawi ład i wizerunek przestrzeni publicznej. W ramach przedsięwzięć tworzone będą także powierzchnie zielone i obiekty użyteczności publicznej. By obszar LSR faktycznie stał się bardziej atrakcyjny, dostosowany do potrzeb mieszkańców, w tym dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych, unowocześniony, ulepszony, niezbędnym jest wdrożenie działań mających na celu poprawę estetyki, standardów obiektów użyteczności publicznej, obiektów niekomercyjnych, ale również takich, które wpisują się w architekturę krajobrazu całego obszaru. Wizualna strona tych działań może mieć wpływ na rozwój gospodarczy obszarów wiejskich, na napływ osób z zewnątrz, inwestorów, przedsiębiorstw, na poprawę jakości życia mieszkańców. Poprawa atrakcyjności obszaru na terenach wiejskich ściśle wiąże się z poprawą standardu infrastruktury oraz z poprawą sfery życia społecznego mieszkańców.

W ramach przedsięwzięcia preferowane będą operacje polegające na budowie oświetlenia, placów zabaw, siłowni zewnętrznych, edukacyjnych parków wodnych, budowie i modernizacji wiat rekreacyjnych, renowacji nawierzchni bieżni na stadionach, utworzenie toru do jazdy na rolkach, remonty budynków, zagospodarowania pasów zieleni, stworzenie ścieżek pieszo rowerowych wraz z zakupem małej infrastruktury, wykopaniu oświetlenia stadionu sportowego, zakup przenośnego kina plenerowego.

1. Liczba operacji polegająca na budowie i przebudowie infrastruktury - 6 operacji

Wskaźnik rezultatu:

1. Liczba zmodernizowanych obiektów – 6 obiektów
2. Liczba osób korzystających z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury społecznej/ publicznej – 1350 osób
  - Sposób realizacji przedsięwzięcia- konkurs w ramach środków PS WPR,
  - **Wnioskodawcami będą JSFP**
  - Maksymalna kwota dofinansowana w ramach przedsięwzięcia na pojedynczą operację wynosić będzie do 500 000,00 zł.
  - Poziom dofinansowania- zgodnie z obowiązującymi przepisami

Przedsięwzięcie 3.3 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowo przyrodniczego

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zgłaszane przez społeczność lokalną potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowo przyrodniczego. Bogactwem wsi polskiej, oprócz ziemi i ludzi, są kultura i tradycje. Wydarzenia historyczne, których doświadczył nasz kraj spowodowały, że wiele z tych wartości utraciliśmy, inne można jeszcze uratować tworząc ofertę wydarzeń opartej na dziedzictwie kulturowym.

Mieszkańcy zgłaszali potrzebę udokumentowania niematerialnych elementów kultury wiejskiej, które przetrwały w miejscowej tradycji, bądź zachowały się tylko w źródłach archiwalnych. Podkreślali jak ważne jest pielęgnowanie tradycji patriotycznych, niepodległościowych, obyczajów czy świąt ludowych stanowiących nasze dziedzictwo. Niezwykle ważnym wyzwaniem jest wsparcie działań pozwalających ugruntować i rozwijać regionalną tożsamość i dziedzictwo kulturowe. Rozwój kultury dokonuje się w procesie wzajemnego poszanowania i akceptacji, wzajemnej pomocy między pokoleniami. Organizacja wydarzeń warsztatowych skierowanych do młodych pozwoli zbudować poczucie przynależności i identyfikacji z regionem. Osobom starszym pozwoli na przekazanie wartości i wiedzy.

Realizowane będą działania związane z zachowaniem i kultywowaniem tradycji i zwyczajów promujących obszar. Działania będą realizowane poprzez organizację/wsparcie wydarzeń warsztatowych, inicjatyw w formie warsztatów związanych z dziedzictwem kulturowym, ochroną przyrodniczą polskiej wsi, wiejskiego krajobrazu poprzez przekazy tradycji, ustnie, ceremonie i wierzenia, wystawy, targi promujące dziedzictwo kulturowe regionu, w tym charakterystycznego dla niego języka, zwyczajów, strojów, tradycji, czy też budownictwa również promujące ochronę krajobrazu wiejskiego.

Wskaźnik produktu:

1. Liczba wydanych publikacji, zakupu strojów - 12 operacji

Wskaźnik rezultatu:

1. Wzrost liczby osób korzystających z zakupionych strojów, wydanych publikacji – 800 osób
  - Sposób realizacji przedsięwzięcia- konkurs w ramach środków PS WPR,
  - **Wnioskodawcami będą JSFP, organizacje pozarządowe**
  - Maksymalna kwota dofinansowana w ramach przedsięwzięcia na pojedynczą operację wynosić będzie do 50 000,00 zł.
  - Poziom dofinansowania- zgodnie z obowiązującymi przepisami

Rozdział VII

Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

VII.1. Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy.

W celu realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Lokalna Grupa Działania „Trygon - Rozwój i Innowacja” wykorzystuje regulaminy, zasady i procedury regulujące zarówno funkcjonowanie LGD, jak i cały proces wdrażania LSR. Powyższe dokumenty bazują na obowiązujących wytycznych i przepisach prawa.

Ogólna procedura aplikowania i obsługi wniosków o wsparcie w ramach wdrażania LSR wynika z zapisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. oraz ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności z późniejszymi zmianami. LGD ma możliwość ogłaszania konkursów na działania związane z „Wdrażaniem operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”. Na podstawie art. 33 rozporządzenia 2021/1060 następujące zadania są wykonywane na zasadzie wyłączności przez lokalne grupy działania: opracowanie niedyskryminującej i przejrzystej procedury i kryteriów wyboru, które pozwalają uniknąć konfliktu interesów i zapewniają, aby żadna pojedyncza grupa interesu nie kontrolowała decyzji w sprawie wyboru; przygotowywanie i publikowanie naborów wniosków; wybór operacji i ustalanie kwoty wsparcia oraz przedstawianie wniosków podmiotowi odpowiedzialnemu za ostateczną weryfikację kwalifikowalności przed ich zatwierdzeniem.

Wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR, oraz ustalenie kwoty wsparcia należy do właściwości Rady, która jest wybierana przez Walne Zebranie Członków LGD, spośród członków LGD. W skład Rady wchodzi przedstawiciele publicznych i prywatnych lokalnych interesów społeczno-gospodarczych, a żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji.

Nabory wniosków będą ogłaszane zgodnie z harmonogramem naborów wniosków o wsparcie. Harmonogram na kolejny rok oraz regulamin naborów będzie uzgadniany z Zarządem Województwa i podawany do publicznej wiadomości na stronie internetowej LGD, zgodnie z ustawą RLKS.

Wybory operacji, w zależności od rodzaju operacji i funduszu z którego przewidziane jest wsparcie, będą przeprowadzane zgodnie z: ustawą o RLKS, ustawą ZFŚE, wytycznymi, programem regionalnym oraz założeniami linii demarkacyjnej określającej podział kompetencji między poziomem krajowym oraz regionalnym.

Do oceny i wyboru operacji będzie stosowana: procedura wyboru i oceny operacji w ramach LSR oraz procedura ustalania niebudzących wątpliwości interpretacyjnych kryteriów wyboru operacji, a w przypadku projektów grantowych procedura wyboru i oceny grantobiorców uwzględniających kryteria wyboru grantobiorców, niebudzący wątpliwości interpretacyjnych, szczegółowy opis wyjaśniający ich znaczenie oraz sposób oceny wraz z procedurą ustalania lub zmiany kryteriów.

Właściwie przygotowane procedury pozwolą na wybór tych projektów, które faktycznie przyczynią się do realizacji zaplanowanych w LSR celów i wskaźników, a tym samym rozwiązują kluczowe problemy społeczne. Tworząc powyższe dokumenty kierowano się wytycznymi wyznaczonymi poprzez odpowiednie akty legislacyjne, zarówno europejskie, jak i krajowe oraz ustaleniami, które zostały wypracowane w czasie procesu konsultacji

i tworzenia LSR. Pozwoli to na odpowiedni dobór kryteriów lokalnych oraz dostosowanie procedur do potrzeb przyszłych beneficjentów. Dopiero takie połączenie aktów normatywnych z potrzebami wywodzącymi się od samych mieszkańców obszaru daje gwarancję jasnych reguł, a przez to odpowiedniego wykorzystania środków.

Procedury oraz Regulamin Rady szczegółowo określają zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji. Określają sposób organizacji naborów i szczegółowy proces informacyjny z nimi związany. Pozwalają uniknąć ryzyka wystąpienia konfliktu interesów. Zapewniono bezstronność członków Rady i pracowników biura, poprzez składanie w procesie wyboru operacji stosownych deklaracji bezstronności, co w przypadku powiązań osobistych, czy biznesowych powoduje ich wyłączenie z oceny i wyboru danego projektu. Powiązania osobowe i kapitałowe weryfikowane są także na podstawie dostępnych rejestrach. Ocena operacji dokonywana jest w dwóch etapach. Pierwszy etap polega na wstępnej weryfikacji w zakresie spełnienia warunków udzielania wsparcia oraz zgodności z LSR (ocena formalna). Etap drugi polega na ocenie spełniania przez operację kryteriów wyboru określonych w LSR. Członkowie Rady dokonują oceny wniosków wypełniając kartę lokalnych kryteriów wyboru operacji i przyznając punktację.

Do oceny działań w ramach konkursu zostaną opracowane karty lokalnych kryteriów wyboru w zakresie podejmowania działalności gospodarczej, rozwijania działalności gospodarczej oraz pozostałych operacji. Osobna karta oceny przeznaczona będzie do projektów grantowych. Karty oceny stanowią załącznik do Procedury oceny i wyboru operacji, a w przypadku projektów grantowych stanowią załącznik do Procedury wyboru i oceny grantobiorców. W procesie wyboru operacji Rada podejmuje decyzję w formie uchwały.

Ponadto procedury zapewniają stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru oraz określają tryb wniesienia przez wnioskodawcę protestów lub odwołań od rozstrzygnięć Rady LGD, w sposób zapewniający możliwość skutecznego jego wniesienia.

Aby zapewnić prawidłowe i zgodne z obowiązującymi przepisami przeprowadzanie wyboru i oceny operacji i grantobiorców, opracowany będzie plan szkoleń, który będzie uwzględniał regularne szkolenie zarówno członków rady jak i pracowników w celu nabywania lub poszerzania wiedzy w zakresie niezbędnym do realizacji zadań wynikających z kompetencji przy wdrażaniu LSR.

VII.2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów

Przystępując do opracowania kluczowych celów i założeń przyszłych procedur oceny operacji oraz sposobów ustanawiania kryteriów dla perspektywy 2023 – 2027 dokonano analizy dotychczasowych procedur i kryteriów, trudności, które wystąpiły w poprzednim okresie programowania, jak również analizy zakresu operacji, jakie będą realizowane w kolejnej perspektywie, a także zmian jakie następują w wyniku pojawienia się dwóch funduszy w LSR oraz rodzaju operacji jakie będą wdrażane.

Wszystkie sformułowane kryteria będą musiały nosić znamiona:

- ✓ obiektywnych, niedyskryminujących, przejrzystych, powiązanych z diagnozą obszaru.

Kryteria będą dookreślone w zakresie minimalnych i maksymalnych wartości. Za operacje zgodne z lokalnymi kryteriami wyboru będzie uznawać się operacje, których liczba uzyskanych punktów nie będzie niższa niż 30% maksymalnej liczby punktów możliwych do uzyskania. Ze względu na różne cele i charakter poszczególnych operacji stosowane będą różne zestawy lokalnych kryteriów wyboru.

Projektując ostatecznie kryteria wyboru operacji należy zmierzać do ich sformułowania w sposób umożliwiający zapewnienie realizacji założonych do osiągnięcia wskaźników, które wynikają z przeprowadzonej diagnozy, z ustaleń poczynionych podczas definiowania problemów, celów, wskaźników, przedsięwzięć. Dodatkowym celem stosowania kryteriów, ma być zapewnienie jak najefektywniejszego wyboru operacji najlepiej pasujących do zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć oraz premiujące w szczególności operacje m.in. :

- zapewniające racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczające presję na środowisko,

- dedykowane dla mieszkańców obszarów wiejskich, wykluczonych społecznie ze względu na przynależność do grup zdiagnozowanych jako grupy w niekorzystnej sytuacji.
- realizowane w partnerstwie (np. współpraca różnych grup interesu, sektorów itp.),
- zintegrowane (łącznie różne dziedziny, tematyki, gospodarki, w celu kompleksowego zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb społeczności),
- innowacyjne, gdzie innowacja jest określona na poziomie LSR.
- wykorzystujące lokalny potencjał np. zasoby naturalne, w tym przyrodnicze, lokalizację, dziedzictwo lokalne, w tym kulinarne, popyt na szczególnego rodzaju usługi.

Kryteria będą posiadać metodologię wyliczenia oraz będą mierzalne, albo zawierające szczegółowy opis wyjaśniający, wymagania konieczne do spełnienia danego kryterium, niebudzące wątpliwości interpretacyjnych.

Realizując strategię wielofundusową LGD dostosuje kryteria oceny operacji zgodnie z regułami realizowanych dodatkowego funduszu EFS+. Odpowiednie dobranie kryteriów powoduje, że projekty wskazane w LSR są wybierane zgodnie z zasadami i warunkami obowiązującymi dla wszystkich realizowanych funduszy (EFS+, EFFROW).

Zakłada się, że opracowane kryteria będą promować również projekty wpisujące się w inicjatywę Nowy Europejski Bauhaus. Ta kreatywna i interdyscyplinarna inicjatywa łączy Europejski Zielony Ład z naszymi przestrzeniami życia i doświadczeniami. Powstające w duchu projekty to miejsca, praktyki i doświadczenia, które są: wzbogacające czyli inspirowane sztuką i kulturą, odpowiadające na potrzeby wykraczające poza funkcjonalność, zrównoważone czyli powstające w harmonii z naturą, środowiskiem i naszą planetą oraz włączające, czyli zachęcające do dialogu między kulturami, dyscyplinami, płciami i wiekiem.

W procedurze ustalania lub zmiany kryteriów zostanie zawarty tryb aktualizacji kryteriów wyboru i ich konsultacji z mieszkańcami. Zmiany będą dokonywane na podstawie propozycji lokalnej społeczności, pracowników Biura, organów LGD. Będą wynikać ze zmieniającej się sytuacji społecznej, ekonomicznej, prawnej, a także wyników monitoringu i ewaluacji LSR. Uaktualnienia te, mając na uwadze zakres, tematykę podejścia LEADER/RLKS nie mogą być dokonywane w trakcie trwania naboru wniosków.

VII.3. Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji zostanie uwzględniona innowacyjność

Specyfika LEDERA kładzie duży nacisk na innowacyjność projektowanych rozwiązań. Zgodnie z Planem Strategicznym Wspólnej Polityki Rolnej innowacyjność w ramach interwencji jest rozumiana bardzo wszechstronnie, z uwzględnieniem stopnia rozwoju danego obszaru (kontekst lokalny). Preferowane jest wdrażanie innowacji poprzez implementowanie zupełnie nowych produktów, usług, procesów, technologii, metod organizacji lub nowych sposobów wykorzystania, lecz przewiduje się możliwość udoskonalenia rozwiązań już istniejących

Innowacyjność operacji w ramach LSR polega na:

- ✓ wprowadzeniu na rynek nowej usługi, produktu, technologii lub realizacji operacji w oparciu o nową usługę, produkt, technologię
- ✓ nowym sposobie zaangażowania społeczności lokalnej,
- ✓ nowatorskim wykorzystaniu lokalnych surowców, zasobów, w tym także kulturowych, historycznych, przyrodniczych i ludzkich,
- ✓ nowatorskim sposobie aktywizacji społeczności lokalnych i grup społecznych oraz włączenie ich w proces rozwoju społeczno- gospodarczego

Stopień oryginalności zmian w innowacyjności:

- ✓ kreatywne- powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji;
- ✓ imitujące- wzorowane na wcześniejszych powstałych usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów, przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych;
- ✓ pozorne- w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to drobne zmiany oferujące rzekome nowości.

Innowacyjne rozwiązania zaproponowane w LSR stanowią rodzaj dodatkowej szansy dla rozwoju obszaru LGD. Innowacja to wdrożenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu (wyrobu, usługi, procesu, technologii), nowej metody organizacyjnej, organizacji miejsca pracy. Innowacyjność to nowatorskie, niestandardowe, o eksperymentalnym charakterze, nietypowe podejście do lokalnych zasobów, tradycji, przyczyniające się do pozytywnych zmian na obszarze LGD. Minimalnym wymogiem zaistnienia innowacji jest, aby produkt, proces, metoda organizacyjna były nowe (lub znacząco udoskonalone) na terenie miejscowości, gdzie będzie realizowana operacja.

- W przypadku przedsięwzięć dotyczących przedsiębiorczości (1.1.; 1.2.). Innowacja ma zostać wprowadzona na rynek w wyniku realizacji projektu. Warunek uznaje się za spełniony w przypadku posiadania przez Wnioskodawcę na moment złożenia wniosku, dokumentu wydanego przez upoważnione podmioty np. opinia o innowacyjności wydana przez odpowiednią instytucję (np. wyższą uczelnię lub ośrodek badawczy bądź inny uprawniony organ urzędowy). Wnioskodawca powinien opisać związek z innowacją zastosowaną w projekcie.
- W przypadku przedsięwzięć inwestycyjnych (budowa, przebudowa infrastruktury – 3.2) – przez innowacyjne operacje rozumie się nowoczesne zaadoptowanie miejsc użyteczności publicznej, w tym świetlic wiejskich, placów zabaw, domów kultury, obiektów sportowo-rekreacyjnych itd.
- W przypadku przedsięwzięć realizowanych w ramach projektów grantowych (**partnerskich**) przez innowacyjne należy rozumieć nowe metody, narzędzia aktywizacji i integracji mieszkańców obszaru, w szczególności poprzez wdrożenie, projektów dotyczących budowania społeczeństwa obywatelskiego i rozwoju kapitału społecznego, rozszerzenie działalności organizacji pozarządowych o nowe akcje, wydarzenia, usługi. Nowe formy aktywizacji i integracji poprzez uaktywnienie, podniesienie atrakcyjności oferty społecznej, kulturalnej i edukacyjnej. Realizowane projekty przyczyniać się będą do wykorzystania w nowatorski sposób lokalnych zasobów, tradycji, produktów lokalnych (środowiskowych).

LGD, jako inicjator rozwoju w swoich regionach oraz animator życia kulturalnego i społecznego w ramach realizacji planu komunikacji będzie informować i zachęcać mieszkańców LGD do podejmowania działań innowacyjnych. Poprzez pokazywanie dobrych praktyk będziemy inspirować potencjalnych beneficjentów do wdrażania w swoich projektach działań kreatywnych, nowych, niekonwencjonalnych.

VII.4. Informacja o realizacji projektów grantowych.

LGD planuje realizację projektów grantowych zarówno w ramach środków z EFRROW (projektów partnerskich) jak i EFS+. Projekty grantowe to operacje, w których LGD udziela grantów na realizację zadań służących osiągnięciu celu tej operacji przez grantobiorców. Każdy projekt grantowy składa się z zadań podobnych lub kilku zadań komplementarnych składających się na jedną spójną operację. Kosztami kwalifikowalnymi projektu grantowego są granty, tj. środki finansowe przeznaczone na realizację danego zadania powierzonego do realizacji grantobiorcy. Wybór grantobiorców do realizacji zadań w ramach projektów grantowych LGD będzie się odbywał przy zastosowaniu Procedury wyboru i oceny grantobiorców uwzględniającej kryteria wyboru grantobiorców.

Ze środków EFRROW w ramach PS WPR planowana jest realizacja 1 projektu grantowego (partnerskiego):

- Organizacja wydarzeń integrujących lokalną społeczność

W ramach projektów grantowych będą również realizowane wszystkie przedsięwzięcie ze środków EFS+ w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027:

- Rozwój zdolności uczniów poza edukacją formalną - organizacja zajęć pozalekcyjnych, warsztatów tematycznych
- Wsparcie szkół na terenach wiejskich
- Usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej - działania dedykowane seniorom (oraz ich opiekunów) ukierunkowane na podtrzymanie ich sprawności i aktywności oraz wykorzystanie ich potencjału w życiu społecznym

Rozdział IX

Plan Finansowy LSR

IX.1. Opis źródeł finansowania działalności LGD.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Trygon -Rozwój i Innowacja” współfinansowana będzie ze środków dwóch wiodących funduszy EFSI:

- Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW),
- Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+).

W ramach programu EFROW wsparcie finansowe będzie przyznawana na podstawie Planu strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 w ramach interwencji I. 13.1-LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS). Interwencja ukierunkowana jest na budowanie wspólnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, Innowacji i rozwiązań cyfrowych. Wysokość wsparcia na realizację LSR w tym zakresie wynosi – 1 500 000,00 € (6 000 000,00 PLN)

W ramach EFS+ wsparcie finansowe będzie przyznawana na podstawie Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 (FEP) w ramach priorytetu 8 – Rozwój lokalny kierowany przez społeczność. Wysokość wsparcia na realizację LSR w tym zakresie – 736 520,00 € (2 946 080,00 PLN). Budżet LSR „Trygon-Rozwój i Innowacja” został określony na podstawie załącznika nr 4 do regulaminu konkursu na wybór LSR i nie przekracza określonych kwot. W załączniku nr 3 do LSR -został określony Budżet LSR z podziałem na wdrażanie i zarządzanie LSR. Natomiast plan wykorzystania budżetu w latach 2024-2029 został określony w załączniku nr 4 do LSR. Realizacja budżetu LSR została ściśle powiązana z planem działania oraz celami i przedsięwzięciami.

Realizacja założeń LSR odbywać się będzie poprzez ogłaszanie naborów na działania konkursowe, projekty grantowe oraz w ramach projektów partnerskich. Działania konkursowe obejmą środki pochodzące z funduszu EFROW. Projekty grantowe będą realizowały działania z programu EFS+. Dodatkowo w ramach EFROW planuje się zrealizować projekt partnerski krajowy, który będzie obejmował 2 partnerów i będzie polegał na wymianie doświadczeń, realizacji wspólnych działań. Planuje się zrealizować projekt partnerski z LGD C.K. Podkarpacie na kwotę 12 500,00 € (50 000,00 PLN). Realizacja projektu będzie prowadzić do zaspokojenia stwierdzonych w analizie obszaru potrzeb tj. niewystarczającej oferty i możliwości uprawiania sportu i rekreacji. W LSR zaplanowano również włączenie seniorów do współpracy LGD. Aktywizacja seniorów będzie odbywać się na różnych etapach wdrażania LSR poprzez włączenie seniorów do członkostwa w Zarządzie oraz realizację działań dedykowanych tej grupie społecznej. Działania zaplanowane w ramach LSR uwzględniają analizę potrzeb związana ze starzejącym się społeczeństwem i wynikająca z niego niewystarczającą liczbą usług opiekuńczych dla osób potrzebujących i niepełnosprawnych oraz słabym dostępie do usług rehabilitacyjnych w tym rehabilitacji domowej. Projekty skierowane

do seniorów będą realizowane z programu EFS +. Jest to grupa osób w niekorzystnej sytuacji, której przewidziano wsparcie finansowe na realizację projektów.

Budżet jest bezpośrednio powiązany z planem działania oraz celami i przedsięwzięciami, a w jego konstruowaniu szczególnie przydatne były składane przez mieszkańców karty pomysłu na projekt. Podział budżetu pomiędzy celami jest racjonalny i zachowuje równowagę w kierunkach założonej interwencji.

Cele LSR wykorzystując komplementarne środki w ramach PS WPR (EFFROW) i FEP (EFS+) w poszczególnych przedsięwzięciach, spójnie i kompleksowo odpowiadają na główne wyzwania wskazane w analizie potrzeb i potencjału LSR. (rozdział IV)

Realizacja założeń LSR odbywać się będzie poprzez działania konkursowe, projekty grantowe oraz projekty partnerskie finansowane z dwóch różnych funduszy.

Wysokość wsparcia udzielanego beneficjentom różnić się będzie w zależności od charakteru interwencji i źródła finansowania.

1. Na operacje w zakresie podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej- wysokość dofinansowania wyniesie 65% , kwota wsparcia na jedną operację wyniesie 100 000,00 zł.
2. Na operacje w zakresie rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej- wysokość dofinansowania wyniesie 65% , kwota wsparcia na jedną operację wyniesie 150 000,00 zł.
3. Na operację w zakresie poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej – wysokość dofinansowania wyniesie 75%, operacje skierowane do JSFP, limit 40% budżetu LSR na operacje realizowane przez JSF, kwota wsparcia na jedną operację wyniesie 500 000,00 zł.
4. Na operacje w zakresie poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych, Kształtowania świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych oraz z zakresu ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi - 100% dofinansowania na operacja dla organizacji pozarządowych.

IX.2. Opis powiązań poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR.

Przedsięwzięcie	Cel	Zakres (EFROW, EFS+)	Budżet	Powiązanie budżetu z celem
1.1.1 Wsparcie uruchamiania działalności gospodarczej	1.Rozwój gospodarczy na obszarze LSR	Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne - EFROW	150 000,00 €	17% budżetu przeznaczona jest na realizację działań związanych z przedsiębiorczością. Atrakcyjność obszaru LGD warunkowana jest rozwojem przedsiębiorczości, co przekłada się na miejsca pracy tworzone w ramach nowych lub rozwijających się przedsiębiorstw
1.1.2. Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorców		Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej - EFROW	225 000,00 €	

2.2.1 Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej i rozwojowej dla dzieci i młodzieży poza edukacją formalną	2. Poprawa jakości życia i rozwoju mieszkańców	Rozwój zdolności uczniów poza edukacją formalną - EFS +	240 000,00 €	33% całości budżetu zaplanowano na działania z programu EFS+ (w tym 11 % na działania poza edukacją formalną, 15 % na działania wspierające szkoły i 7% na usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej. Zaplanowane działania obejmują wsparcie potencjału dzieci i młodzieży oraz placówek szkolnych umożliwiających dostęp do rozwijania i kształtowania swoich zainteresowań. Z kolei rozwój usług społecznych obejmie wsparciem osoby starsze i niepełnosprawne i będzie przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu
2.2.2 Wsparcie szkół na terenach wiejskich realizowany w ramach zakresu wsparcie szkół na terenach wiejskich		Wsparcie szkół na terenach wiejskich -EFS+	338 280,00 €	
2.2.3 Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami		Usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej - EFS +	158 240,00 €	
3.3.1. Wsparcie organizacji społecznych z obszaru LGD	3. Aktywizacja społeczności lokalnej poprzez wzmocnienie lokalnego potencjału oraz infrastruktury publicznej	Poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych. Kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi, a także wzmocnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych - EFROW	225 000,00 €	10 % budżetu to będą działania kierowane do aktywnie działających organizacji pozarządowych tj. KGW czy OSP oraz inne stowarzyszenia, które tworzą kapitał społeczny danego obszaru. Niezbędne jest umożliwienie im realizację działań statutowych mających na celu poprawę dostępu do usług oraz wyposażenie obiektów i organizacji oraz podnoszenie świadomości obywatelskiej w różnych dziedzinach

3.3.2. Budowa, przebudowa infrastruktury społecznej/publicznej służącej lokalnej społeczności		Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej - EFROW	750 000,00 €	33% budżetu LSR zostanie przeznaczona na działania związane z budową lub rozbudową ogólnodostępnej infrastruktury publicznej.
3.3.3. Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego		Ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi - EFROW	150 000,00 €	7% budżetu zostanie przeznaczone na działania związane z zachowaniem i kultywowaniem tradycji i zwyczajów promujących obszar.

Zastosowanie dostępnych funduszy w ramach RLKS pozwala na kompleksowe rozwiązywanie lokalnych problemów oraz umożliwia realizację projektów o zróżnicowanym charakterze. Wybierane operacje będą zaspokajały lokalne potrzeby zdiagnozowane w trakcie konsultacji społecznych. Określone cele będą realizowane z dwóch funduszy: EFRROW oraz EFS+ oraz przyczynią się do osiągnięcia zaplanowanych wskaźników.

Budżet LSR stanowi załącznik nr 3 do LSR.

Plan Wykorzystania budżetu stanowi załącznik nr 4 do LSR.

Rozdział X Monitoring i Ewaluacja

Nad LGD spoczywa odpowiedzialność za prawidłowe wdrażanie LSR. Rola LGD polega na zarządzaniu procesem realizacji strategii i koordynowaniu działań prowadzących do tego celu. Do zakresu powyższych czynności należy również efektywne spożytkowanie i poprawne rozliczenie otrzymanych środków publicznych.

Proces wdrażania to „przejsie” od planowania strategicznego do zarządzania strategicznego, czyli realizacja zapisów Lokalnej Strategii Rozwoju. We właściwej realizacji LSR pomagają takie instrumenty jak monitoring i ewaluacja.

1) Monitoring i ewaluacja – definicja pojęć

Monitoring – to proces systematycznego zbierania i analizowania informacji ilościowych i jakościowych na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym, którego celem jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej strategii, a także ocena zgodności realizacji operacji z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami.

- Monitoring to wewnętrzny mechanizm zarządzania wdrażaniem LSR
- Monitoring to dokumentowanie realizacji LSR poprzez zbieranie danych w celu wykonania ewaluacji
- Monitorowanie służy dostarczeniu informacji na podstawie których Zarząd, Rada i Członkowie LGD mogą systematycznie dowiadywać się o występowaniu rozbieżności w realizacji planów i osiągnięcia celów

Dzięki monitoringowi LGD dba o swoją stabilną sytuację finansową i podejmuje działania interwencyjne w przypadku rozbieżności lub niepowodzeń w realizacji LSR.

Elementy podlegające procesowi monitorowania

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich pobierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
--------------------------	-------------------	---------------------------------------	----------------------------------	------------------------

Wskaźniki realizacji LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Sprawozdania beneficjentów	Na bieżąco	Stopień realizacji wskaźnika (Raport z monitoringu LSR)
Harmonogram ogłaszanych konkursów	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr ogłoszonych konkurów	Na bieżąco	Zgodność ogłaszania konkursów LSR, z przyjętym harmonogramem naborów (Raport z monitoringu LSR)
Budżet LGD (funkcjonowanie LGD, wdrażanie LSR)	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych (księgowość, bilans finansowy)	Na bieżąco	Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych
Zainteresowanie stroną internetową LGD	Pracownicy LGD (ocena własna)	Licznik odwiedzin strony internetowej (dane z domeny internetowej), badania ankietowe	Na bieżąco	Skuteczność podejmowanych działań komunikacyjnych (analiza działań komunikacyjnych)
Pracownicy Biura LGD, funkcjonowanie biura Zarządu	Zarząd LGD	Badanie ankietowe, rejestry doradztwa Sprawozdanie z pracy biura, sprawozdanie merytoryczne zarządu (za rok poprzedni)	Na bieżąco	Ocena pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, efektywność świadczonego doradztwa (analiza działań doradczych)

Podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie monitoringu jest Zarząd i Biuro LGD. Za gromadzenie danych odpowiedzialne jest biuro LGD.

2) Planowanie monitoringu i ewaluacji

Ewaluacja zgodnie z przyjętą definicją to opisywanie przebiegu oraz wyników badanych działań ze strony pozytywnej i negatywnej, wyjaśnienie związków pomiędzy nakładami i rezultatami, porównywanie rezultatów ze wstępnymi założeniami projektu, z punktu widzenia przyjętych kryteriów, w celu ich usprawnienia, rozwoju lub lepszego ich zrozumienia. Jednym z głównych celów ewaluacji jest ocena rzeczywistych lub spodziewanych efektów realizacji danej interwencji publicznej. Ewaluacja jest zatem próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie, czy nasze działania przyniosły efekty.

W nawiązaniu do przytoczonej powyżej definicji można powiedzieć, że ewaluacja to ocena wdrażania projektu jakim jest Lokalna Strategia Rozwoju. Ewaluacja składa się z kilku ocen cząstkowych tzn. oceny odpowiedzialności skuteczności, efektywności i oddziaływania projektu w stosunku do poniesionych wcześniej założeń, zaś główny cel, dla którego przygotowana będzie ewaluacja realizacji LSR, to obniżenie ryzyka popełnienia omyłki w realizacji projektu oraz zapobieżenie jego negatywnym skutkom.

Ocena funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania oraz realizowanej przez nią Lokalnej Strategii Rozwoju będzie polegać na poddaniu ewaluacji następujących elementów.

Elementy podlegające procesowi ewaluacji

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Działalność LGD, pracownicy i funkcjonowanie biura	Biuro LGD (ocena własna)	Badania ankietowe, opinie i wnioski beneficjentów, rozmowy z mieszkańcami na	Ocena roczna w latach 2023-2029, dokonywana w kolejnym roku kalendarzowym.	Ocena poprawności i działalności prowadzonej przez stowarzyszenie, określająca skuteczność realizowanych zadań w

		otwartych spotkaniach, wywiady z wnioskodawcami, opinia dyrektora i członków stowarzyszenia		odniesieniu do założeń LSR (Raport po warsztacie refleksyjnym, Raport z monitoringu LSR)
Skuteczność i aktywizacji społeczności lokalnej	Biuro LGD (ocena własna)	Badanie ankietowe wśród mieszkańców, prowadzone bezpośrednio, za pośrednictwem strony internetowej stowarzyszenia, realizacja planu komunikacji	Ocena roczna w latach 2023-2029, dokonywana w kolejnym roku kalendarzowym	Ocena skuteczności promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR, mierzona jako liczba osób, które uzyskały informację na temat LGD oraz skuteczność animacji społeczności (analiza działań komunikacyjnych)
Stopień realizacji celów LSR – stopień realizacji wskaźników	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna)	Ankiety beneficjentów, sprawozdania beneficjentów, rejestr danych LGD.	Ewaluacja zewnętrzna realizowana jednokrotnie w latach 2027 – 2029.	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych celów. (W ramach przygotowanego raportu końcowego z ewaluacji zewnętrznej)
Harmonogram rzeczowo-finansowy LSR (wdrażanie LSR)	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych	Ocena roczna w latach 2023-2029, dokonywana w kolejnym roku kalendarzowym	Ocena zgodności ogłaszanych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR (analiza dokumentów własnych LGD).
Budżet LSR (funkcjonowanie LGD)	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych	Ocena roczna w latach 2023-2029, dokonywana w kolejnym roku kalendarzowym	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania (analiza dokumentów własnych LGD)

Organem odpowiedzialnym za prowadzenie ewaluacji wewnętrznej będzie Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji, który składa się z przedstawicieli zarządu i pracowników biura LGD. Zarząd może zlecić wykonanie niektórych zadań ekspertom zewnętrznym. Za gromadzenie danych do ewaluacji odpowiada biuro LGD. Wyniki ewaluacji zawarte będą w raportach sporządzanych przez Zespół. Raporty dotyczące poszczególnych elementów podlegających ewaluacji będą przedkładane Walnemu Zebraniu Członków.

Raporty ewaluacyjne powinny zawierać takie elementy jak:

- wykaz przedsięwzięć zrealizowanych w okresie ewaluacji, z krótkim opisem merytorycznym i informacją finansową o każdym z nich;
- opis bezpośrednich efektów przedsięwzięć i porównanie ich z efektami, które były zakładane w fazie projektowania;
- analiza dotycząca wpływu zrealizowanych przedsięwzięć na osiąganie celów określonych w LSR
- wnioski w formie uwag i rekomendacji dotyczących zmian w sposobie funkcjonowania LGD, mające zapewnić wyższą efektywność działania LGD oraz lepsze osiągnięcie celów zakładanych w LSR

Raporty ewaluacyjne powinny być podawane do wiadomości publicznej zgodnie z zasadą jawności. Informacje uzyskane w trakcie monitoringu i ewaluacji będą stanowić bodziec do dyskusji o działalności LGD i Zarządu, a wynikające z niej wnioski będą przedkładane na stosowne uchwały Walnego Zebrania Członków (np. aktualizacja LSR).

Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu Lokalnej Strategii Rozwoju

Cel procedury: monitorowanie i ewaluacja wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju oraz analiza oddziaływania na obszar Lokalnej Grupy Działania „Trygon- Rozwój i Innowacja” poprzez ocenę realizacji wskaźników produktu, rezultatu, zakresu planowanych przedsięwzięć oraz ich weryfikację.

Zakres procedury: procedura monitoringu i ewaluacji obejmuje czynności od powołania zespołu do publikacji dokumentu „Raport z wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju”.

Obszar i zakres stosowania:

Monitoring jest procesem ciągłym. Polega na systematycznej analizie wdrażania LSR, wszystkich podejmowanych działań przez LGD oraz otoczenia, na które działania LGD wywołują wpływ. Odpowiedzialnym za monitoring jest Zarząd Stowarzyszenia. Monitoring jest ściśle powiązany z oceną – ewaluacja własną.

Przebieg procedury:

1. Zarząd powołuje Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji, który składa się z przedstawicieli Zarządu oraz wyznaczonych pracowników biura LGD.
2. Zespół spotyka się co najmniej raz w roku i dokonuje oceny (ewaluacji) m.in.:
  - realizacji założonych wskaźników produktu, rezultatu przedsięwzięć;
  - realizacji celów szczegółowych na podstawie wskaźników oddziaływania;
  - ilościowej i jakościowej przeprowadzonych konkursów;
  - aktualności analizy SWOT
  - aktualności i adekwatności procedur;
  - adekwatności wskaźników;
  - postrzegania LGD w otoczeniu;
  - innych zjawisk, zdarzeń, dokumentów, itd.
3. Zespół wykorzystuje różnorodne narzędzia ewaluacji.
4. Zespół może zwrócić się do Zarządu o wykonanie ekspertyz zewnętrznych.
5. Praca Zespołu kończy się „**Raportem z wdrożenia LSR**”, który jest wspólnym dziełem członków Zespołu.
6. Raport może zawierać wnioski dotyczące:
  - a) przeprowadzenia zmian w organizacji pracy Biura LGD
  - b) przeprowadzenia zmian w systemie informowania o LSR
  - c) przeprowadzenia zmian w LSR – Aktualizacji LSR
7. Obsługę logistyczną Zespołu zapewniają pracownicy Biura LGD.
8. „**Raport z wdrożenia LSR**” prezentowany jest na Walnym Zebraniu.

Odpowiedzialność:

Odpowiedzialnymi za prawidłowe stosowanie procedury jest Zarząd, Dyrektor Biura oraz wszyscy pracownicy Biura.

Załącznik Nr 1 do LSR na lata 2023-2027

Cele i przedsięwzięcia

Budżet (W EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 (Rozwój gospodarczy na obszarze LSR)	Grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
€ 150 000,00	P.1.1 Wsparcie uruchamiania działalności gospodarczej	osoby fizyczne w tym osoby z grupy defaworyzowanej	konkurs
€ 225 000,00	P.1.2 Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorców	Podmioty gospodarcze	konkurs
	Przedsięwzięcia w ramach C.2 (Poprawa jakości życia i rozwoju mieszkańców obszaru LGD)		
€ 240 000,00	P.2.1 Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej i rozwojowej dla dzieci i młodzieży poza edukacją formalną	osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki sektora finansów publicznych, uczniowie szkół i placówek systemu oświaty, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne	projekt grantowy
€ 338 280,00	P.2.2 Wsparcie szkół na terenach wiejskich	osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki sektora finansów publicznych, uczniowie szkół i placówek systemu oświaty, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne	projekt grantowy
€ 158 240,00	P.2.3 Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów	jednostki sektora finansów publicznych, osoby prawne, osoby fizyczne, osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym,	projekt grantowy
	Przedsięwzięcia w ramach C.3 (Aktywizacja społeczności lokalnej poprzez wzmocnienia lokalnego potencjału oraz infrastruktury)		
€ 225 000,00	P.3.1 Wsparcie organizacji społecznych z obszaru LGD	osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki sektora finansów publicznych, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne	Konkurs, projekt grantowy projekt partnerski
€ 750 000,00	P.3.2 Budowa, przebudowa infrastruktury społecznej/publicznej służącej społeczności lokalnej	jednostki sektora finansów publicznych, organizacje pozarządowe	konkurs
€ 150 000,00	P.3.3 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowo przyrodniczego	osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki sektora finansów publicznych, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne	konkurs

Plan działania

Cel	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12. 2029		Prog ram
		Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1	Rozwój gospodarczy na obszarze LSR													
Przedsięwzięcie 1.1 Wsparcie uruchamiania działalności gospodarczej	Liczba zrealizowanych operacji w ramach utworzenia nowego przedsiębiorstwa	0 szt.	0,0%	0 szt.	0,0%	6 szt.	100,0%	6 szt.	100,0%	6 szt.	100,0%	6 szt.	100,0%	PS WPR
Przedsięwzięcie 1.2 Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorców	Liczba zrealizowanych operacji w ramach rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	0 szt.	0,0%	6 szt.	100,0%	6 szt.	100,0%	6 szt.	100,0%	6 szt.	100,0%	6 szt.	100,0%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.1	Nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	0 szt.		6 szt.		12 szt.		12 szt.		12 szt.		12 szt.		PS WPR
C.2	Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD													

Przedsięwzięcie 2.1 Rozszerzenie i uatrakcyjnienie ofert edukacyjnej i rozwojowej dla dzieci i młodzieży poza edukacją formalną	Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	0 osób	0,0%	0 osób	0,0%	120 osób	100,0%	120 osób	100,0%	120 osób	100,0%	120 osób	100,0%	EFS+
	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	0 szt.	0,0%	0 szt.	0,0%	1 szt.	100,0%	1 szt.	100,0%	1 szt.	100%	1 szt.	100,0%	EFS+
Przedsięwzięcie 2.2 Wsparcie szkół na terenach wiejskich	Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	0 osób	0,0%	50 osób	100,0%	50 osób	100,0%	50 osób	100,0%	50 osób	100,0%	50 osób	100,0%	EFS+
	Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem	0 osób	0,0%	20 osób	100,0%	20 osób	100,0%	20 osób	100,0%	20 osób	100%	20 osób	100,0%	EFS+
	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	0 szt.	0,0%	1 szt.	100,0%	1 szt.	100,0%	1 szt.	100,0%	1 szt.	100%	1 szt.	100,0%	EFS+
	Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	0 osób	0,0%	50 osób	100,0%	50 osób	100,0%	50 osób	100,0%	50 osób	100,0%	50 osób	100,0%	EFS+

Przedsięwzięcie 2.3 Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	0 osób	0,0%	0 osób	0,0%	0 osób	0,0%	30 osób	100,0%	30 osób	100,0%	30 osób	100,0%	EFS+
	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	0 szt.	0,0%	0 szt.	0,0%	0 szt.	0,0%	1 szt.	100,0%	1 szt.	100%	1 szt.	100,0%	EFS+
Wskaźnik rezultatu W.2.1. W 2.2.	Liczba uczniów którzy nabywali kwalifikacje po opuszczeniu programu	0 osób		190 osób		190 osób		190 osób		190 osób		190 osób		EFS+
Wskaźnik rezultatu W.2.1	Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty, którzy uzyskali kwalifikacje po opuszczeniu programu	0 osób		20 osób		20 osób		20 osób		20 osób		20 osób		EFS+
Wskaźnik rezultatu W.2.3	Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	0 szt.		0 szt.		0 szt.		1 szt.		1 szt.		1 szt.		EFS+

Wskaźnik rezultatu W.2.3	Liczba osób świadczących usługi w społeczności lokalnej dzięki wsparciu w programie	0 osób		0 osób		0 osób		10 osób		10 osób		10 osób		EF5+
C.3	Aktywizacja społeczności lokalnej poprzez wzmocnienie lokalnego potencjału oraz infrastruktury													
Przedsięwzięcie 3.1 Wsparcie organizacji społecznych z obszaru LGD	Liczba operacji polegająca na poprawie dostępu do usług oraz wyposażenie obiektów	0 szt.	0,0%	0 szt.	0,0 %	0 szt.	0 %	6 szt.	100 %	6 szt.	100 %	6 szt.	100%	PS WPR
	Liczba operacji polegająca na organizacji oraz podnoszeniu świadomości obywatelskiej	0 szt.	0,0 %	0 szt.	0,0 %	5 szt.	100 %	5 szt.	100 %	5 szt.	100 %	5 szt.	100%	PS WPR
	Liczba zorganizowanych projektów partnerskich	0 szt.	0,0 %	1 szt.	100 %	1 szt.	100 %	1 szt.	100%	1 szt.	100%	1 szt.	100 %	PS WPR
Przedsięwzięcie 3.2 Budowa, przebudowa infrastruktury społecznej/publicznej	Liczba zrealizowanych operacji infrastrukturalnych	0 szt.	0,0%	6 szt.	100 %	6 szt.	100%	6 szt.	100 %	6 szt.	100 %	6 szt.	100%	PS WPR

Przedsięwzięcie 3.3 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowo przestrzennego	Liczba zrealizowanych zadań w ramach zachowania oraz promocji dziedzictwa lokalnego	4 szt.	50 %	4 szt.	50%	4 szt.	50%	8 szt.	100 %	8 szt.	100%	8 szt.	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.3.1	Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług dzięki wsparciu w WPR	0 osób		0 osób		240 osób		480 osób		480 osób		480 osób		PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.3.2	Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do infrastruktury dzięki wsparciu	0 osób		1350 osób		1350 osób		1350 osób		1350 osób		1350 osób		PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.3.1	Odsetek ludności wiejskiej korzystającej produktów projektu	340 os.		340 os.		340 os.		340 os.		680 os		680 os.		PS WPR

Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit.b rozporządzenia nr 2021/1060)	1 500 000,00	0,00	736 520,00	2 236 520,00
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. C rozporządzenia nr 2021/1060)	362 500,00	0,00	168 904,55	531 404,55
Razem	1 862 500,00	0,00	905 424,55	2 767 924,55

Plan wykorzystania budżetu LSR

środki zakontraktowane (w Euro) do:														
fundusz	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFROW	€ 75 000,00	5,0%	€ 312 500,00	21,0%	€ 1 218 750,00	85,0%	€ 1 218 750,00	85,0%	€ 1 500 000,00	100,0%	€ 1 500 000,00	100%	€ 1 500 000,00	100%
EFS+	€ 0,00	0,0%	€ 338 280,00	46,0%			€ 578 280,00	79,0%	€ 736 520,00	100,0%	€ 736 520,00	100%	€ 736 520,00	100%
EFRR	€ 0,00	0,0%	€ 0,00	0,0%			€ 0,00	0,0%	€ 0,00	0,0%	€ 0,00	0,0%	€ 0,00	0,0%
RAZEM	€ 75 000,00	5,0%	€ 650 780,00	29,0%			€ 1 797 030,00	80,0%	€ 2 236 520,00	100,0%	€ 2 236 520,00	100%	€ 2 236 520,00	100%